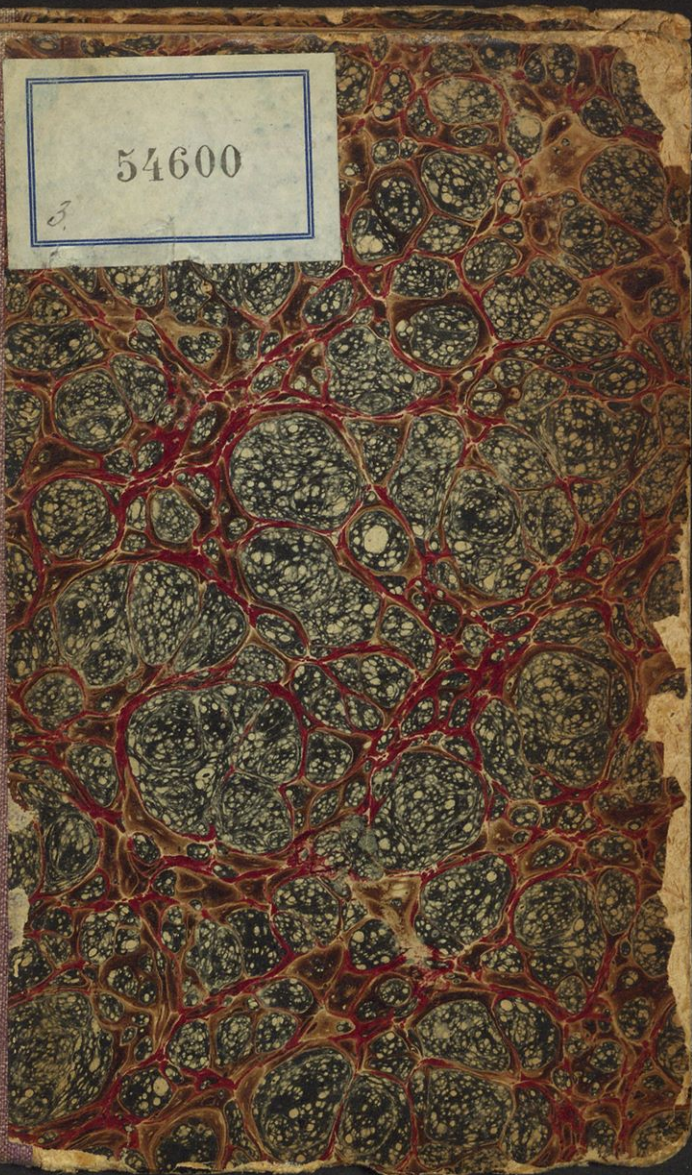
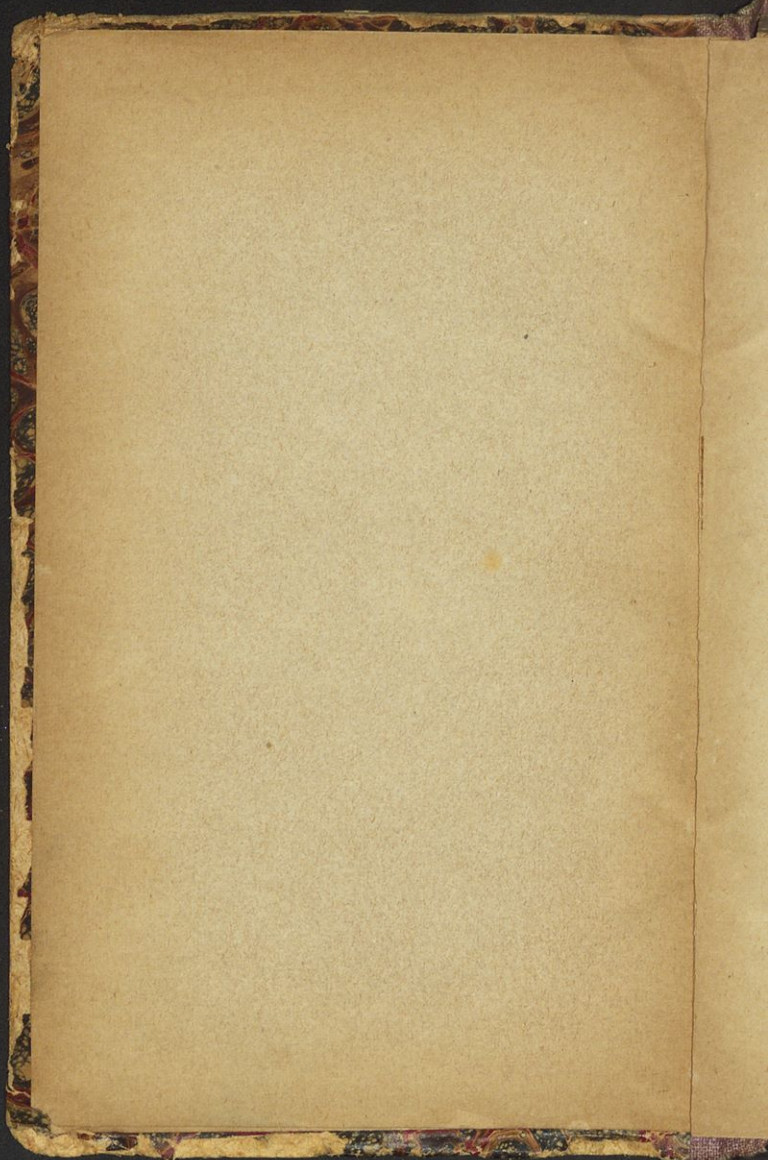

54600

3

NÁRODNO - SÔLSZKE

KNIGE CSTENYÁ.

TRÉTJI ZVÉZ.

Lasznoszt vogr. král. Vladársztva.

V-BÜDINI

STAMPANE V-NÁSZTAVI VOGR. KRÁL. NAVKÜPNOSZTL.

—
1872.

SZLOVENSZKE

NÔVE

KNIGE CSTENYÁ

ZA

VESZNÍCKI SÔL III. ZLÔCS.

SZPRÁVLENE PO

GÁSPÁR JÁNOSI

ERDÉLYSZKO-SÔLSZKOM RAVNITELI.

VÖDÁNE PO

VPL. VOGR. KRÁL. MINISTERIUMI VADLÜVÁNYA I NÁVUKA.

Cëna zvéz. 28 kr.

GREGOR KREK.

V-BÜDINI.

LASZNOSZT VOGR. KRÁL. VLADÁRSZTVA.

—
1872.

54600

54600

S. J.

030058564

1. Szvéta oblüba.

Bogá, mojga sztvoritela
sze bojim i molim ;
domovino, prijátela
za szvéto rêcs zvolim.

Postüvati sesém vszákoga
vu kagodi sztáni,
szrdce mi naj i vbôgoga
gorécs lübi, bráni.

'Zítek postenyê, szkrbnoszt
sesém na áldov dati ;
tak nemam moje bívoszti
tü ob'zalüvati.

2. Szirmaska deklícska.

Ednoj szirmaskoj deklícski szo rano mrli roditelje ; nê je mêla nikoga, kí bi za nyô szkrbo, i záto, da bi 'ziveti mogla, za dojko je sla k-deci edne prémocsne hi'ze. . . Ednôk je na podôkni szedécs, britko zácsala jôkati. Váravsa jo hí'zna goszpá, pítala jo je : „zakâ jôcses, moja csí, lehko ti kâ falí ?“ „Bôg môj, Bôg moj ! — zdehne deklícska — kakda nebi jôkala, csi premíszlim, ka má z-méne bidti ! Drûga, z-menom edne vrszti deca v-sôlo hodi

i tam sze doszta dobra vesi, jasz pa brezi návuka morem gorirászti. Kakda mam'zivetí, csi gorizrasz-tém, i drůgi do doszta cseďnêsi i prícisnêsi od méne? Sto me vzeme etak na szlů'zbo? Kak rada bi jasz i cseresz nôcsi delala, da bi mi vudné szlobodno bilô v-sôlo hoditi!“

Nyé míoľ goszpê je k-szrdci sla to'zba szírotíce, i eta plemenita mízsel sze je pobűdila vu nyé prszaj: „szmilűjem sze nad etim szírotnim detetom; ár je bo'za vola, da dobro csinímó z-szirôta-mi. I na dobro vesiti koga, je zagvűsno najvéksa dobrôta, stero nyemi prikázati moremo.“ — Kak je ona mízslila, tak je i csinila: to szírotno deklícsko je od toga hípa v-sôlo posílala. Kêm vecs do-broga i lêpoga sze je vesíla tam ona, têm gedrnêsa, vernêsa i delavnêsa je bíla i pri dômi, i nêli vnô-goga kvára je mentűvala míoľ goszpô szvojo, nego ji je i po gedrnoszti, delavnoszti i vrlom oponásanyí szvojem doszta lêpe radoszti szprávilá.

3. P í s z m o.

Cíl píszma je té, da cslovek, ka lêpoga i do-broga vidi, mízslí, alí pravítí scsé, gorizaperí, da tak naj i drůgi znájo, ka je on vido i miszlo. Mogôcse nyemi je, i ôzdalecs bodôcsim prijátelom poszlatí píszmo, ino nyé i prísesztnomí vrêmení prêkdátí, da i po nyegovoj szmrťi drůgi nyegove mízslí csteti morejo.

Kí doszta píszanya má, hitro more píszatí, kí pa hitro píse, on nemore vszákoga píszka poszebí píszatí, nego nyé lepô vkűpszklene, tak da edno

rêcs z-ednim tégom szpíse doli. . . . Kaksi blagoszlov je gorinaidenye písma za cêli národ cslovecsanszki! Zdávnya szo lüdjé nêznali písziati. Ka szo vu szpômenki obarvati steli, tô szo otrokom pripovedávali, da gda szo i tê goriodraszli, pá szo je i oni pripovedávali deci szvojoj. Csi szo z-ôzdalecs bodôcsimi lüdmí kakse dugoványe meli, zebráne lüdi szo k-nyim poszlali, da bi nyim je na znánye dáli. Píszmo je vecs menyé pred stirijezer létami naideno gori.

Ka sze je pred têmi godílo, od toga jáko malo známo ; ár ka za knige szo zdávnya pizsane, i tê véksi tál je vu tekáji vrêmena preisao, ár szo vu mali zvézki vödáne bilé. Dnesz 'ze vecs nemorejo vesznoti knige, ár sze z-oni iszti kníg vnogo jezér zvézkov stampa, i csi ji taki doszta 'z-nyì preide, dönok z-telikâsi doszta i goriosztáne. Mestria stampanya kníg je pred stirisztô létmi naidena gori, — od stere ni'ze na szvojem meszti gúcsati mámo.

4. N á v u k.

Môdroszti je z-prszta nêpocecao niscse, kama ga je nêdjao, kincsa naj neiscse, dávno 'ze sze je tô vnôrikêp zgôdilo, ka je pecsen golôb zleto laesnim v-grlo.

Zbio, zbio je Bôg toga z-obema rokama, kí na düsne kincse verne szkrbi nema, i nikâ dobra sze nevcsí v-szvojem sztáni; taksi szrecsi szvojoj szam kopa grob ráni.

5. Lübeznívi príjateľje deeeé.

Vu sôli ednoga varaséka, med vnôgimi drůgimi deákmi je bio eden szírotni pojbícs, kí je zavolo szvojega raztrganoga oblecsalę vszigdar szramotno sztôpo vu vucsevnico. Gdare je na sztolici szedo, bojécs je potegűvao zgorňyo odetel szvojo na cotaszte lacse szvoje, da sze nyegova nágoszt nebi na pamet vzéti mogla. Nyegov szôszed je dönok na pamet vzéo nyegovovo mantro, i gda ga ednôk nebi nazôcsi bilô, na nyé je vzéo prémocs-nêse pajdáse, kâ bi vkűpdjáli 'zukavce szvoje, i szírotícsi lacse kūpili. Eti vszi, escse i ti najszírmaskêsi szo z-ednim szrdcom dűhom preci zvolili na tô; ár szo szírotnoga pajdása szvojega, zavolo nyegovoga krotkoga oponásanya i ômur-ne gedrnosztí vszi do ednoga lűbili. — Oni szo, brezi znánya vucsitela, telko penez djáli vkűp, kâ szo nyemi nê szamo lacse, nego i prsznyek kūpili.

Gda bi dvôje oblecsalo eto zgotovleno bilô, edno űtro szo ranê prisli vkűp v-sôli, i szmileni szôszed nyegov nyemi je nyé vu iméni ti drűgi z-ôszvetnim tálom prêkdao. Szírotícs je med hvále szkuzami príjao od nyi tak necsákani dár lűbézni; ali szkuzíli szo sze i oni od radosztí, kâ nyim je od Bôga dáo bilô, razveszeliti osztávlenoga pajdása szvojega.

Vucsitel je rávno vu tom megnenyi sztôpo vu vucsevnico, i zarazmivsi nyí plemenito csinênye, z-mílím glászom je etak govorio : „drága deca! vu najlepsoj radosztí szte dáli tál vzéti ví i meni, i na priszpodobno csinênye szte nadignoli szrdce

moje. Jemlite tál i potom vu potrebočsaj szirmákov, i netrpte, kâ bi li eden vcagao med vami vu nevôli!“

6. S t r k.

Sto nebi poznao dúge nogé, szlôki sinyek i lêpo bêlo pérje majôcsega strka, etoga znamenitoga prijaznívoga fticsa? Zmo'zno gnezdô szvoje on na szlêmena ali rôre rad szkláda, gdate i na visziko obstonkano drevje, da okôli viditi more po dalecs razpresztrêti trávniki, ravnicaj i mocsvari.

Gda on vu prvom szprotolêtji z-mlacsnêsim vetrôvjem vu zdávnye gnezdô szvoje nazâpríde, cêla vész ga naglász pozdrávla; ár je nyega prísesztje glaszitel blúzi bodôcsega szprotolêtja. — 'Ze nyega 'zivot kak znameniti je! Na dúgi, erdêcse-csizmeni nogáj sze zmo'zno côca nyegov lehki trûp, steroga z-csrnim zarobleno bêlo oblecsalo pokriva. Nyega rép je krátek, obstonkan. Ali têmebole scsapináti i trdi je nyegov sinyek, steroga nyegova lêpa gláva, i ospícsen, nezgrbani, erdêcsi klün sznâ'zi.

Mucsécs, i plemenito sztôpa on po dr'zéli szvoje lovine. Na vszákóm sztopáji kumesz zdigne dúgo nogô szvojo, naprê dr'zavsi glavô i sinyek. Tak sztôpa dale, dale, dokecs edne 'zabe, küscsara, ali kacse nevára, z-klünom, kak bisztra sztrêla, za nyô popádne, zgrábi i técsno po'zré jo. Csi ga na lovini kâ grô'za, namíri sztojí, edno nogô napuni pod csrvô goripotégne, i sinyek pazno vövtégne. Nistero megnenye osztáne vu etom sztáni, dokecs neprevídi, jeli nyemi je mogôcse na téli lovine osztánoti,

ali bē'zati potrēbno. Nyega 'zmetno tēlo nyemi te'zko vcsiní, gorizleteti; záto sze z-ednim, drúgim szkakájom i plaotom perôt naszlēdnye li pozdigne, v-bēg vdári, i csi je visziko kumesz prisao, jáko lēpō letí do gnezdá k-klepajōcsim mládam szvojim.

Strk je jáko szkrben hí'zni vért: preci, kak nazâpríde, vōzbōgsa gnezdō szvoje, i csi bi gder drúgi strk prevzēti steo nyemi koreni sztális nyegov, ze-vszov mocsjōv ga bráni i varje; z-ospícse-ním klūnom szvojim i z-krepkimi perôtami med sztrasnim klepanyem szēka, szmíca, mláti protivníka, dokecs ga neorani i na tél nepresztré. Potom je hí'za i dvor nyegov vu bátrivnoszti prōti vszákoj szili.

Zvōntoga je on miroven ftics: trpí, kâ szí vrábli i lasztvice pod gnezdōm nyegovim gnēzda rédijo i vu míri prebívajo. Csisztōcso rad má, stera je i potrēbna nyegovoj bēloj ôpravi: záto sze i jáko csesztō kōple. Pazke vrēden je nyegov nágib k-lūdém, geto szí z-punov vūpaznov na sztrēho nyi hramōv széde í gnezdō szkladé, po dvorē sze szemta séta, po ôgradi 'zívis beré, vu môrszki varasē pa escse i med lūdsztvom po cesztáj hodi, tak da sze ga ono ogibati more.

Csi cseresz leta trávnici, mlake i berecsíne preszehnejo, strk sze vu logé zoszeli, goripoiszcsse vretine i járke, i csi i tam szfali 'zívis, z-tivárismi tanács dr'zí, i na dúgo pôt vandra 'z-nyimi vu môrszke dr'zéle. Toga hípa ômurno pazijo na pajdásē szvoje, rōne ali na potüvanye neszpodobne vkrâodlōcsijo, dosztakrát escse i szpokolejo. Na pôt sze z-vékse sztráni v-ednom hípi genejo. Odzgora vu najvísisi dr'zélaj zráka z-dvê, trê jezér sztojécsi

redovni serezje ji brezi pocsívanya plavajo prôti
Egiptomi, gde na 'záb i kács puni ravnicaj drügo
domovino szvojo májo, dokecs ji tam bodôcsega
leta 'zgajôcsa vrocšina pá nazâne'zené k-nam
z-mlácsnìm hládom szprotolêtja.

7. Na jészen.

Prázno je gnêzdo lasztvice,
prázno 'ze pod zaszt'r'zom,
prázno strka, prepelice,
táletíjo ete ftice
z-málim szvojim seregom.

Tam vu mráki dalecsíne
sereg ete táletí.
kak krpo. ga v-zráki vídim,
lehko sze mi tak li zdí?

Táletíjo, odísli szo
leta tak drági gosztjé. —
Haj! naszkori sznâga polá
i lepota goré, dolá
má naszledüvati nyé.

8. Szüksávanyc.

Miska i Jancsi szta po kratsisoj pêskoj pôti
szenô sla grnôt. Kak szta kre edne vrbacse, med
szebom szí zgucsávajôcs, mímo sla, Jancsi hitro-
sztáne, doli sze prigne, i nikâ gorivzeme.

„Ni, ni, Miska! ka szem tô dôbo, i kak ti je
ona 'zmetna, Bôg jo je dao!“ velí Jancsi.

M. Oh, tō je pênezna mosnya! gléj, gléj, ka je píszano na nyê! zdr'zéték 80 fl.

J. Vis, kak szrecsniva szva! Jeli znás, Miska, ka jasz míszlim? Rázno szi je vzevva; vszaksi 40 fl. dobí: i tak on odvézati scsé mosnyô.

M. Jancsi, Jancsi! tí szi tak denes, kak da bi tē pēnezi nájni bilí.

J. Uprav, kak da bi nájni bilí; a csidi bi pa bilí, csi nē nájni?

M. Csidi! tisztoga, kí je je zgúbo?

J. Toti, ali gde je tishti, kí je je zgúbo?

M. Midva ga gori moreva poiszkati dati.

J. Ali kakda ga dáva goripoiszkati?

M. Jeli szi pa 'ze pozábo, ka szo etoednôk vucitel pravili? — Pêneze va k-veskoj oblászti neszla; tá po vármegyévszki csesztníki i vu novina naj vō dá prekrícsati, kâ szo eti i eti pēnezi naideni, i kí poszvedocsiti zná, kâ je je on zgúbo, on je pá nazâ má dobiti, kak szvoje lasztivno poistvo.

J. Ka pa, csi sze taksi nebi naisao?

M. Li teda bi nama szlobodno bilô, nyé zadr'zati.

J. Ej, Miska! jasz bi rad bio, da sze niscse taksi nebi glászo.

M. Tō sze komaj dá miszliti; prôttomi je gvüsno, kâ de te kváren escese prvle zvedávao za nyé, kak je midva notridáva.

J. Ali tí, Miska! jasz pá nikâ míszlim: jeli midva nebi mogla cêloga dugoványa zamucsati, kak da nikâ nebi naisla? vēm naj je tak nēvido — —

M. (hitro med nyega vdarivsi): tak va tōvaja — jeli? Ár bi tōvaja bilá, csi bi lüdszko poistvo

znajôcs, hotécs i zkrívoma zadr'zala. Tô, Jancsi moj, posteni cslovek nemore vcsiniti.

J. (szaszivsi sze). Tôvaja?! Bôg! csi tí stímas, kâ bi tatíjo doprineszla, csi. . . Ali dönok je nevu-godno obcsütêne — tak szem rad bio 'ze têm vnôgim pêneзом. . .

M. Radűjva sze nad têm, kâ pôtnik nazâdobí szvoje pêneze. Lehko je on pêski posta, kí sze zdâ jáko cekne, i li z-têm sze trôsta, kâ nyemi nyegove zgüblene pêneze eden posteni cslovek pá nazâ má dati.

J. Prav más, Miska! Moje mészli szo edno megnenye na zélo pôt zablôdile; ali tô sze vecs nema zgoditi.

M. „Te posteni sze do szmrti postűje“, tak právijo csesztô nájni vucsitel med vucsenyem, i — moje szrdcé mi globoko obcsüti, kâ vu tom prav májo. Naszledűjva nyihov lêpi i hasznoviti návuk do szkrádneyega píhanya szrdca náj-noga.“

9. Vérsztvo mále Juliske.

I.

Juliska je komaj dvanájszet lét sztara bíla, i 'ze je cêla 'zivázen na nyé szkrb zavűpana. Nôvoj csészti etoj je ona jáko rada bíla, geto sze je med 'ziváznov najrà zdr'závala. I viditi sze je dála gedrnoszt mále vertinye ete, ár je dvor vszigdar v-lêpom rédi bio, i navékse tak csíszti, kak edna pometena hi'za; pa je doszta vszáke dôbi sztvári 'zivelo na nyem. Csi je cslovek na nyega sztôpo,

ka vsze za glász je mogao k-ednomi hípi zacsüti! Na ednom meszti szo rece hápkale, na drüğom goszí gágale, eti kokòsi kokodákale, etam kokôtje kukorékali, i na sztrêhi golôbjje turbékali, kre csloveka píscsanci i mále pure pivkale: poprêk vszáke dôbi pernâte sztvaré samrele vu píszani velki seregê.

Najvéksa goszpoda vu cêloj dr'zini etoj szo goszí, i geto szo jáko parôvne, szamé bi rade vsze pojele, ka sze cêloj 'zivázni mecsé, záto te drüge grizéjo nagányajo, da bi je pregnati mogle od jêsztvine. Juliska szí csedno zná djáti z-zélími gôszkami: kak znáglics 'zíbcí krepsi grátajo, vözgoni cêli sereg na trato, da szí tam trávo scsíplejo.

Rece i goszí vu poszebni levê nocsűjegjo. Etaksi levôvje presztrani morejo bidti; ár rece i goszí neszédíjo na drogê (szedali), kak pure i kűri, nego na gôli tle.

Levôvje (klonye) kűr i pur szo jáko lêpa mészta: poprecski szo dúgi drogôvje zdévani od edne sztêne do drüge, vizziko. Na eti drogê szedíjo kűri i pure. Gdete szo vu kosaraj lêpa gnêzda dolizdévana, i vu eti lêpa bêla jáca. Csi stera kokôs kvocse, Juliska jo naszadí, da píscsance le'zé.

Juliska doszta vszáke dôbi kűr má, ali najbole krofaszte plodi. Medtêm je kokôt li dônok najsegavêsi sztancsar cêloga dvora; zagvűsno je on na szvoj lêpi erdécsi grebén, vizécso bradó, cifraszti korínáti rép, ali osztre osztrogvi tak segav; záto hodi on z-taksov plemenitosztjov, kak da bi cêli dvor nyegov bio, niti drüğoga kokôta nescse trpeti pri szebi. Vizziko létanye je nê mest-

ría kûr, li te, csi na gredáj grenoti scséjo, szí szilo delajo, da kak prék plotôv zleteti morejo.

II.

Juliska je med vszov 'ziváznov golôbom najrâ; i sto nebi rad meo eti lêpi, csíszti i krotki sztvári. Juliskini szo pa tak krotki i prijaznívi bílí, da gda je na dvor sztôpila i li dvakrat szkrícsala: tubi! tubi! ze-vszê krajôv szo k-nyê leteli i pred nyôv doliszeli. Nisteri 'z-nyí szo ji escse i z-rôke jemáli zrnye.

Juliska je toti rada bíla golôbom poprék, ali dônok je najrâ mēla zmed nyimi te lêpe bēle. Mēla je ona i brnászte ino szíve. Nisteri 'z-nyí szo písza-ni bílí, z-bēlim i csrnim ali ciglene lícojne pérjem. Najvéksi zmed nyimi szo ti krofászti bílí.

Vu vrēmeni szejádvi je Juliska vszigdar v-golobecsnyek zaprla szvoje golôbe; nacsí bi oni na nyíve vôleťali i goripôbrali to vôpotorjeno szemen: zvôntoga bi je pa zgrablívi fticsi zlehka táznoszili. Csi bi etaksega hípa sto v-golobecsnyek pogledno, kak lêpo dugoxánye bi vido tam! Vu sznâ'z-nom rédi bi naisao vnogo gnêzd vszeokôli, vu steri vszákom podvá golôba szedíta. Etiva sze v-mrázi vküpsztíszneta, da endrûgoga szegrêvata, i csi je jarica dvê jajci zneszla, eden za drûgim szedíta na nyima. Po malom csaszi sze dvê gôlivi mládi zle-'z éta vö. Roditelje szo jáko radi mládam szvojim, nyé z-perotami zakríjejo i szkrbno je krmijo.

Gdare mláde nateliko zrasztéjo, kâ bi 'ze lehko völetele, Juliska je poglédne, csi lêpo lehko pérje májo. Csi ga nemajo, v-kûnyo je dá; ár je golobecse meszô jáko técsna jêsztvina: gdate je i na

pláci odá. Totije ona z-britkim szrdcom dá vmoriti ali odati; ali nacsí nemore, geto bi sze oni nate-teliko naplodili, kâ nebi ládala 'z-nyimi. Eden pár golôbov, pri dosztojnoy szkrbi, sze vu tekáji dvê lét na vecs kak sztô naplodi. Mládi golôbje sze preci, kak vözletíjo za gnezdô ceknejo, csi sze taki z'nyí kusztí klûnov i nôg previditi dá, kâ szo escse mládi.

Júliska i na tô pazi, da sze levôvje i szedala 'zivázni cseresz nôcsi dobro zaprêta dr'zíjo; ár le-szice i torôvje — eti hûdi protivníci 'zivázni — vszigdar sûtajo, da bi kak notri mogli vdrêti. I csi sze kak notri morejo vkrádnotti, velko opüszt-sávanye doprineszêjo; escse i szové ino podgani zgrabiti i szpoklati znájo 'zivázen, naimre to ménso. Ni vudné sze ona nemore brezi pazke niháti, nacsí jo zgrablívi fticsi vsze táznoszjo.

10. G o l ô b.

Vö je sla ednôk mati,
na cvetécese trávnike,
z-szebom vzévsa otroke.
Tê zacsnejo praviti,
vidivsi golobícsa:
„Ni! ka je tam za fticsa!?”

On sze nikâ nebojí,
i záto tá nezletí,
li z-glavicsicov búka
ino z-klüncsecom klúka.
Mama, kaksí ftics je tô? —
jeli de on z-nami sô?

„Golôb je, moja deca!
'Zívis beré tubica;
ni! 'ze je nikâ naisao:

Bôg, kama de je neszao? —
Kumesz gléda golôbek,
i tak jê szvoj falácsek.

Tak csiní i dobra deca:
z-zahválnim nágibom szrdca
vr'ze na nébo pogléd,
i, kak velí nyega réd,
potrosi, ka dobra má,
ino Bôgi hváló dá.“

II. 'Zelezó i olôv.

'Zelezó. Ka je, ka bi hasznovitése bilô cslo-
veki, kak jasz? Jeli bi on mogao kopati, orati,
cimprati, csi mené nebi bilô na szvétí? Ka pa
szabô bi mogao szűknye zrezati i zrêzane falate pá
vküpzasiti, csi nebi meo iglé i skárgy? Pa z-kêm
bi podérali veliko drevje, i z-kêm bi teszali te-
szácske tramé hramôv i mosztôv meszto 'zelezni
szekêr? Csi bi nyí szekere z-najdragsega zláta ino
szrebra bilé, nebi mogli nika doprineszti 'z-nyimi.
Ni te najbogatêsi csloyek neküpûje zlátoga zápora
i klúcsa, da szí kincs ino poistvo od tatôv obarvati
more. Vsze tô on z-'zeleza dá zgotávlati... Ka pa
te znamenite 'zelezne potí z-kêm bi 'sze dalé na-
mesztiti? Nêli nyí 'zlebícse z-méne naprávlajo,
nego i nyí potácse, vlêke, kotle, i lance vsze z-'ze-
leza zgotávlajo. Gde je on meszterszki cslovek,
vért, kí mené nebi potrebüvao? I szami pizácsóv
véksi tál nebi mogao brezi méne z-ocelnim perom
píszati.

Olôv. Ej, ej! lübléni 'zelezen prijátel moj,
lüdjé szo 'ze i te píszali, gda je ocelnomi peri escse

glásza nêbilô. Nê sze je lepô tak hváliti. Tí, kak vídim, li ovak prêk plecsa glédas mené, kak da jasz bogme nikse vrêdnosztí nebi meo. Ka stímas, ka jeszte na etom szvétí, ka sze z-ednim i drúgim haszkom nebi moglo hváliti? Tí szí toti víse mere pohválilo szamô szebé; ali jasz sze nescsem vu tom boriti z-tebom : medtêm ti poká'zem, kâ i drúgi zná meti zrok, z-sorsom szvojim zadovolen bidti. Da bi tí mené lüdém z-rôk vzelô, vidilo bi, kak britko bi sze dosztakrát tó'zili. Povê mi, pro-szim te, z-kêm bi znali vnôgi knige i novine stam-pati, csi olôvni píszkov nebi meli? Li z-tê pomo-csjôv nyim je mogôcse, jezero jezér prepiszkov z-nestímanov náglosztjov zgotoviti. Veri mi, brezi méne sze véksi tál lúdi nebi náveso csteti i píszati. Toti záporov, klúcsov, szekêr i vlêkov nerédijo z-olôva, ali zlêvajo 'z-nyega golombise, na preprá-vlanye zgrablívi sztvári, kakti medvedov, vukôv, dívji szviny itv. Kâ olovene golombise zednim i vu bojnej nûcajo, tô je toti 'ze vu szebi zadoszta 'za-losztno; ali lüdjé szo sze 'ze prvle bojüvali kak bi pükсени práh i olôv escse ôzdalecs poznali. Med-têm, od sterimao mené poznajo, szo bojne nikak nê tak divje i krvi pune, kak szo predtêmtoga bilé. Vojnik nesztojí tak blúzi k-szvojemi protivníki, i nyega pogléd ga ne drá'zd'zi nateliko, kâ bi sze szpozábo z-dú'znosztí cslovêszta.

'Ze lezo. Nemáram, bojdva vu míri! Ne-scsem sze vecs hváliti, kâ bi od drúgi pred-nyêse bilô.

Olôv. Tak je najbole! szlúz'mo endrúgomi z-têm, z-kêm pôleg premôcsi i prílicsnosztí naj-bole moremo; ali nase lasztivne vrêdnosztí nigdar

nesetűjmo povéksávati z-ménsanyem vrédnoszti drůgi lůdi.

12. Scsápni jahanec.

Vu ednoj máloj vesznícski szo sztancsarom ednoga pogorênoga várasa álmostvo pobérali. — Cérkeven szlűzbeník je od hi'ze do hi'ze sô, i zvön pênezni dárov je i drůgo kakoli dôbi — gvant, szilje, szád itv rad vzéo na pomôcs tim neszrecs-nim pogorênim.

Edne prémocsne i pobo'zne rodbine vszáka, ménsa véksa kotriga je poszebnó prineszla szvoj áldov, vszáki pôleg vôle ino dôbi szvoje. — Gda bi pobirávec v-hi'zo sztôpo, da bi k-rokam vzéo dári szmilenoszti, vu jáko dobroj vôle je gezdo eden sészt lét sztar pojbiés na scsápnom konyi szvojem. Pripovedávanye velike nevôle ti obô'zani je mékoga szrdca dête trdno genolo : on je prehên-yao vu zmêni, i pazko je kebzűvao na dári, stère szo vsze kotrige hi'ze z-isztinszkim táljemányem prêkdávale pobirávci.

Mati hi'ze je na pamet vzéla kebzűvajôcse dête szvoje, i etak je govoríla k-nyemi : „ka pa, szinek moj, li szamo tí nescses nikâ darűvati?“ — Dête je hitro goriszkocsilo — geto je medtêm konya szvojega vsze li v-rokaj dr'zalo — i vesz gvant szvoj vkűppôbravse, prêk ga je dalô pobirávci. Nyegova mati sze je tího szmejála, i erkla nyemi je : „vêm etak tí, dête moje, vsze tádás, i tebi nikâ neosztáne! Nê ti je potrêbno vsze tádati, nego li tô, ka najrâ más.“

Dête sizi je eden császek premislávalo, potom je pa ze-vszov radosztjov i szrdcsno k-szlű'zbeníki prisztôpilo, prêk nyemi je dalô szvojga scsápnoga konya i erklo je : „eto, ni, je, ka jasz najrâ mam! vzemte ga, dober cslovek, i dajte ga ednomi tak-semi pojbícsi, sferi rávno tak rad má etakse konye, kak jasz.“

Etakse csinênye tak dobroga szrdca deteta je trdno genolo pobirávca, i nê sze je mogao zadr'zati, kê ga k-prszam nebi sztiszo i etak erkao : „doszta drági dárov szem dôbo od dobri lűdi, ali dragsega od nikoga nê, kak od tébe, míli szinek, kí sizi tô dao, ka sizi szam najrâj meo!“

13. R a k.

„Proszim te brátec moj, neidi vszigdar názhrbt — velí eden sztári rak tomi mládomi — bole híti vszedale naprê!“

— „Rad bi bôgao tvoj tanács, brat moj, — odgovorí te mládi — da bi vido, kê i tí tak csinís.“

Ni eden nyidva je nêmeo tomi drűgomi kê naôcsi vr'zti; ár rak bogme sztári, mládi râ nazâ, kak naprê ide. Vsze zaman, zavolo sztáve nyí 'zivota nyim le'zê szpádne názhrbt idti. Vu hôdi nyí oszem nôg nadvôje razkálane skramble nűcajo, dvê prêdnyi nôg k-skárgyam priglíhne trde skramble pa meszto ro'zjá pred szêbe naprê dr'zíjo. Rakov glavô, brbet i prszí trda szkôrja pokríva, ali med rinkmi repôv nyim je lehko do meszá príditi. Ali ete i varvati morejo; ár doszta protivníkov májo, esce i nyí lasztivni bratje je zlehka vmoríjo

i potrosijo. Redovna jêsztvina rakov szo : vodeni esrvjé, 'zú'zevke, mláde ribe i korenyé; ali nyí najdragsi falat je mrlina. Eto dalecs na pamet vze-mejo i escse i z-'zítka pogübelov goripoíszcsejo. Eto falingo nyí lovci dobro ponücati znájo : vu globsi vodáj je z-vonyécsöv, vu piszkrê bodôcsöv mrlinov vu vláke zapelajo, odked nega vecs oszlobodjênya za nyé. Vu ménsi potokê je je z-kaménja i bregôv mogôcse i z-rokami szpoloviti.

Vszáki rak má eden máli gradics pod brêgom potokôv i korenyom drevja. Csi protivník prihája, rak nyemi nesztáne prôti, ni bê'zati nevê; nego sze lepô názhrbt vu szvoj dúgi vôszki gradics potégne. Eti szam z-szebom zapsé vráta gradicsa, i li szvoje skárgye nihá vönê, kak sztrasno ro'zjé. Vu názhrbt-idênji szo nyemi na pomôcs nyegove dúge ocsi, stere na vsze kraje zlehka obrácsa, tak da pred szébe i za szébe vídi. Na pomôcs nyemi je vu nárzhbt-plavanyi i nyegov sürki rép, z-sterim nesztanoma i hitro pod szébe lôszka. Csi je ednôk vu szvojem gradicsi escse i toga najprílicsnêsega lovca do krvi zoscsíple, csi ga odnet vö scsé potégnoti. Dosztakrát i skárgye ino nogé râ tápüszti, kak kâ bi sze vö dao potégnoti. Malo mára za nyé, ár nyemi hitro pá nazâzrasztéjo.

Geto szkôrja raka z-vápna sztojí, nemore sze nateliko vövtégnoti, kak bi nyega odraszek 'zelo. Za toga volo sze on vszáko leto znôvics preoblecsé, szvojo sztáro kusztó szkôrjo távr'ze, i nôvo presztranêso dobí meszto nyé. Ali nê sze nyemi je lehko z-kusztoga zakriva etoga vöszlêcsti. Nisteri dén drcse, lécse szemta, szkácse i mecse sze, dokecs nyemi szkôrja nepôcsi i vönevuide 'z-nyé.

Taksega hípa méko i gladko kô'zo má. Záto sze pred protivníkmi szvojimi pá vu szvoj gradics more szkriti, gde trí, stiri dní szedí, dokecs nyemi kô'za szkôrnasztá negráta.

Rak i dvajszeti lét 'zivé; ali robsztva nemore trpeti. Li vu csísztój poszôdi, med kroplivami i brezi vodé sze dá eden császek obarvati. Szamec je malo véksi, kak szamica. Eta vszáko leto vecs menyé 2,000 jájec zneszé.

14. Jeszenszka peszem.

Csi jeszenszki veter príde,
pűszti de lôg, pűszto polé,
cvêt i líszt na práh razíde,
szmrt oblé'ze bregé, dolé.

Ali v-toplo szprotolêtje
brêg i dôl pá obzelení,
nôvi trák oblejé cvêtje,
nôva radoszt práha sziní.

I mí ednôk povehnemo,
tá nasz píhne vihér szmrti;
ali z-práha pá sztánemo
tam vu vecsne zorje vrti.

15. Hí'zne sztvaré.

Plodjenje sztvári je rávno tak zdávnya ôpravica lűdi, kak polodelsztvo. Cslovek je okôli szébe 'zivôcse rázlocsne sztvaré, i med nyimi naimre one, stere szo pred nyim nô preci v-logé bê'zale, nego szo ga rade pocsakale, hitro na pamet vzéo. Vu-

naszta ovca, obilno dojécsa koza i krava, trpécsa kumila, i szrdcsen, segav kony szo vsze takse lü-bezníve svtvaré, z-sterimi szo sze lüdjé hitro szpoz-nali. Oni szo vidili, kak szo one nadájale z-puni vümen szvoji mláde szvoje; kôstali szo i oni nyí mléko, i geto szo je za dobro, zdravo previdili, ploditi szo zácsali ete krotke sztvaré... Vracáli szo nyim pokorne csrêde od pase do pase, i gde szo sze du'ze müdíli 'z-nyimi, satore szo vrgli. Ali naszlédnye szo i pase szfaliti zácsale, lüdjé szo sze pa nesztanoma plodili, i tak je po csaszi i polodel-sztvo moglo pridti na pomôcs 'zivlênyi lüdi ino sztvári.

Z-satorov pasztérov szo od dna do dna sztal-nêse kucse i hi'ze nasztanyüvale za zemlô dela-jôcse vandrare; i hí'zne sztvaré szo po malom csaszi tüdi pod sztrêho prisle : cslovek szí je na gvüsnom meszti obszeo, hrame, dvor, ograd z-grá-bov ali trátnicov notrizagrádo; okôli tê szo le'zale nyíve, dale vkrâ kre potokôv ali mlák pásnik za 'zivíno i konye, na zréberji gôr ali pod logmí za ovsene csrêde. Poglavár hi'ze je ravnao cêlo dr'zino, i zvônêsnye, vertinya pa cêlo znotrêsnye vértisztvo. Velike csrêde 'zivíne, i serezje 'zivázni szo obilno napunyávali z-mlêkom, szírom, zmôcsa-jom, masztjôv, meszom, bilicami itv. kámre i kû-nye, i z-vunov ino kô'zami zadovoljávali potrebô-cse odeteli i obüteli cêle dr'zine.

Bôg je vszákoj dr'zéli, vszákomí zráki podêlo potrebne i prípravne hí'zne sztvaré : mrzloj i gôloj pônôcsi z-malím zadovolnoga z vírnoga jele-na, vrôcsim pêsziensnim püsztínam rávno tak malo potrebüvajôcso kumilo, bré'zínam bátrívno idô-

cso mulo i oszla, i pôdnésnye Amerike goram nyí krotko lám o.

Najvékso szlú'zbo szkoncsávajo hí'zne sztvaré pri ôpravicaj zemlé. Kak sztrasno bi bilô, csi bi cslovek szam mogao vlêesti plüg i kôla! Kelko mámo hváliti mílomi sztvoriteli, kâ nam je járem noszécse i bremen vozécse sztvaré podêlo! I z-kêm bi nyemi mogli ete veliki dár bole zahváliti, kak csi szí z-hí'znimi sztvármi nasimi mílo denemo ino nyé szkrbno hránimo. Za míloga i szkrbnoga vértá szvojega je gotovo zahválno 'zivincse nyegovo vsze prenosziti, geto te szkôpi i trden nikâ nemore csakati od nyega.

Kak verno dr'zincse dobroga vértá je kony i gyűnec, tak veren pomocsník nyegov pri vértsztví je dober pesz — na lovini, vu sztrá'zi hí'ze, 'zivín i nyív. Hasznovita je i edna drúga pazlíva sztvár — dobra mácska. Obê etivi sztatívi najcsednêšivi sztvári hí'ze; naimre psza vernoszt, návucsnoszt i pokornoszt szí je jezerokrát priszlú'zila zahválno postüvanye cêle dr'zine.

Ali sto bi mogao telike haszke hí'zni sztvári nasi naprêzracsunati? Vêm je vszákdén vídimo vu nyí pozványi z-nevkleknyenov sztálnosztjov nam na haszek hoditi, i ni eden rázumen nemore tajiti, kâ od nyi i po nyi 'zivé. One nasz varjejo, hránijo i odévajo.

Plamine, do nébe idôcse goré bi brezi hí'zni sztvári zgúbile szvoje sztancsare i kak osztávlene püsztíne sztalé. One i tam podelíjo lüdém potrêben 'zívis, gde je plüg nigdar nêhodo, i zemla krúha nigdar nêprineszla.

16. Hohár sztvári.

Eden divji pojvár,
csi je k-rokam dôbo
kaksosté nêmo sztvár,
je nad vbôgov trôbo,
bio i mláto jo je,
dr'o brezi miloszti,
i grozne csemére
tr'o na nyê v-divjoszti;
naimre mále fticse
je rad mantrao, davio,
i 'zívím pérjicse

vötrgao, völovio. —
Jaj, tí hűdi pojvár!
kak znás tô csiniti?
veri, za szvojo sztvár
te On má szôditi,
koga sztvorjênye je
vszáka sztvaricsica.
Nebíj, nederi nyí,
i neboj nyí tocsa;
znás, kê i nyé bolí,
i Bôg je nyí ocsa.

17. Franklin Benjamin.

Velikoga glásza mô'z Franklin Benjamin je v-1706-om leti v-Amerike Boston zvánom váراسi rodjen. Nyega roditelje szo rázumni, delavni i po-bo'zni lüdjé bilí, ki szo z-zlêvanyem szvécs i kűha-nyem 'zájfe íszkali porednoj dr'zini szvojoj vszák-denésnyi krűh. Tak vrle roditele meti je velika szreca; zvöntoga je pa te máli Benjamin i od rodníce z-lêpimi dűhovnimi szpodobnosztami obda-rűvan. 'Ze vu strtom leti sztaroszti szvoje sze je náveso píszati csteti, i vsze príclicsno csiniti. Nyegov ocsa je mestríi podáni bio, i záto je szinôvi do-pűszto v-sôlo hoditi, i zednim sze i taksa dugová-nya vcsiti, na stera ga je szam nêznao vucsiti; ali geto je vu onom vrêmeni za návuk doszta penez trbelo dati, vö ga je vzéo odnet k-szebi, da bi nyemi vu mestríi na pomôcs bio.

Etak je 'zívo te máli Franklin do ednoga csa-sza; ali geto szí je on i drűgo szpoznanye szpra-

viti setüvao, molo sze je ocsi, kâ ga nebi nepre-
sztano szvêcse zlêvati trücao. Ocsa ga je rad po-
szlühno, i dopüsztó nyemi je, kâ bi k-ednomi
stampari sô, gde je kak rabérajôcsi i stampa-
jôcsi ínas szlű'zo. Vu deszétom leti sztaroszti szvoje
je vkrâsô od szvojega vértá, kí szi je jáko hüdô
djao 'z-nyim, v-edén drűgi váras je sô, i tam sze
je pri ednom prîliesnom stampari notrivdinyao.
Geto sze je tû jáko dobro oponásao, vszáki cslovek
ga je lűbo i postüvao; csi je pred drűge prîlicsna
pítanya djao, radi szo nyemi odgovor dáli na nyé,
i edne, drűge knige szo nyemi poszôdili na cste-
nyé. Geto je nesztanoma píszke nabérati mogao,
malo vrêmena nyemi je osztalo na drűge ôpravice;
ali i tô je tak szkrbno ponücao, da sze je ze-vsze
sztráni vrli i zevcsêni cslovek osznôvao 'z-nyega.
Nyemi je nigdar nê trbelo praviti: „csíni eto, ali
êno“: on je obszebi vszigdar nikâ csinio. Csi je
zlêvanye szvêcs ali nabéranye píszkov dáno pred
nyega, obôje je tak popolno dokoncsao, kak niscse
drűgi nê. Gdare je pa tô doprineszao, drűgo delo je
vzéo naprê, brojo, píszao, csteo je. On je nê záto
csteo, kâ bi sze vu cstenyê flíszao, ali szi 'z-nyim
vrêmen prekrátó; nego záto, ár bi rad doszta lê-
poga i znamenitoga znao, ka je vu dobri knigaj
píszano bilô. Nyemi sze je li z-kníg mogôcse bilô
vsiti, ár sze je rêtkogda naisao sto taksi, odkoga
bi kâ taksega zvediti mogao, ali kí bi nyemi zna-
menita dugoványa pripovedávao. Geto je nêmeo
teliko pêneze, kâ bi szi knige kűpo, k-dűhovniki je
sô, kí je lêpo kni'zárnico meo, i nyega je pro-
szo knige na cstenyê. Zvöntoga szi je vszákdén
gorizapero, csi je kakso falingo vzéo vu szebi na

pamet, da bi jo potom csesztô precsteti mogao, i nezábo sze od nyé odevcsiti. Csi je kâ znamenitoga csüo, ali v-knigaj csteo, i tô szí je dolispíszao, da csi bi je pozábo, znao bi, gde je má íszkati.

Sesztnájszet lét sztar, je 'ze tak doszta znao, da je i szam píszao knige, i té je i vözostampao. Po nepresztanom vcsenyê, rázumnom premislávanyi, cstenyê i píszanyi sze je te szirmaski stampar tak vizziko pozdigno, da je hitro szrecsen tr'zec, píszmoznanec, píszács, orszácski poszlaník, právde-dávec ino prvi csesztník domovine szvoje posztano. On je naisao gori nápravo vracsára blíszka, od steroga, kakti i drügi znameniti dugovány kníg Franklina, szledi mam pripovedávati.

18. Peszem máloga sporara.

Mam jasz nemeski ármális —
mestrío, posteni sztális;
nemestva líszt je mestría,
i mestría, ..
je posttenyé, nê noría.

Csi szem bár gdate zamázan,
ni moj zámaz je nê zaman;
csi sze dela prav obé'zem,
prav obé'zem,
z-novcom sztánem, z-novcom lé'zem.

Grda rôka, csíszto a szrdcé,
zláti klücs mi odpéra nyé;
csíszto szrdce i dvê rokê
i dvê rokê,
ksesemi bôgsi ármál od tê?

Nákovalo, hamrícs pilo
krúh dá sporari za szilo :
klingi, klangi, klipit, klapat,
klipit, klapat,
szvedocsi tô mála lakat.

Csi sze gda lakat pokvarí,
sporar jo kak znôvics sztvorí :
on jo odpré, i pá zapré,
odpré, zapré,
dokecs sze neodpré, zapré.

Csi je máli klűcs bete'zen,
sporar je nyega vrács cseden :
on ga vzeme, v-ogen dene,
v-ogen dene,
i z-hamrícsom szklencka, szklene.

Klűcs i lakat vöpolescsi,
da sze szvèti, da sze bliszcí —
málo, csüdno dugoványe,
dugoványe —
i vr'ze na nyé znamênye.

Ka szem tak jasz ? — máli sporar !
sporar bom jasz, i nô sztolar :
nemestva líszt je sporarsztvo,
je sporarsztvo,
za vrle gvüсно bogátsztvo ! —

19. H ö r c s e k.

Ete je escse húsi vért na nyívaj, kak podgan
pri hrámi; ár je szkoro tak veliki, kak ménsa
mácska, i escse besznêsi je od nyé, csi sze sto pro-
tíví 'z-nyim i razcsemerí ga. Nyega je rodníca
z-csüdavrêdnov lasznosztjov oprávilá gori : na lícaj

dvê velikivi zacski má, vu sterivi szilje beré; i nyegova dlaka je csüdavrêdna: 'zúto-szívi hrbet, szpodi csrne, na rébraj nistero bêlo krpo má. Nyegovi osztri zobjé i csamurna náturnoszt ga k-podgani priglíhnoga csiníjo; vu tom je pa k-misi priglíhni, kâ szi sztális na 4—5 sztopájov zdubé v-zemlô, k-steromi i naszipárnico pridá, kama vküpszpokrádneyeno szilje szranyúje. Vu etom z-mestríov zgotovlenom sztálisi koti szamica mláde, i tû preszpíjo szvoj zimszki szen.

Geto hõrcseci na vnogo plodijo mláde, i zavolo csamúrnoszt je malo sztvári szmê preganyati i preprávlati, escse na véksi vdárec bi bilí ednoj, drúgoj dr'zéli, da nebi szamí z-endrúgim v-nepresztanom boji 'ziveli. Csi sze gda dvá z-nyí gder szrécsata z-punimi zacskami, ete hitro vözprázni, z-prêdnyimi nogami je klacsivsa — ár nacsí grízti nebi mogla — i preci na bítje ideta z-endrúgim, na 'zítek i szmrt. Etaksega hípa te eden redovno szpádnoti more, i nyegov obladni k ga vcsaszí potrosi. Csi ga cslovek preganyati zacсне, zôcsi sztáne 'z-nyim; na zádnye nogé sze opravivsi, na nyega scsé szkocsiti i vjeszti ga: nyega gríz je pogúbelen. Ali záto ga nehényajo preganyati, ár gde sze je ednók zgnêzdo, sztrasno veliki kvár dela. Szirmaski lüdje je csesztô vókopajo, ár v-nyí naszipárnica 50—60 fúntov najlepsega szilja — psenice, 'zita, gyecsmena, kukorice, i escse i krumpisov naidejo, steroga vszáko je gdate poszebi dolizoszípano. V-zacsétki zíme, gda sze na pocsinek szprávi, bi ga toti le'zé bilô v-rôke dobiti, ár teda nemore vuidti i brániti sze; ali te je 'ze eden tál szilja potrosen i konec zrnya dolivcseknyen, da sze

nebi szklicalo : privszemtom je pa i zmr'znyeno zemlô 'zmetnê kopati.

Hörcsek véksi tál leta szam jedíni sztojí; na jészen szamico i mláde pre'zené, da szi poszební sztális i naszipárnico szprávijo. Laszna domovina hörcsekov je poprav ravnica ruszkoga i polszkoga országa; ali na zadoszta velki sereg szo sze naplodili i po szrédiem nemskom országi i po vogr-szkój dolíni. Naimre vu dr'zéli Gothe ji je teliko, da szo ji szamo v-edenom határi vu krátkom hípi 90,000 vöszkopali. Keliko kvára szo mogli oni szamo tam vcsiniti!... Ali oni i'edno dobro sztran májo : preprávlajo roscsé, kobilice, misi, kacse i drúgo skodlívó mlajezen, 'z-nyí kô'z sze pa dobra podmét zgotávla.

20. Stiri kokôsi.

V-ednoj máloj vészi szta 'zivela dvá polodelca, po iméni Pavel i Peter. Pavel je za vecs dnévov dero Petri du'zen bio; ali geto szo sze pri nyegovoj hi'zi rêtko nahájali pênezi, nê nyemi je mogao plácsati. Kak posteni cslovek je nêsteo on, kâ bi nyemi szôszed zobsztom delao, i meszto pêneze nyemi je stiri kokôsi ponűdo. Peter sze je z-têm zadovolo, kokôsi je prêkvzéó i vu szvoj dvor je je privcsiti setűvao.

Medtêm szo kokôsi po malom csaszi gorinaisle pôť k-indasnyemi dômi szvojemi, i tá szo hódile neszt. — Pavla máli szin, Pista je szam jedíni bio domá, i zacsűo je dobro poznano kokodákanye

kokôsi; v-pármo je bê'zao, iszkao je v-szlami i na-
isao je belice.

„Naisao szem je, naisao szem je!“ — velí on
pri szebi, — „kak radi do moja mama, csi domô
prído i nôve helice naido! Ali dônok, jeli mi nebi
trbelo tê belíc szôszedi nasemi prêkneszti? Kokôsi
szo 'ze nô nase, nego szôszedove, nyegove szo tak
i belice. Gdare kê naidemo, csi známo, csido je,
dú'zni szmo je nyemi tádati.

Kak je miszlo, tak je i vcsíno: belice je
v-korblec szklao, i prêk je bê'zao 'z-nyimi k-szô-
szedi. „Eto szo belice — velí — kare szo je, Peti
bácsi, vase kokôsi v-nasoj pármí zneszle.“ — „Sto
te je poszlao 'z-nyimi esze?“ — píta szôszed. —
„Niscse nô odgavorí pojbícs — ocsa pa mati szta
nê domá; jasz szem li tak csinío, kak szta me
onedva vcsíla.“ — „Zakâ szi pa nêcsakao, dokecs bi
onedva domô prisla?“ — píta szôszed. — Dête sze
je mûdécs odgôvorilo: „Tak szem stímao, kê csi
vasi kokôsi tecsasz nebi domô bilô, ví bi hûdô mi-
szlili od moji roditelov; pa — pridá szrame'zlívo
— jasz szem tüdi posteni steo bidti!“

21. Príglihe, prílicsne recsí.

Dober pop sze do szmrťt vcsí.

Keszno je sztároga psza plesz vcsiti.

Kí drűgomi dobro csiní, szebi szprávla.

Szebé postűje, kí drűgomi postenyé dá.

Zbojati sze nêtrbê, paziti je potrêbno.

Kí pêne z nema, naj neide na plac.

*Fticsa z-pérja, psza z-koszminya, csloveka
z-pajdása.*

*Drági kincs je dober glász, dragsi, kak neszê-
ri vlász.*

Hűdi glász peróti má, dober komaj klüka tá.

Nekleszti drêva, pod sterim pocsívas.

Med gyünci je lehko imé mōdroga szpraviti.

Komì je obilen csasz, zlehka de nyemi vòszki.

Bôhar je, komi nedohája laszno.

Cseden vért i szòszeda hi'zo csuva od ognya.

Zmecsi vszáki pred lasztivnov hi'zov.

Ka sto noszi vu szrdci, prevídi sze vu líci.

22. S z ô.

Vu dr'zéli pôvov sze vsze one szkopaline sz ô zovéjo, stere sze vu vodi raztopíjo i laszen szoleni 'zmâh májo. Etakse szo : nasa vszákdenésnya szô, saliter, belolêna, bridina, gálic itv. Ali pod szoljôv poprêk ono szkopalino razmimo, stera nam hráni 'zmâh dá, i nyô od vonyûe obarje. Brezi ete niscse nemre bidti, niti goszpôd palács, niti kúcs szirmaski sztancsar; nemore brezi nyé 'ziveti vu práhi lazécsi csrvács, ni ta najvéksa bívoszt 'zivôcsega szvêta, elefánt. Brezi Szoli nebi sztála szrame'zlíva viola, nê jezero lét sztar rászt. Bívotne kotrige sztvári i náraszov bi sze hitro razpúsztile, csi bi nyí 'zívis neszláni bio. Medtêm geto sze nêma sztvár i nárasz li z-malov, vu dugoványaj pred nyôv bodôcsi nahájanov szoljôv zadovoli; cslovek nemore zadovolen bidti li z-onov, stera sze nahája vu táli sztvári i náraszov, nyemi

na jésztvino vözravnani. On je od té vecs potre-
búje : doli sze püszti vu globocsíno zemlé, gde sze
szô na ednom i drúgom meszti obilnê nehája, za-
razmi z szkrovnoszt rodníce, kâ sze z-szolene vodé
vretin i môrja szô dá szkúhati, i odlôcsi jo od nyé
na szvojo potrebôcso. Ár gde szô jeszte vu 'zalôci
zemlé, tam szo i vretine szolene, kak môrja vodé.
Na etaksi mészta j szoleno vodô vu velike kadi ali
kotle pelajo, i tecsasz kühajo, dokecs sze voda
vsze vöneszpári, i szô na dno neszéde. Eto potom
dobro zesísztijo i vu poszôdo szkladéjo : i gotova
lêpa, bêla, kühana szô nasztáne.

Vu velikoj meri neprêprihájajôcsa szô sze
k a m e n a szô zové. Eta je krepka, ali nê jáko
trda, kak drúgo kaménye, bêla, pláva i szíva, kak
kristál (ledník) previdna. Ledník szoli obrázko
kocke má, záto sze i kamena szô najle'zê na kocke
trêti dá. V-ognyi praszcsi i pôka, raztopí sze, ali
nezgorí.

Vu najvísisi goráj domovine nase, vu Kárpáti
sze grozno doszta szoli nahája, tak da bi ona cêloj
Europi sztotin dní zadoszta bíla. Vu véksi szoli-
n a j szo od zdávnyi sztotin szolene bajce odprête,
med sterimi te najznamenitése szo : v-Mármaros
vármegyévi (v-Rónaszéki, Szlatini, Sugatagi i Ki-
rályvölgyi); v-Erdélyszkom országi) v-Marosujvári,
Tordi, Kolosi, Dézsakni, Parajdi i Vizakni); v-Sá-
rosi (v-Sóvári) z-bajene vodé doszta drôbne szoli
kühajo.

V-Erdélyi zvôn zdâ povêdani bajc escse 34.
mészti imenűjejo, gde szô jeszte, í vecs kak 500
szoleni vretin i sztüdencov ; zvöntoga jeszo i taksi
dolôvje, steri szo celô pokriti z-taksov szoljôv stera

po szpári szolene vodé cële krajíne obszéde. Kamená szô je v-Erdélyszkom nê jáko globoko v-zemli, li na 20—30. sztopájov, na doszta mészti pa i es-cse vögléda z-zémle. Kamenó szô z-ospícsezeními csakanmi vu dôbi csetvérokükláti sztebrov i kock székajo i trgajo vö z-szolin. Pri etom deli sze doszta drôbni falácsecov raztori, stero potom kak drôbno szô odávajo, ali nacsí v-péneze szprávijo. Ta najsztarêsa szolena bajca je ta tordaiszka, stero szo 'ze zdávnyi rimlanci poznali; ta najbogátêsa je pa ta marosújavárszka. Szolene pecsíne tak eti, kak v-ti drügi bajcáj, vu obrázki cérkvi székajo vö; edna je 'ze od 800. sztopájov globse vözglô-bana. To vöztrgano szô na krepki trlészaj z-po-mocsjôv konyév vlácsijo kumesz, i po maros vodi na ladjaj vozijo v-vogrszki ország i v-nyega rázlocsne dr'zéle.

23. Máli ftícesek.

V-gôsztom lo'zícsi máli ftícesek
pívesécs lécse kre gnêzda szirmacsek,
sztrá'zo dr'zécs okôli grmá,
vu sterom gnezdô z-mladicami má.

I csi hűdi pojeb prihája
brodit gnezdô naprê i odzaja,
britko sze cekne verna mati
ár nescse mládi na porob dati.

Csi je pa pogübel odísła,
i nyegva to'zba pred Bôga prisla;
teda pá pívesécs máli ftícesek
lécse okôli gnêzda szirmacsek.

24. Tulipán.

Náraszi nêli z-szemena zhájajo. Vidityi sze dájo, naimre med cvêtni i taksi, steri sze z-glavíc plodijo. Nyí glavice szo redovno okrôgle, ali obrázko jáca majôcse. Csi etakso glavico nadvôje vszecsémo ali vrê'zemo, tak naidemo, kâ ona z-vecs na endrúgoj le'zécsi gűb sztojí. Naszrêdi gűb je sztrôg glavice; cêlo glavico pa zvôna vecs ténki lícojni mren pokriva.

Prôti késznój jeszeni je teklo vrêmen. Máríko je mati v-ograd zvála. Mati je edno breménce tulipánovi glavíc nabrála v-förtok, da bi je escse pred zmr'znyenicov poszadíla. „Ka za cvêtje de z-tê glavíc, mama?“ — píta Máríka. „Jáko lêpo cvêtje, moja csí, — odgovorí mati — li pogledni dobro, ka csinim jasz z-etimi glavicami. Najprvle eto 'zirovno zemlô dobro rájo vcsinim, potom glavice lepô porédi notriposzadim; ali pazim, da nyí spici kúmesz sztojíjo. Z-szpôdnyega tála glavíc do eti v-zemli, nídne kabronke korenyá gnale, stere do vlago vlekke z-zemlé; 'z-nyí zgornyega tála sze pa edna ospícsena klica püsztí, na stero csi pazko kebzűjemo, tak vmememo na pamet, kâ rasztécsa klica eta prísesztno szprotolôtje 'z-nyé szredíne edno, sztopáj dúgo, okrôglo szteblo 'zené. Drűgi náraszov sztebla kre krajôv lísztje vzeme okôli; ali sztebla tulipánov szo gôla, li szpodi na nyi sze nahája nísteri líszt brezi szpice. Nyí lísztje je dúgo i vószko, ali kak je návada praviti: jácsno-dárdavne obrázke. Ríszálcseka mészeca sze na vszákó spici sztebla eden précimben, obrázko zvoná kázajôcsi cvêt szká'ze. Eti cvêtki z-sészt lísztékov

sztojjo, steri sze na szunci vörazpresztréjo, i navcsar pá vküpzapréjo.

Cvêtno liszticse tulipánov je obszebi erdécse, i szpodi csrne krpe má; ali dnésnyi dén je ono 'ze po osznávlanyi bêlo, 'zúto, piknyaszto, rô'ze, naranca lícojno dôbilo. Tulipánje szo navékse vszi dopuni (grmatni). Znôtra na dne cvêta sze sészt velki práhsnic nahája, z-dúgimi práhsnimi zacskami (mosnyicami). Nyí pôv je vu trê poszební mosnyicaj, vu steri je pogacsaszto szemen szkrito. Ali oni sze nê po szemeni, nego, kak csesznek, po glavica plodijo, stere, gdare szo zrêle, vöszkopamo, i na szúhom meszti dr'zimo, dokecs pá nepríde vrêmen szajenya v-késznoj jeszeni, ali ránom szprotolêtti.

Tulipánje szo z-dalésne zemlé, z-Á'zie prisli k-nam, vecs menye pred dvema sztotinama. Skoda, kâ ete précimbni cvêt nema dísa !

25. 0 k ô.

Ocsi sztvári szo vu vnôgom nácsise, kak nase. One szo navékse na dvá kraja gláve; na ô pa c s n o p l a v a j ô c s e ribe obêdvê szta pa na ednom kraji gláve. Fticsi po dvê mignyeníci májo, kak mí; ali vu kôti ôcsi májo escse edno mreno, stero med poglêdom prêk polojne oká venkraj potísznejo. Szlepovôscsi ocsi kô'za nyé têla pokríva; páyuci pa navékse oszem ôcsi májo, i nisteri sztvári ocsi szo na máli szpicaj.

Nase ocsi szo jáko cácavne i krhke szpráve; ali nyí môder sztvoritel je szkrbo za nyí rázloesno

obranbo, geto je je vu z-krepkov esontov okôliv-zéto globlíno polo'zo, da nyim tak vdárec ali szmík nemore zlehka skôditi, i da nam z-csela znoj vu nyé netecsé, ozmice sztánejo prôti, práh pa na ozmicaj bodôcse koszmínye odvŕné od nyi. Prôti trákom szunca i misícam je mignyenice varjejo, geto sze zapérajó i odpérajó. Csi nam kâ vu nyé szpádne, krédi szo szkuzé, da je vöszplávijo i ocsísztijo.

Pogléd ôcsi je jáko veliki kincs za nász, i kí je toga zgúbo ino do szmrti vu temnoszti 'ziveti more, nema nikse práve radoszti: nemore sze razveszeljávati z-'zírom polá, nê z-lepotov cvêtja, z-díkov nébe i blíszcsom zvêzd; lêpi ro'zec ga neprehodi z-szvojov précimbov, zorja nyemi neszvêti z-szvojov zlátov ôpravov, i tíhi mrák vécsara nevéjé tíhoga pocsinka vu trűdne kotrige, i nemore na pamet vzéti táljemajôcsega pogléda roditelov i prijátelov szvoji. Oszlablenomi poglédi szo toti vecs menye na pomôcs gla'zi (ocule); ali dônok je celô nacsí, csi sto brezi tê zcsiszta i szvetlo vídi.

Ocsí nam nêli radoszt, nego i vszáke dôbi szpoznanye i návuk szprávjó. Li odpri dête ocsí i pogledni dobro dugoványa 'zítka, i preci csednêse má bidti. Li takse vzeme malo haszka ocsam, stero nyí nevê ali nescse prav nûcati, i kak szlêpo ide mímo dugovány rodníce, dobri kníg i lêpoga písma.

Okô nêli vídi, nego i gucsí. Nyega govorênya toti necsűjemo, ali razmimo je. Dobro dête z-ôcsi roditelov brezi velênya zarazmi, ka oni scséjo, ali nescsejo. Pogléd lűdi nam na znánye dá nyí míszel, ali volo. Szrdesnoszt i bojazen, csrsztvoszt i manyôszt, radoszt i 'zaloszt z-ôcsi lűdi estémo, kak da

bi v-nyé píszana bíla. Csi komi kâ ká'zemo ali pri-
povedávamo, i on nasz z-odprêtimi ocsmí poszlûsa,
preci previdímo, kâ sze csüdiva. Csi koga na kak-
sem bíní zadrobisamo, i on dolipûsztí ocsí, znamê-
nye szramote mámo ; prepádnynene, medlôvne ocsí
szo pa szvedok rônoszti, caganya, ali hûde dúsne
vêszti.

I ka mámo csiniti, da nam ocsí szvojo csisz-
tôcso, szvetloszt, môcs i csrsztvoszt kak najdu'ze
zadr'zíjo ? Hábatí sze mámo vszega hûdoga, skodlí-
voga i pogûbelnoga, csisztôcso i bogábojazen pred
ocsmí i vu szrdci nosziti, i vu nyí szlaboj i rônoj
sztávi je na prílícsnoga vrácsa zavüpati.

26. Dvâ oblocseca.

Znam jasz na viszikoj hi'zi
dvâ oblocseca máлива ;
notri cêli szvét na nyidva,
vö pa szamo lí vért vidí.

Pri nyima e'n málar szedí,
kí vszáki tég lepô vlecsé,
kakoli on málati scsé,
za nyegvov rokôv sze zgodí.

On i mîszli vértá mála,
escse i szkrovnoszti szrdca ;
nê ti trbê k-tomi szunca,
li glédaj tá — nê je sála.

Csi sze vért v-hi'zi radûje.
ali cekne vu britkoszti ;
obôje sze v-oblocseci
v-tráki, v-kaplicaj szka'züje.

Csi je csísztí vu hi'zi zrák,
i obloka szta csísztíva;
ali preci ta kmicsniva,
csi gda hi'zo oblé'ze mrák.

I csi vértá szmrtna moka
sztere i naveke vuszpí;
sztere i v-temnoszt pogrozí
ona i obá obloka.

27. Zahválni otroci.

Szekács Andrásója je rano na tú'zno vdovinsztvo prisla, geto ji je bremen dvê máli szírotícsov szamój jedínoy na plécsa szpadnolo. Dokecs ji je môcs i zdrávje dopúsztilo, rada je szkrbno delala, za volo blá'zensztva nyé szírotíc; ali vnôgi trúd i szkrb je hitro vtrla nyé môcs, i eden 'zla k jo je celô neprílicsno vsíno na delo. Szíróta vdovica je mirovno trpêla i té vdárec, i csi szo sze ji vúsztá na to'zbo ôdprela, li záto sze je godílo, ár je po nedelaj nêmogla k-bo'zój szlú'zbi idti, stere je vu mládoj i zdravoj sztávi szvojoj nigdar nê rada zamúdíla. Za toga volo je dosztá jôkala, i csi szta deteti toga zrok zvedávali od nyé, eto je odgovoríla: „oh lübléna deca moja! za kak szrecsno bí sze dr'zála jasz escse i vu etoj nevolnoj sztávi mojoj, da bí mogla v-bo'zo hi'zo príditi; ali cérkev je da-lecs, jasz pa escse eti po hi'zi memorem idti.

Dobriva pojbícsa nyéníva szta jo pomilüvala, i te sztarêsi, Peti, kí je z-leszá vsze znao napraviti, ji je preci zácsao edna mála pêska kôla réditi, stera je i do szobote zgotovo. Kak sze je radüvala

ta trpécsa mati, gda szta jo nyé sziná to naszledü-jôcsó nedelo zaütra na kôla poszádila i k-cérkvi pelala, gde je csúla peszmi pobo'znoga lüdsztva, i z-molécsov szvétov csrêdov áldov szvoj neszla i ona pred sztolec miloscse bo'ze.

Pélâ zahválni otrokov eti je doszta nepostene decé oszramotíla i doszta zamüdjávcov cérkvi na bôgso pôtvnôla. Od toga dnéva jé cêla vész hválila i postüvala pojbícsa etiva, i ta neszrecsna vdo-vica je v-nikom nëvidila zmenkanya, ár szo bogá-bojécsi lüdjé szkrbeli za nyé vszákdenésnye potrebôcse.

28. Polodelsztvo.

Najzdávnyêsa ôpravica lüdi je polodelsztvo. Obszebi vgájajôcsi náraszi szo në dugo mogli zadováljati vszákdenésnye potrebôcse lüdi; zâto szo li hitro na rázlocsno pôvanye 'zívisa miszlíti mogli. Rodníca száma nyim je kázala k-tomi pôtv: vidili szo, kâ, csi je zrêlo zrnye na rájo zemlô kapalo, nôvo lepse klaszovjé je noszilo. Potrebocsa i glád je je gnao na gotovno naszledüvanye rodníce: i oni szo eden tál zrêloga zrnya potórilí vu pri-právleno zemlô. Z-toga je zeléna szétva nasztánola, stera je vu szvojem vrêmeni szteblovje gnála, eto pa vlatovjé dôbilo, i pá tô sze z-zrnyem napunilo. Vszáko vu dobro zemlô potórjeno zrno je sztôkrát teliko prineszlo; ár je zemla te escse në preszpôvavána, i mocsna ino rodna bíla. Kakse gorinaídenye! kak veliki blágoszlov bo'zi! Poganszki národje dnévov oni szo od csüda na hválo zbüdjeni, i

tak szo stímali, kâ szo nyí bogôvje sztôpili na zemlô, da bi lûdí na polodelsztvo vsíli. Zâto szo sze vszi — máli i velki ôpravici etoj pôdali. Zmed sztárimi rimlanemi szo sze ni znameniti voji seregôv i královje nêzbranyûvali za plûg prijéti; zmo'zni caszarje Chíne pa escse i dén denésnyi vszâko szprotolêtje te najprve brazdé szamírê'zejo, i vu tom najvêkse postenyé i díko preszámnao za szébe.

Medtêm je zemla nê povszéd tak rája bíla, kâ bi sze z-pûsztimi rokami dála delati. Na mécsenye nyé trdoga líca sze je za prílicsne skéri trbelo szkrbeti. Zdâ szo tak z-osztrim leszom rezali dúge brazdé; potom szo z-rébrami rázloesni sztvári kopali zemlô, kak i dén denésnyi csiníjo nisteri divji lûdjé. Doszta vrêmena je preteklo, dokecs szo plûg gorinaisli, i té je zaprva z-ednoga szlôkoga leszásztâo, steroga szlokobászti ospíczeni konec szo v-zemlô prite'zili, v-nyega dugsi tál szo pa gyûnce napregli, i tak szo vlekli brazdé. Szledi szo meszto etaksega leszászténcseno 'zelezo i mála kôca nûcali. Z-etoga szo sze osznôvili vsze dale, dale nasi, na takso popolnoszt pozdignyeni plûgi.

Kebzûvajôcsi cslovek je hitro na pamet vzéo, kâ v-dúgoj szûhoci premedlê nárasz zemlé, i po tíhom de'zd'zi sze pá otávijo: zednim pa, kâ kama je povôden pâl vrgla, zemla je rodnêsa grátala. Obôje je polodelec na szvoj haszek obrno: zemlô je vu szûhoci polêvao, naimre szûhe trávnike, na nyíve pa dobro zemlô i gnoj vozo. Etak je nasztanolo polêvanye z-tekôcsov vodôv i poprâvlanye z-gnojom.

Zrnye sze je te'zko dalô z-rokami vömenoti

z-vlatovjá; i tak szo je z-botmi vardêvali vömlátiti, ali z-sztvármí vöklacsiti. Med izraelom je klácse-nye bilô v-návadi; záto je zapovedao Moses, „kla-csécsemi gyünci nêzavézati gôbca.“ Mlênýe zrnya na melo med dvema pogacsásztima kannoma, je 'ze vu dnévi Mosesa znáno bilô; ali dönok sze je ono i cêlo jelo, ali v-mô'zari rázno kuklo, i to prvo sze je i vu vrêmeni jesusovom godílo.

29. Szreccsen polodelec.

Dober je Bôg, dobro mi dá,
plüg je moj krüh, on dobro zná;
dokecs ládam z-bránov, plügom,
nemenim sze niti z-kralom.

Komaj szunce zíde v-dôli,
'ze je cüg moj tü na pôli:
Csákó, Daru mi orjéta,
i járem rada neszéta.

Zcsaszoma sze szunca tráki
razpresztréjo vsze po zráki,
vára nyé skvorjánec letécs,
i szpêvao de, Bogá hvalécs.

Z-menom hodi sereg ftácsic,
lêpi, krotki paszterácsic. —
Gde je cslovek v-moji létí
blá'zenêsi na tom szvétí?

Vrane z-logôv vküpletijo,
i za plügom mi csresíjo,
da mi nyivo ocsísztijó,
ino prav rodno vcsiníjo.

Tak 'živém jasz, tak na pôli,
v-szejádev vu dobroj vóli,
i csi vsze lepô dokonesam,
na bo'zo szkrb je zaniham.

Obzelení zesaszom polé,
szétve bárson jo oblejé,
í prineszé zláte vlatí.
stere ednôk z'nyec pokoszí.

Za nyim kakse sznopje le'zí,
stero nyemi plécsa te'zí,
sznopje, szád orácsa trűda,
z-sterim ga oblôna grűda! —

Lêpa je polá ravnica,
i nyé zláti kincs psenica,
szvétí blagoszlov oszlica,
csíszti trak bo'zega líca! —

30. To'zec, kak branitel to'zenoga.

Vu ednoj svajcarszkoy vészi szta sze dvá poste-
niva pávra, Velten i Gáspár, právdívala za eden
trávník. Vszáki nyidvā ga je za szvojega dr'zao, i
nê szta mogla poszvedocsiti, kre steroga je pravica.
Eden vecsér je Velten k-szvojemi protivníki sô, kí
je rávno na nyívaj delao, i etak ga je oberkao:
„szôszed!“ tū je koszídev, i dobro znás, kâ szva
sze midva za nájni trávník escse itak nêmogla
zglíhati. Jasz szem szodce vkűpprízvao na sztolec
cantona (vármegyéva), geto szva sze midva nêv-
csíla telko, kâ bi razszôditi mogla, na steroga
sztráni je pravica. Poj tak vűtro z-menom pred
pravdeni sztolec.“

„Vídís, szôszed — odgovorí ov — pokoseni trávník mam; vrêmen je dobro, vŭtro ga neza-mŭdno zgrnôti morem : nemogôcse mi je tak z-te-bom idti.“

„Jasz pa szodcov nemorem razpŭsztiti, ár szo-nama oni djáli űtrásni dén na razszôdjenye náj-noga dugoványa, i szenô sze nemore tecsasz doli-pelati, dokecs nezvêva, steroga je trávník.“

Na tô je, po malom premislávanyi, etak er-kaó Gáspár: „znás, szôszed, ka? idi tí vŭtro vu cantonszko hi'zo, pripovê szodcom tak tvoje, kak moje zroke, grŭntê, i mogôcsa szvedszta; etak nede potrêbno i meni tam bidti.

„Csí más vŭpazen vu meni, szôszed — velí Velten — nemáram; od toga te naprê ogvŭsim, kâ bom kre tébe rávno tak gúcsao, kak kre szébe.“

Po etom zgovárjanyi je Velten pred sztolec cantona sô, i pred szodce je dao tak szvoje, kak szôszeda szvojega dugvványe i podpérajôcse zroke, nakeliko je od nyega mogôcse bilô. Na vécsar je pá k-szvojemi szôszedi sô, i etak je govorio: „trávník je tvoj; szodci szo ga tebi oszôdili: szrecso ti 'zelêm k-nyemi, i rad szem, kâ szva sze ednôk ocsisztila od dugoványa etoga.“

31. Kakda delí szunce leto na stiri tále!

Csi bi radi znali, zakâ je v-leti tak toplo, i vzími tak mrzlo, povedati vam mam. Tô jedíno hôd szunca csiní. Známo, kâ szunce cseresz leta po celô drŭgoj pôti hodi, kak cseresz zíme, kâ nyega tráki ednôk viszécs, drŭgôcs násven káplejo

na zemlô, i zâto gde vecs, gde menye szegrêva. Cseresz zíme keszno zhája ono, i rano zahája: gdate li ob 8 vöri zácsa szvétiti, i ob 4. vöri 'ze doliide. Taksega hípa tak li vecs menye 8. vör szegrêva zemlô, i 16. vör trpécse nôcs po'zré i eto malo toplôcso. Prôttomi cseresz leta rano zacsne ono bezáj szvoj, i keszno ga dokoncsa. Zdâ tak dugo i dobro szegrêva zemlô, i krátka nôcs neoszlabi nateliko nyega toplôcse.

Ktomi szunce na zimô nehodi tak viziko, kak v-leti. Vêm ono v-leti dobro notri szíja na nase obloke, v-zími pa niti prék szôszedove sztrêhe nemore k-nam viditi. Pa kêm vise sztojí szunce na nébi, têm bole vizécs szegrêvajo nyega tráki, têm bole szegrêje zemlô. V-zacsétki jeszeni i szprotolêtja je nôcs vecs menye rávno tak dúga, kak dén, i szunce ni tak nisziko nesztojí, kak v-zími, niti tak viziko, kak v-leti; zâto je nê ni tak mrzlo, kak v-zími, niti tak toplo, kak v-leti.

Pôleg hôda szunca môdri mo'zjé popolno vözvr'zejo, gda sze zacsne vsaksi tál leta, i gda sze dokoncsa. Szprotolêtje sze 21-a máloga trávana zacsne vszigdar; teda szunce ob 6 vöri zíde, i ob 6. zaide: tak szta dén i nôcs ednákiva. Od toga dnéva mao szunce vsze vise i vise hodi, toplôcsa vedno raszté, i dnévi sze tekôcs vtegüjejo. Ivánsceka 21-a sze leto zacsne; zdâ je dén najdugsi; ti naszledüjôcsi dnévi do pá kratsisi, ali toplôcsa escse li trpí. Mihálcseka 23-a dnéva szta dén i nôcs pá ednákiva. Zdâ sze zacsne jeszén; dnévi do vsze kratsisi, tráki szuuca vszebole násven káplejo na zemlô, i meszto toplôcse mraz obcsútimo. Prozinca 21-a sze zíma zacsne, dén je najkratsisi,

mraz sze pozdigáva. Od têmao szunce ranê zácsa gorihoditi, dnévi sze podu'závajo, dokecs ta vu zacsétki szprotolétja (máloga trávna) dén i nôcs pá ednákiva.

I vsze tô sze v-ednom leti tak godí, kak v-drûgom, 'Ze sz. píszmó právi : „poetomtoga, dokecs zemla bidti má, szejádev i 'zétva, mraz i toplôcsa, leto i zíma, dén i nôcs nemajo hênýati.“

32. Z í m a.

Lübléni moj prijátel!

Vu szlêdnyem lísztí tvojem szem z-velikim nále'zom csteo, kâ tí zvôna sôle tebi dâno vrêmen szlobodscsine kak vugodno trosis. Csi szo kaksí nále'zen prígod pripovedávali vucsitel, ali szí szam csteo od nyega vu knigaj cstenyá, vardêvas tô po szpômenki doliszpíszati. Meo szem i jasz ete dní etakse nále'zno goridánye. Dober vucsitel nas szo nam z-edni lüdszki kníg szpísz zíme precsteli, i veleli szo nam, kâ bi i mí doliszpíszali tô, kaszmo csüli, pôleg nase premôcsi. No, eti tebi poslem, lübléni prijátel, moje delo. Ka más k-nyemi praviti?

Gdare je drevje vsze tá szpűsztilo szvoje lísztje, cvêtje lehnolo z-polá, i meszto nyega na oblokê hí'z nasi ledeno cvêtje raszté; prisla je i goszpá zíma.

Trdi szever fűcska po pűsztom határi; naimre nôsz i vűha nam obcsútijo nyega osztro môcs, okô nam pa komaj okôli poglédnoti szmê po tak bêloj krajíni; ár kak dalecs li viditi moremo, vsze, vsze

sznêg pokrîva. Szamo li gôlo drevje dr'zí vö od sznegá bële korône szvoje. Kak tú'zen more bidti ete tál leta nevolnim sztvaram pôl i logôv! kak púsztá szo polá i logôvje! Zanêmile szo peszmi ftíc, nyí gnêzda sze dobro viditi dájo, ár je zvôn borovjá vszáko drúgo drevô zgúbilo lísztje szvoje. Csrsztva veverîca z-vêke na vêko szkácse, da de ji toplêse, z borojcsnim zrnyem i popovjom drevja sze hráni, i csi med vëkami mrzel veter fûcska, za kusztó szteblovje drevja sze sztíszne. Szrnê i závcî je tûdi vkrâvzêla zîma v-sznêg zakopani 'zívis; nyidva szî z-szkôrjov mládoga drevja- ali z'nyega mladjom moreta glád potisati. Szîrmaskî lûdjé z-drevja szpokapane prhláve vêke beréjo po logê, ár je doszta te'zkêsa potrebôcsa zîme, csi sto v-mrzloj hi'zi more szedeti.

Po vodáj velko falatôvje ledá plava, i csi de mraz du'ze trpo, vkûp sze szpûsztíjo i vodé sze v-ledeno ôpravo oblecséjo. Zdâ ledeni mosztôvje szklenejo vkûp nyí bregé, po steri i kôla z-brêmenami májo prêkhoditi. Veszéli sereg brodárov sze tîszka vkûp na lédi z-hákli. 'Z-nyí erdêcsi lîc sze previditi dá, kak zdravo je, na hladnom zrákî bidti.

Ali i na cesztáj je csrsztvî 'zítek. Edne i drúge szaní sze viditi dájo, stere z-málîmi zvoncsekmi oklajeni konyi gori, doli vlecséjo. Etam szprevêdni pojebje na máli szaná j vozijo szvoje mále szesztrice, na velkî trataj pa z-sôle ídôcsa deca vála vkûp sznêg, i tôrme zîda 'z-nyega ali endrúgo lûcsa 'z-nyim: cêla bojna sztojî med nyôv; i kak sze radúje, stero je pajdása szvojega dobro znalo 'znyim lûcsiti! Medtêm szo ti najveszelnêsi dnévi cêle zîme

za málo decsico — kolede i nôvo leto, gda ona od lübléni rodiťelov i rodbine szvoje tak dráge dári vdábľa. *)

Etak lübléni prijáťel moj, szem jasz doliszpí-szao pôleg lasztivne premôcsi moje zimô. Razmiti sze dá, kâ je eti edna i drüga lêpa míszel z-naprê-dánya dobroga vucsitela nasega szplêzila prêk med moje: ka je stímam niksa falinga nê. — — Bôg z-tebom!

isztinszki prijáťel tvo
Pali.

33. V - z í m i.

(Sztrťka.)

— Zvôna mrzel veter;
gôszto, drôbno inye mi k-obloki plüszka:
znôtra drevéni cvêt, kak nemíle zíme
sztrťina i lüszka.

Kak trda je zíma!
dvore i püngrade grozen sznêg pokríva;
po orszácskoj ceszťi li on hodi, nad kim
bo'zi szrd pocsíva.

Orszácska pôť! . . gde je? . .
na poláj vu neprevidnom môrji sznêga? . . .
tam sze li nistera rêťka sztopnya pozna
szemta blodécsega! —

*) Vu varasê i na drügi mészťaj je návada, na koledne szvétke i mládo létó vsze vécsice máli borícsov z-cukranim pecsenyom, píszaními papírmi i nisterim grosom pênezť, i zmêne dugoványamilepô goriopraviti i máloj deci na senk poszlati. Kaksi nágib je tô za gingavo szrdce na gedrno vse-nyé i vrlo oponásanye! Velka skoda, kâ eta znamenita návada eti pri nasz nemore gotove zemlé naidťi! Kelko dobroga vretina bi býla ona!

Obracsár.

34. Kôdiski pojbícs.

Mrzla zíma je bíla. Veter je pometao sznêg, gda je eden, 13—14. lét sztar pojbícs, v-cotasztom gvanti, szkoro bôsz sztôpo v-delavnico (vestat) Kerekes Stevan sztolara, i almostvo je proszo. Sztolar je mílo glédao na nevolno dête.

„Vis, moj prijátel, — velí Kerekes pri nyem delajôcsemi deticsi — tak mékoga szrdca szem jasz, da bi i jôkati znao nad etaksimi nehasznoviti-mi lüdmí, kí sze dela ogíblejo ; pa szo nê vrêdni, kâ bi je cslovek milüvao.“ — Potom je csamúrno glédao na nevolnoga pojbícsa, da je nebô'ze trepetao pred nyim. „Zakâ neiszczesz tí dela, mešzto toga, kâ eti vandras v-tak rú'znom vrêmeni, gda cslovek escse psza nebi rad vösztirao? Bole je delati, kak sze etak potepati!“

— „Toti bi rad delao jasz — odgovorí pojbarec, — ali niscse me nevezeme k-szebi. . . .“

„Etaksi tatjé vrêmena vszigdar, kak tí, guscíjo — velí Kerekes trdno — zgreni vesaszi vküp eto szkálje! . . .“

Pojbícs je z-vrêloř gedrnosztjov príjao za delo, i po malomí csaszi je cêli velki vrsáj szkálja szpravo vküp od oblicsni sztolíc.

Kerekes je kebzüvao na nyegovo delo, i tomi ednomic inasi je níkâ sôsnyao ; potom je vösô, i preci je pá z-ednim porednim falatom krúha i szlanine, pa z-edním párom ponoséni csizmic prisao nazâ. Pojbarec je rávno dokoncsao szvoje delo.

„Potégni gori ete csízme i szráni tá ete falat krúha i szlanine!“ — velí nyemi.

Dête je tú'zno na tla glédalo, nê je pregôvo-

rilo i za dár sztolara nêszégnolo, nego je britko jôkalo.

„Lehko ti je bogme zamalo ete dár?“ — píta sztolar csamurno.

— „Nê, goszpôd moj! Bôg ji blagoszlovi i za tô! ali jasz bi nyí nikâ drúgo rad proszo.

„Naj csűjem!“ — velí sztolar.

— „Naj me vzcmejo k-szebi za ínasa, — velí pojbarec, — nigdar nemajo ob'zalűvati nyihovoga dobrocsinênya.“

„Kak sze zovés? — píta Kerekes.

— „Moje imé je Szabó János: roditelje szo mi mrli, nemam nikoga na etom szvêti.“

„No, nemáram, osztani tũ — odgovorí sztolar — vido szem tocskar, kâ szi mi povôli hodo: na edno rêcs szi me bôgao i za delo szégno; varde-nem, ka má z-tébe bidti.“

Té recsí je jáko ômurno razmiti dao pojbar-eci, potom ga je preoblêcsti dao. On je pa gedrno delao, i od dna do dna sze je vu mestríi i návuki naprêidti ze-vsze môcsi paszcsó. Csi je kam poszlan bio, hitro i prílicsno je dokoncsao szvoj poszel; nigdar je nêbio nepokoren, i nigdar sze je nêsetűvao dela zbranyűvati. „Vêm szem jasz du'zen — mîszli on vu szebi — takso dobrotivnoszt goszpôdi mojemi z-vernim oponásanyem zahváliti!“

Kerekes je múcsao, ali z-veszêlov pazkov je kebzűvao na ôpravice pojbára. Po dvê lêti je to najlepse delo slo po rôki pojbára z-delavnice sztolara: on je bio nyegov najimenitêsi detics, kí je nyegovo vértisztvo na veliko prémocsnoszt i postenýé pozdigno.

Deszét lét je preteklo po gorivzétji pojbára.

„No, lehko je te sztári Kerekes na nikâ prisao? — pítajo vszi z-csüdom, kí szo pri nyem delati dáli — zakâ pod nyegovim kazácsom (cimerom) drügoga imé sztojí?“

Nê je bogme prisao on na nikâ : nego nyegov zet, te tvrli Szabó János, je dôbo prêk od nyega cêlo vértisztvo i mestrió nyegovo.

Sto bi mogao miszliti, kê bi sze te szirmaski kôdiski pojbićs na tak vugoden sztan znao po hválevrêdnom oponásanyi szvojem pozdignoti!

35. Zimszki 'zítek ftícsov.

Lehko ni edna sztvár nema tak vugodni i vezéli dnévov, kak fticsi v-leti. Tího, lêpo vrêmen, cvetécsa i 'zirovna polá, hladni logôvje, püngradje i esíszti potoci — vsza, vsza nyim presztrête sztole krédi dr'zíjo. Ali esi je ednôk csamurna zíma prisla, esi vodé léd oblejé, i do kôlin globoki sznêg pokríje polé; kak sze teda vsze preobrné, i pohûsa!

Nisteri fticsi sze, toti, znájo vsze nevôle ognoti : strki, lasztvice, prepelice, szlavícski i vecs nyí pajdásov prôti jeszeni odletíjo odetec i vu toplêse dr'zéle sze zoszeliyo, gde sze za volo mraza i gláda nemajo ceknoti. Ali eden veliki sereg ftícsov nemore naszledüvati vandrajôcsi pajdásov szvoji. Eti i v-zími pri nasz esztánejo i dosztakrát velko potrebôcso szkúsziti morejo. Ár gde bi vzéo nevolen ftícsek 'zívis, gdare je cêli határ z-sznegom pokriti?

Najvise stero zrno borojce i szemen travin,

stere z-sznegá vösztójíjo, i stere osztre ocsi repiscie i skvorjancov hitro várajo : na tē je vidímo szedeti i lôse falatôvje szvoje zobati. Vu prevecs trdoj zími sze pri potáj zdr'závajo, i z-szemenom krepôtea ali gnojom sztvári sze hránijo.

Nýí najvéksi tál pa pri hí'zaj, dvorê, ali na szmetáj pobéra vküp vbôgi 'zívis szvoj. Eti csesztô cêle serege vran, kávk, kôvranov i drúgi velki i máli ftícsosv vídimo samreti. Takáj i po lédi potokôv sze gori, doli sétajo i mrtve sztvaré i drúgo mlaíno, stera od hí'z tá odplava, goriberéjo. Escse jerébi, stere redovno z-szêtvov 'zivéjo, gdare pod trdim ledenim sznegom do té príditi nemorejo, velki glád k-hí'zam notri'zené.

Vu ôgradaj szenice szkrbno vöpoíszcsejo szkôrjo drevja i poknye hramôv, gde sze gôszance, csrvjé i nyí belice nahájajo. Kralics szkrbno prebrodi ploté i paszike. Csrni kôsz z-zútím klûnom szvojím z-grmôv vözrova zmrznyeno zrnye travín i samrík; escse i szojka tápovr'ze logé i v-ôgrade letí za szeményem i málimi sztvaricsicami, od gláda gnána.

Neszramni vrábli, sztrnábi, repiscie, i drúge drôbne ftice, nasz cseresz leta na nyívaj okrádnejo, cseresz zíme nam pa v-skegnyê küpe robijo; ali i nyí pregancsarje: jásztrbje i jásztrbéci na sztopnyi za nyimi sűtajo, i ednoga drúgoga 'zsnyí szí naszrêdi na ceszti k-záütriki szprávíjo. Eti szlêdnyi szo ti najszrecsnêsi, ár v-leti v-zími z-pecsényami 'zivéjo. Kelko ji nyim na porob szpádne!

Medtêm i od gláda i mraza doszta lêpi ftícsie preide; i dobre dűse znamênye je, csi cslovek

v-trdoj zími, gdare hí'zne sztvaré szvoje krmi, eti
nevolni szrvaricsie od zaütrika vkrânezbíje!

36. Püsztína, v-zími.

Hej! zdâ je püsztína uprav li püsztína;
ár je jeszén li vért, pun vnôgoga bína:
ka szprotolet szprávi
i leto priprávi,
lehkoskoj jeszeni 'z-nyega malo vuíde,
i zíma nyemi li mrzlo meszto naide.

Nega vönê esrêde z-miloglasznim zvoncom,
nega nyé pasztéra z-'zveglé placsnim glászom;
takáj ftice míle
szo vsze zanêmile:
ni h r s z t a v k a sze vecs nedá v-m ũ z g a j esüti,
niti eden p r ũ c s e k z-cinkornov lôditi.

Cêli vesz határ je, kak ledeno môrje;
szunce je medlôvno opôdné, kak v-zôrje,
ali je sztáro 'ze,
ino tak kêm du'ze
sze scsé prigíbatí, da vszebole vídi,
zaman! nyega pogléd je 'ze szlab i hûdi.

Prázna je ríbicsa i p o l á r a hûta;
tíhota je v-s z t a n y a j, márha v-stale zbíta:
gda jo na kopanye
bêszijo poganye,
edno, drûgo gyüné trôbi po dvoriscesi, —
ráj bi pilô z-mu'zd'zin vönê na sztrnyiscesi.

Dohána lísztez szi gulás z-tráma v-zeme,
na prag szi z'nyim széde i doli ga dene,
zrêze ga kak i tak,
potom etak, ovak

naprêvlecsé pipo, nakladé i kadí,
gdate vöoglédne, ka sze v-stali godí.

Tíhota je v-csárdi : niscse sze neszkiíta,
csaplár, csaplarica lehko dugo szpíta,
lehko klücs piovnice
vr'ze na grablice ;
neobrné zdâ tá rúda páver, goszpôd,
ár je vihér z-sznegom zapíhao k-csárdi pôť.

Zdâ sze pa zderéjo szlápi vu vihéři :
eden kumesz v-zráki trôbi vu cseméri,
drůgi szpodi 'zarí,
gda, kak plamén gorí,
iszkre pűsztsa pod nyim sznêg, kak od oceli :
trétji sze pepelí v-zíme bêloj meli.

Csi prôti vécsarom viherje szédejo,
vszo ravnico bêle meglé oblé'zejo,
i liki mracsára
ká'zejo b e t y á r a ,
z-kim kíhajôcs gezdí zdâ jahanec na sztan :
za nyim pa vúk prászka, kumesz nyega kôvran! —

Liki z-dr'zél szvoji pregnan král z-tűhíne,
nazâvr'ze pogléd szunce z-globocsíne ;
zglédne sze ono zdâ
na szvojo pôť nazâ,
i da je 'ze celô prebê'zana ona,
z-gláve nyemi szpádne krváva korôna.

37. Lüknyasztí lesnyek !

Koledni vecsér je bio : pojbárje szo sze kártali,
i vu velikom je tekla zmêna, puna prgíscsa lesnye-
kov je k-ednomi hípi notridjána bíla. — Nê je
csűdo, kâ je nále'znoszt ti zmênajôcsi na konci

vszáke zmêne vu poredno hrabuko vövdrla, i radoszt ti dobécsi sze vu glasznom juvkanyi szka'zúvala; ali csüdavrêdno je, kê szo sze ti zgübécsi nad hűdov szrecsov szvojov rávno tak szladko szmejáli, kak oni, kim je szreca slúzila. Tô je tak právo razveszeljávanye bilô! Najvecs szo sze szmejáli nad ednim lűknyasztim lesnyekom, steroga ji je ni eden nêsteo obdr'zati; kelkokolikrát szo szí dobícsek rázno jemáli, vszigdar szo nyemi vszi prôtipravili, i dônok csi je on steromi v tál prisao, té ga je hító kak najprvle dalepotísznoti. Bogme je nyega nikomi nêtrbelo! — Cêli vecsér je teklo med nyimi stűkanye za nyega volo, kí ga je v-szmêhi, kí pa v-csemerê setűvao na drűgoga potísznoti.

„Nê je za nűc! nemore sze pojeszti!“ — právijo vszi.

Ali naszlêdnye sze nyemi je dônok naisao vért; ednomi málomi, zafrkocsenoga nôsza, jálnoga pogléda pojbári je vola prisla k-nyemi, vö ga je mênô, v-'zebko djao, i erkao: kê je on bogme rad tomi málomi lűknyasztomi lesnyeki, ár je taksi, kak da bi okô meo, „i nyemi sze tak vídi, kak da bi kê vönasztrêgalo na nyé. Ti drűgi szo sze szmejáli nad nyim za té mízli volo, ali hitro szo nyemi pá mír dáli, i niscse nyemi je nêbio nevoscení za nyega. Pojbarec ga je potom naprêjemao z-'zebke, i ze-vszêm dopádnemem ga je obracsao i oglejűvao vszeokôli, i z-velkov 'zelnosztjov je brodo nyega málo lűknyo, kak da bi tam uprav kê gori mogao naidti. Gdare je szpát sô, escse i vu posztelo ga je z-szebom neszao, i da ga je v-kmici vecs nêmogao viditi, k-vűham szí ga je podr'zao ino ga sztepaó, kak da bi kê csüdavrêdnoga bilô, kê je

szúho jedro tak rogátalo vu nyem. Tecsasz sze je zmênnyao 'z-nyim, dokecs szo sze nyemi ocsi nêzá-prele od szna, i csi je zászpaó, lesnyeka je z-rôk nêpüsztó. Ali i lesnyek je teda nêosztavo nyega, nê je nu tla szpadno, da bi sze szkrio, kak bi drúgi lesnyeci csiníli — oh nê! on nyemi je lepô na blazini osztáo, k-vúham sze nyemi szkobácao, blúzi, celô blúzi k-nyemi, tam sze je vküpsztiszno, i liki je pojbarec csinío z'nyim, dokecs je nêzászpaó, rávno tak je i on, gda je ov szpaó, vu trdnom jedinsztvi sztaó 'z-dirinyim, i vu taksem prijátelsztvi, da nyemi je cêli tekáj 'zítka szvojega pripovedáváo.

Toti, kâ je pojvár tak stímaó, kâ sze nyemi je tak li szenyalo, i drúgi dén je naszkôk prisáo k-meni, da bi mi szvojo stímáno szenyo pripovedáváo; ali jasz szem preci vgono, kâ je tô toga nevolnoga zavr'zenoga lesnyeka isztinszko pripetjé, i kâ je on po nyega prípoveszti li zahválnoszt k-szvojemi málomi prijáteli steo vônazvêsztití, kí je nyega nêopostáváo, nego ga je z-dobre vôle gorivzée, szráno i zmênnyao sze 'z-nyim; pa je lüknyasztí bio i nê dober jeszti.

Jeli bi radi znali szenyo etoga pojvára, prígod lüknyasztoga lesnyeka i eto málo frliko? — No, pazte!

„Rodjen szem v-ednom málom lo'zícsi, na gôsztaga grmá lisztnátoj véki, szkriti pod lisztje vlage puno. Vu prvoj vrszti 'zítka szem tak notri bio zaszúkan, da szem niti od mraza nôcsi, niti od 'zgajôcsi trákov podnésnyega szunca nêmogáo doszégnyen bidti. Kak szem sze malo krepiti i osznávlati zácsáo, po vszój szili bi sze rad vöoszlô-

bodo z-odêvk, stere szo mi 'ze na mantro bilé. Vu netrplívoszti szem morjüvati zácsao pred mojimi bratmi, — ár nasz je pét ali sészt bilô v-ednoj grumbli, — kâ bi jasz 'ze vö rad prisao na szlobodno meszto, kâ bi zrák rad v'zívaó, pa trák szunca ino hlád vetra. „Oh nê, nê! — szo sze mi molili moji bratje, — escse szmo jáko gingavi, escse jáko nezrêli, i vsze tô bi nam naskôdilo; pocsakajmo ono vrêmen, gda mo véksi, krepsi, te po csaszoma naprêprídemo, vö sze oszlobodímo z-nase odêvke, i szlobodno nasz doszégne zrák, i dobrotivna de nam toplôcsa szunca! Na tô szo sze escse globse szkrili pod szvoje zakrive, i mirovno szo csakali, dokecs bi prislo nyihovo vrêmen. Jasz szem sze z-mrzíov obrno od nyi; i etak je prva vrszt mojga 'zítka v-netrplívoszti i szrdí pretekla.

Teklo je vrêmen, teklo! naszlêdnje szo me tráki szunca vöosznôvali i dozorili. Z-parôvnov 'zelnosztjov szem sze naprêpotégno, da bi vsze nászladnoszti ete, nateliko lübléne vrszti v'zívati mogao. Ali ka szem szí zhaszno? ka mi je valálot? Gda szo me zdâ 'ze szlobodno doszegüvali 'zgajôcsi tráki szunca, i v-zôrje szlobodno kapale na méne otávlajôcse kaple roszé; vsze je tak vszákdenésnye, tak nenále'zno grátalo pred menom.

Tak sze je godílo z-menom vu vszem, ka je okôli méne bilô: li za tô szem szkumneo, ka je dalecs bilô od méne, ka szem nêpoznao. Csi je ftics szpêvao kumesz méne, nê szem poszlúsao nyega veszéli pêssem, nego szem sze csemerio; gda je od hláda gíbano lísztje okôli méne plészalo, jasz szem lagoje vôle bio; csi je tihí hlád zíbao vêcsice drevja,

jasz szem na mojoj trdno i negenyeno setüvao sztáti. Vsze tô me je li z-csemérmi i britkoszt-jov napunilo. Tô je bilô pôdné 'zítka mojega.

Gdare szo nasz dolibráli, rad i brezi tuge szem sze dao dolivtrgnoti z-rodícsne vêke; ár szem gorécs 'zelo szkúsziti nôva pripetjá ona, stera bi vu nôvoj sztávi mojoj meni v-tál príditi mela. Ni tû szem nêbio zadovolen. Z-'zakla v-'zakel szo nasz szipávali; rûmíli, rogátali szmo: ali vsze tô je lí zaman bilô, zanderécsa 'zelnoszt mi je nêdála pocívati, dokecs je naszlêdnye vekivecsne nezadovolnoszti csrv, steri je nesztanoma vrtao vu meni, nêprejeo obloka na meni, na steroga szem zdâ 'ze pôleg moje dobre vôle szlobodno glédao vö po szvétí i brodo dugoványa. Zaprva szem sze jáko radüvao nad têm, ali hitro szem na pamet mogao vzéti, kâ szem sze po zadovoljenoj 'zelnosztí nicsesztnoga, nehasznovitoga vcsíno. Komikoli szem v-rôke pri-sao, nê me nyemi je trbelo, dale me je potocso; ár szem csrvívi bio, — jeszti nikak nê dober!“

38. Palia peszem.

Tri színi májo ocsa moj,
verne domovini szvojoj:
eden je pop, drûgi orács, —
obá szedécsiva domács.

Jasz pa — haj, vré krv vu meni! —
csi bom v-dvajsztí lét vrêmeni,
ka mam bidti? — no, vöpovêm:
huszár bom, tô 'ze dobro vêm.

Vogrin gorécs lúbi szvoj dom,
i veren je szvojim kralom ;
i jasz za teva dvá kinesa
krv dam, csi de potrebôcsa.

Ocsa moj! na eto pazte :
za méne sze ví neplacste ;
vêm huszár, csi v-ognyi szpádne,
na meszti zvêzda posztáne.

39. V ú k.

Lübléni moj prijátel!

Na moj prvi líszt píszeni lübeznívi odgovor
tvoj me je jáko zadrobísao; ár je hitrê prisao on,
kak bi jasz csakao, i ktomi escse i tak vugodno do-
lispisüvanye zíme. Z-velikov radosztjov szem ga
csteo. Nikâ nevcsiní, lübléni prijátel moj, csi mí
deca od csüti ali csteti dugovány kâ písemo. Etak
sze zcsaszoma navádimo, csisztê písati. — Vis, za
volo zájema i jasz tebi edno i drúgo vtálati scsém
od vuk á, ka szem csüo ali csteo od nyega.

— Vúk je z-vönêsnýe sztráni jáko priglíhni
k-pszovi. Cslovek bi tak stímao, kâ je on nyegov
sztríc, ali jáko blízisi rod nasi ovcsárszki pszôv.
Nyega trúp je malo bole scsapináti, z-'zúto brnász-
tim kozmínyem obrasení, na konci z-dúgim, kosa-
vim, doliviszécsim repom. Ali pri szvoj príglihi sze
dönok nenaideta etaksi dvê rázlocsnívi sztvarê.
Pesze je krotek, pajdástvi podáni; vu dobrom pri-
játelsztvi 'vivé z-szvojimi tivárisimi, i z-hí'znimi
sztvármi; vérti szvojemi zahválen, veren, prijaznívi

i pokoren. Vúk je pa prôttomi divji. csamuren, jálen, i krvi'zelen; poszebnó 'zivé v-gosztseraj, berecsínaj; protiven vszemi pajdásivanyi. Vcsászi ji toti cêli sereg príde vküp, alinê za pajdástva, nego za poroba volo, nad steroga ze-vszov mocsjôv scséjo vdrêti, naimre csi je on tak velika sztvár, da sze poszebnó neszmêjo k-nyê blízati.

Vúk je zvönredno mocsen, za medvedom najmocsnêsa zgrablíva sztvár; naimre vu krepkom sinyeki szvojem má on velko môcs, pa v-csontnom gôbci szvojem. Bujtoga ágneca, escse i ovcô v-gôbec popádne, i bisztro be'zí 'z-nyôv po trnyi i glô'zdji. On je pôlng bívoszti toti neprlícsen i bojazlívi, ali csi ga glád 'zené, zvönredovno szrdcsen i bêszen de, i taksega hípa sze níkoga nezasztôpi, níká nemilûje. Z-velkov mestríov szí vösztáne na kraje logôv, i z-vísisi mész okôli poglédne po cêloj krajíni, pridüháva i poszlúsa. Porob ôzdalecs na pamet vzeme, k-csrêdi blúzi prisúta i v-megnenyi nad nyô vderé. Pasztér ga za volo okajene bunde nevzeme zlehka na pamet, gda v-grmê potúljen porob nasztrêga. Gdare kak blíszk med csrêdo vdári, csi zádeve nenaide, z-groznov besznôcsov robi i vmárja, tak da dosztakrát cêlo csrêdo na níká szprávi.

Vu trdoj zími, od gláda mantráni, escse i vu vesznice pred obloke pricamlá, i taksega hípa escse i nad lüdí vdári, redovno z-vecs pajdásmi szvojimi. V-etaksem pripetjê trôbijo za pregányanim pôtnikom, i escse i na kôlaj ali szanáj nad nyega vderéjo. — Sto bi mogao etaksega hípa miszliti od nyi, kâ i bedászti znájo bidti, tak da sze i z-ednim perinom, z-ednim sôsnyajôcsim lísztom, z-ednim

nenavadnim glászom dájo pregnati. K-igrajôcsemi cigáni i tulécsemi pasztéri sze za vesz szvét nebí szmeli bl'zati. Vêmda sze nyím povszéd pri etaksi skéraj i glászi od pogübeli ro'zjá szenya i zdí?! —

Vucsíca pod gôsztim grmôvjom ali v-lüknyaj gôr i pecsín 4—9. scencov koti. Eti do 14-a dnéva nevídijo, ali preci, kak sze nyim ocsí odpréjo, szkumnêjo za krv i grizéjo sze med szebôm, gda rázno trgajo mále zavcsícse, stere nyim mati no-szi. Vucké sze, zvôn Anglie, po cêloj Europi nahá-jajo, naimre vu ruszkom, polszkom, svekuskom országi, i vu gosztsáj nase domovine; alí od leta do leta de ji menye, geto sze mogôcs preprávlajo, lovine dr'zijo prôti nyim, v-jame je napelávajo, gde je potom szpokolejo, mre'ze nyim mecsejo i mláde vökopajo, stere potom od vészi do vészi no-szécs, belice, szlanino i pêneze vdáblajo za trűde. Z-celô lasznim tálom je rusznyáci lovíjo. Eti szí navécsar vecs vlovcov na szaní széde, za sterimi sze edno k-nyim privézano puno vrecsé vlecsé, na szanáj je edno bravé, stero scsíplejo, bodajo, i ta na sztrasen cvíl primárjajo. Na sztrá'zi bodôcsi vucké tô zacsűjejo, nad szaní vdárijjo, i tak stímajôcs, kê je bravé vu vrecsi, na nyé sze szűnejo i trgati je zácsajo; ali meszto tücsni pecsény szűhe grúske pűks dobíjo na gosztsenyé. Pripeti sze medtêm, kê, csi ji je doszta, escse i konye z-pét zmecsejo pred szanámi.

Eta szem 'zelo tebi, lübléni prijátel moj, vu denésnyem líszti mojem píszati. Vzemí je prijaz-nívo, i obészeli i tí mené kak najprvlez-'zelnimi píszkmi tvojimi. Blagoszlovi te dober Bôg!

veren prijátel tvoj

János.

40. Peszem vukôv.

Fűcska, trôbi vihér
vu oblácsnom zrâki,
sznêg i de'zd'z sze vlêva
v-zíme kmicsnom mrâki.

Vu grozno püsztšâvo
szo nasz vöszünoli,
nega ni grmícsa,
gde bi szi sztânoli.

Eti na vedrom mráz,
'zêj ino glád povszéd!
té trôji protivník,
té sztrâsi nas pogléd.

Etam pa z-olôvom
naklácseno ro'zjé,
steroga plamén krv,
szrdce i plűcsa 'zgé.

Na mráz 'zêj ino glád
vr'zeni, cagamo;
groze pun je sors nas,
ali — szlobodni szmo!...

41. 'Zítek náraszí.

Na szprotolêtje i eseresz leta zemla z-jezero
jezér nídnoga cvêtícsa szetkani zeléni pláscs noszi.
'Zítek náraszov sze vu kríli zemlé zacsne; eti sze
osznové z-klícsic zcsresanoga ali poszêjanoga sze-
ményâ. Eden konec klícsic sze globse vu zemlô
dolípűsztí, kak korén, te drűgi konec kumesz
z-zemlé vöpotíszne málo glavicsico szvojo, i te-
csasz sze pozdigáva, dokecs navelko nezraszté.

Na goridr'zánye 'zítka i vugoden odraszek ná-
raszov je naimre trôje potrêbno, kakti : to plô-
csa, vlaga i szvetloszt. Gde je tô trôje ykűp
i nazôcsi, tam niti edna krpica zemlé neosztáne
brezi náraszâ, êscse i pecsíne sze kamcsi z-mehô-
rom i bradinyem prevlecséjo.

Brezi to plô cse ni eden nárasz nemore meti

odraszka. 'Ze klici je pri nyé osznávlanyi toplôcsa mogla na pomôcs bidti; ni potom nemore náraszi topel trák szunca faliti. Té vcsiní bélo i nászitno melo szilja, szladko pa 'zupo grôzdeka. Ali nê vszâkomi náraszi je potrêben ednáki mertük toplôcse. Szád pôdnésnyi dr'zél (citrom, narancs) doszta toplôcse potrebûje, 'zito vecs, kak psenica, gyecsmen, ovesz. Odtéc zhája, kê sze v-szevernî dr'zélaj i na viziki mrzli goráj vszigdar li malo, v-topli pa sztrasno doszta náraszov nahája.

Medtêm je szama toplôcsa escse nê zadoszta; vlaga more k-nyê prihájati. Vídimo pri klicanyi szeménja, kelko vlage je potrôbno k-nyemi. Csi je szejács poszêjao nyivo, 'zelno csáka de'zd'z, da sze szemen szklicati more. Vлага vu zrnyi bodôcsa melo na mocsnik szprávi, z-sterim vu nôvom szemeni bodôcsi nárasz tecsasz 'zivé, dokecs szî nyega korenyé nemore z-zémle 'zívisa priîszkati. I k-tekôcsemi odraszki ino osznávlanyi nárasza je potrêbna vlaga. Csi dugo píse szûho zhodno vettrôvje, náraszi tú'zno poviszne lîsztje i cvêtje; i csi de'zd'z príde, lîsztje i korenyé parôvno pijé nyega otávlajôcse kaple, i te povehnyeni nárasz sze pá na nôvi, csrsztvi 'zítek obüdí. Csi vlaga falí, toplôcsa szunca nemore zmocsti prá'zenomi náraszi. Na po'zárnî mészta j i prigorni pûsztínaj nega nárasza, ár nega 'zirovnoga de'zd'za, li pri poszêbni vretínaj i kre môrja sze nahája edna i drûga pálna i li na vla'znêsi krajínaj pûsztín sze gájijo grozni logôvje z-précimbno koronátim drevjem.

Zvôn toplôcse i vlage je potrêbna k-odraszki náraszov escse szvetloszt. Med klicanyem je toti kmici rad nárasz, i nyega korenyé doli vu

krílo zemlé híti; vedrni zrák i szunca oszter trák je nyemi szmrten. Ali mládo szteblo nyegovo sze têmbole z-kmicsnoga kríla zemlé na nyé szvetlo líce tere. Csi bi, dpl. gráhovo zrno taki naôpak djáli v-zemlô, nyega klica bi sze tecsasz szlôcsila na právo, lêvo v-zemli, dokecs 'z-nyé ednáko nebi na vidênýe míloga tráka szunca prisla; li prevecs velka, trda grüda, ali kaksa drüga neodrinýena zádeva jo zná v-zemli zadaviti, da preblêdi, szprhnê i preide. Na oblôki dr'záno cvêtje sze prôti szunci obrné; szuncse v nica za szuncom obrácsa szvojo glavô. Vu kmicsnoj piovnici klicani krumpiske blêde klice májo, stere na szvetlom meszti hitro pá zeléno lícojno dobíjo. Nisteri nárasz pa na szen nagne glavô, stera sze navécsar zapré, zaütra odpré, kak da bi zászpao v-kmici, i pá sze prebüdo na szvetloszti.

42. Haszki nárasza.

Známo z-sz. píszma, kâ je Bôg vu hípi sztvorjênýa z-drevjem i travínami osznâ'zo zemlô. — I bogme, csi eden tú'zen dén vszeszvéscseka i edno glavnýeno krajíno andrêscseka z-riszálcsekom i nyega cvetêcsim zelénim bársonom priglihávamo vküp, previditi moremo, kâ je nárasz zemlé uprav nyé najsznâ'znêsa ôprava. Sztvoritel je nêli veliki i dober vu szvojem deli, nego i lêpi (szvéti). Z-têmnasz kakti opomína, da i mí ôpravice nase nêli dobro, redovno, nego i mogôcs csíszto i lepô szkoncsávamo.

Nêszamo, kâ nárasz zemlé ñýô v-sznâ'zno ôpravo

preoblecsé, nêli, kâ on razveszelí szrdce csloveka, nego nyemi i v-jezero jezér dôbi na obdr'závanye 'zítka szlú'zi.

Najpotrebnêsi 'zívis, nas vszákdenésnyi krúh, nam nárasz zemlé podeljáva vu rázlocsnom szilji. I zvöntoga ka vsze za jêsztvino nam dáva z-szilja zgotovlena mela vu tak vnôgoj dôbi!

Po krúhi i drúgom 'zívishi z-mele hodi rázlocsna szkúha i drúgo zelenyé ôgradov, kakti: zelje, repa rázlocsnoga szpôla, saláta, ugorke, retkev, itv. stera nam ztála na zácsimbo szlú'zijo, i tak hráno 'zmâneso i zdravêso vesiníjo.

Ali i meszô po náraszí zemlé mámo; ár sze one sztvaré, steri meszô jêmo, znôvics onda z-náraszom zemlé hrániyo i krmijo; da niti rêcsi necsinímo od oni, stere nam odetel dávajo, i ka je najvecs, zemlô delajo, bremen vozijo, hrambe i márho csuvajo itv. itv.

Ka pa telikâse dôbi szád drevja — kak nászladno nasz otávla on v-leti, zími, gda drúgoga szladcseca nezmoremo ali vu beté'znoj poszteli gesímo! i 'z-nyega zgotovlena ino trêzno v'zívana pítvina — nakeliko nasz pokrepí, ponôvi, razveszelí ona! — kelkokrát nam k-lêpim pêneзом pri-pomore!

Nisteri nam hráno 'zmâhnêso i zdravêso vesiní, kakti: prper, paprika, lomber, koper, gyenas, klinci, szládke, szkôrice, orêscsics, sáfran itv.

Pá drúgi nam prineszé oli — v jêsztvino, na 'zganyé, poszvêt, fárbo, mázanye, vlêkov, vrásztvo, dís itv.

Ogen, z-sterim hrambe kúrimo, hráno kúhamo i pecsémo, vnôge skéri vértisztva zgotávlamó itv.

itv. onda náraszi zemlé (lêszí, kamenomi vògelji, szlami itv.) hváliti mámo.

Odked jemlémo lêsz cimpra, ôprav hí'z, i ónoga, z-steroga teliko mesterszki lüdi dela i po sterom tr'ztvo i teliko drügi ôpravie tecsé? Odked oblecsala nasega najvéksi tál, naimre pa, steri k-csisztôcsi têla szlísi? — Kaksi bi bio 'zítek nas brezi eti veliki i znameniti dugovány?

Naszlêdnye, csi nasz rônoszt doide, na nyé odvnrênnye nam nárasz zemlé jezero jezér vrásztva podelí. 'Z-nyega dobleno vrásztvo je 'ze záto velike vrêdnosztí, kâ ga véksi tál szlobodno brezi skode, pogübeli i bojazni, kak hí'zno vrásztvo nücamo, i tak szí naimre gde vrácsa nega, tecsasz, dokecs od drügec k-nam nepríde, nakeliko teliko szamí po-moremo, i vékso pogübel od szébe odvnrémo.

43. Szadoveno drevje.

Csresí szeméncsece i sznêg je pokríva;
preszpí ono zimô
i te je pá z-milím tráhom
zbüdí szunce ze-szna, vu sterom pocsíva.

Hitro v-krílo zemlé püsztí kornicsice,
ino prôti szunci
kumesz zdígne glavicsico,
kumesz zído 'z-nyega gingave klicsice.

Szteblo bode z-eti, z-kêm sze veter szmênya;
hlád goni mladike,
vídi popovjé, mácice,
ino kûsüvati nyí vêsic nehênya.

Raszté málo drêvo, nesztanoma raszté,
korôno vêk szpüszti,
hladno szenco razsürjáva,
i tak nászladen szád naszlédnye prineszé.

Ka vsze za blagoszlov nam dáva míli Bôg!
nê szamo 'zívisa,
nego i radoszti zdenec
cûrí na naso pôt z'nyegvi szmileni rôk.

44. L ô g.

Vu edne vészi kotári szo nêli ôgradje, nyíve i trávnici, nego i logôvje; jeszte i taksa vész, gde véksi tál kotára z-lôga sztojí. Lôg je toti vu vnôgom priglihni k-szadovenomi ogradi; ár obá z-drevja sztojíta; ali dônok sze veliki rázlocsek nahája med nyima, Vu ogradi je drevje lepô porédi poszajeno, vu lôgi pa neredovno sztojí, kak je z-csresanoga szemena, ali z-korenyá podrêtoga drevja zraszlo. Vu ogradi je narêtcí poszajeno drevje, da sze nyega vêke têm lepse morejo vö osznôviti i toplôcsa szanca cêlo drevô ze-yszê krajôv doszegûje i na vêkaj bodôcsi szád sze vsze lepse dozori; vu logê pa drevje nagôszti sztojí pri endrûgom, ár sze eto negáji za száda, nego za leszá i drv volo. Záto sze vu logê najrá takse drevje gáji, stero dober ogen i dober lész na cimper dáva, kakti: rászt, cer, bûkev, gáber, breza, i drûgo etaksega szpôla. Toti 'zalod rasztovoga i cerovoga drevja dobro krmo dáva szvinyam; ali tô je li prísztranno dugoványe. Z-bûkevce sze pa i técsni oli dá zgotávlati; alí záto je bûkev dônok nê vrêdna takse szkrbi, kak szadoveno drevô.

Geto szo logôvje gdete prevecs gôszti (za stero-
roga volo sze i gôsztszê zovéjo), prílicsen logár i
vért je na etaksi mészta prérêtsiti, szlokobászto
drevje i nehasznovito grmôvje vözoszekati, i nakríz
po nyi potí (kolníke (preszekati dá. Cseden cslovek
li te dá dolivszêcsti drevô v-lôgi, gdare je ono za-
doszta velko zraszlo. Toti sze je toga docsakati
malo te'zko, ár lo'zko drevje zcsaszoma raszté, tak
da nistero i sztô lét potrebúje k-tomi; ali kém
du'ze sztojí ono, têm vecs haszka prineszé potrpé-
csemi vérti szvojemi. Tak právijo, kâ jeszte vise
jezero lét sztaro cerovje i rasztje. Razmiti sze dá,
kâ etakse sztáro drevje nema vecs lêpe korône; ár
nyega vêke poszehnejo, doliszkáplejo i szprhnéjo,
sztebla do pa vôtla i prhláva, tak da je krepsi ve-
ter i brezi szekere dolipoderé.

Gdare lôg podérati scséjo, vözeberéjo to na
doliszêkanye oszojeno drevje, ali po lôdi, ali vu
cêlom poszekálji, i znamônye vržejo na nyé,
ali kre poszekálja mehé potégnejo. Teda prído
drvárje z-szekerami, 'zagami záglozdami, i kálnica-
mi, kí to vözravnano drevje dolipoderéjo, na falate
(ríle) zo'zagajo, razkálajo i prekôli v-klaftre
szkladéjo. Ali takse ga drevja, stero sze na cimper
podéra, nedrobíjo, nego je na brvna i tramé vös-
tesejo. Tramôvje szo csetvéro-kükláti, i pôleg nász-
tajov vecs kláftrov dúgi. Kuszto borovjé na ríle
zo'zagajo, i na mlinszki 'zagaj na 'zagdile, ali
late dájo zrezati; z-nisteroga pa tam na meszti
v-lôgi sindline csésejo na pokriv hramôv. Z-lêpoga
rasztovoga sztéblovja pa kadárje (pintarje) doge,
kolárje pa szpice i pészta kálajo.

Najbôgsi ogen má cerovo, bükovo i gabrovo

drevje; medtêm sze to szirmaskêse lûdsztvo i z-drûgimi kaksimikoli drvámi zadovoliti more; ár je lész jáko drági, naimre na taksi mésztaĵ, gde logôv nega povôli. Na etaksi mésztaĵ i z-szlámov, laĵnovjom i trátņicov kûriĵo. Komi je Bôg lész dao, naj ga varje i csedno vértiva 'znyim! Logé pa napûsztsati, je edna prva szkrb szpametnoga vértá.

Med velkim drevjem raszté i grmôvje ino vszáke dôbi semetêrje; zvôntoga ĵagode, maline, lesnyeci, kopinscsice itv. naimre vu bre'zni mrzlêsi logê, z-steri doszta szirmákov 'živé, kí je vu varasê za dobre pêneze odávajo. Eden znameniti pôv logôv je lo'zki szád, kakti jáboka, grúske, trnine, borojcsno szemen, glog itv. z-steroga sze jeszi prêsa, ali 'zganica (palinka) 'zgé i doszta szirmákom k-'zívisi i pênezom pripomore. Ali najznamenitêsi na vértsztvó i tr'ztvó gledôcs je 'zalod, gubacske i szmola, — od steri de vu szvojem vrêmeni i na szvojem meszti vecs právléno.

Raszté i doszta lêpoga cvêtĵa vu logê. Kak nászláden je te lêpi d'zûnd'zni cvêt z-disécsimi zvoncsecmi i osztro-zelénim líszticsem szvojim! kak prijazníva ta mála, szrame'zlíva viola z-obrázom i ôpravov gucsécse nedú'znoszti! — Ali naide sze eti med doszta lêpim ino vugodnim navküpe i doszta pegûbelnoga i csemérnoga nárasza, vu sterom vszáki, kí ga nepozna i kostáva, zlehka náglo i mantrepuno szmrt pojê!

Zvôn vnôgoga lêpoga nárasza 'živé i doszta rázlocsni sztívarí vu logê. Eti dpl. lêpi píszeni metûlci i 'zû'zevke lécseĵo po nyi; etam nam pred nogami eden neskodlívi biszter küscsar be'zí tá po

trávi; gdete sze na csisztíni píszana kacsá pecsé
na szunci. Ali odevszê tê szo lepsi fticsi, kak rod-
jeni sztancsarje logôv. Eti szí na grmê i vêkaj
drevja szkládajo gnêzda i obcsinszko domovino
szvojo po rázloesni lêpi peszmaj setûjejo nászladno
vcsiniti. Tam fűcska csrni i 'zúti kôsz, tam csicse-
recska repiscsica i sztrnáb, gdate sze i búganye
divjega golôba, csrepetanye szrake, i placsna to-
'zba grlice csüti dá. Kak veszéli i vugoden sztánek
de lôg po glászi eti ftic!

Jasz jáko rad hodim po zelénom lôgi med lê-
pim cvêtjem i mílim glászom ftíc, i rad sze zmê-
nyam z-píszaními metûlkmi i 'zû'zevkami.

Jeszte vu logê i doszta stiri nogé majôcsi
sztvári; ali té szo jáko bojazlíve i divje. Závci
szrné, jelenye i leszice sze záto tak bojíjo, ár sze
nesztanoma pregányajo; té sztvaré sze na naj-
ménsi vûm presztrásíjo, i brezi dûske v-gosztsere
be'zíjo.

Vu nasi logê prebívajo i zgrablíve divjácsine,
kakti z-pérnati: orli, jásztrbje, i jásztrbéci. Tê
doszta kvára delajo v-'zivázni i mládi závescci; ali
doszta pogübelnêsi od tê szo vucké i medvedje, steri
nêli sztvaré opűsztsávajo, nego, csi je glád 'zené,
escse i nad csloveka vderéjo i raztrgajo ga.

45. Lô'zna peszem.

Vu zelénom lôgi bi jasz
v-leti prerad sztao;
zeléni lôg bi mi v-szenci
dobro volo dao.

Kak, da bi mi líszt na drêvi,
v-trávi cvêt pravo:
„poj, sze, vandrar, pocsíni szí,
hlád szem ti szpravo!

Na vêtsici lêpi ftícsek
szpêvajôcs szedí,
kre grmícsov sze szrnícska,
závcsec vrsení.

Peszem ftícska, szenca vêtsic —
ah, kak szladka je!
záto bi jasz v-lóg rad prédjao
sztálicse moje.

46. Striglâca.

Striglâca je vszêm zadoszta poznana 'zû-
'zevka. Nyé, pod krátkim ledernim pokrivom bo-
dôcse zgrbane szpôdnje perôti szo nazâvugnyene;
kosztanove dlake trúp pa nakonci dvôje trnave
klêscse má. Nyô dobro pozna ogradcсар, komi dosz-
takrát cvêtje pokvarí; pozna jo deca, stera gda
edno i drûgo lêpo zrêlo grûsko z-radosztjov po-
pádne gori, pá jo tá more lûcsiti, ár je puna
striglâc. Gdate sze escse i vtom najlepsem gôsztom
grôzdeki naide edna i drûga, i kak ga v-rôke vze-
memo, edna za drûgov plêzi vö z'-nyega. Kak sze
more csemeriti vertinya, gda v-ti najlepší zel-
jevni glaváj, gda je razprávi, ete nepozváne goszté
naide!

Da sze ji ogradcсар rêsiti more, med cvêtje
gdete edno i drûgo csrepnyô dene z-pa'zlom ali
kopitom i drûgim dugoványem, vu stero sze one,

kak v-szkrivno lűknyo, notripotégnejo, z-stere je potom vősztepé i szpomorí. One szvetloszti nelűbijo, redovno v-kmici lázijo, i csi sze vudné li k-ednoj blűzamo, preci v-lűknyo híti. Lűdjé tak stímajo od nyi, kű sze najrű vu vűha potégnejo, tam mreno prejéjo, v-glavű lázijo i tam szignezdű naprűvijo i mlűde le'zéjo, ka je potom zrok velike bolezni. Ali tű je grűva frlika. Znű sze toti pripetiti, kű vu trűvi szpajűcsemi gdate edna i drűga vu vűhű zlűzi, ali tű li zűto csinű, geto szkrivne lűknye iszcese, nű pa, kű bi rűvno li vűhű rada műla i na tű sztvorjena bűla. Vűm i drűge sztvaricsice csloveki z-pripetjű vu vűhű, ali okű zlűzijo i zletjű, i tű vecskrűt, kak striglűce. Niti nyű szlab gűbűcűec nebi mogao tam doszta skűditi. Medtűm sze je nyű, kak drűgi skodlűvi i neprűlicsni sztvaricsic etaksi dobro varvati.

Striglűce zimű vu poknyaj sztűn, vűtlom drevji, ali pod kaműnyem i podrűtim leszom rade preszpűjo, odked li v-toplom szprotolűtji prilűzijo neprű. Vűlkoga trűvna mater pod kaműnyem naidemo, gde nakűp szklajene drűbne bűle belice szvoje szkrbno sztrű'zi, i csi ji je sto raztori, pű je nakűp znoszi i pazko varje. — Striglűc redovna krűna vu dugovűnyaj nűrasza zemlű sztojű, ali 'zivejo i z-mlaűnov sztvűri. Mrzűi szo najrű.

47. Lűbűzen blű'znyega.

Ednűk je eden sztotnik konyenikov na vesznice poszűan, da bi 'zűvis szpravo konyom. Vű je tak sű on z-vojnikmi szvojimi, vű v-eden poszebnű

le'zéci, z-vékse sztráni z-drevjem obrasen dôl, kama je poszlan bio. Na pamet vzévsi tam edno szirmasko kucso, trűple po nyé dveraj, na stero vösztôpi 'z-nyé eden szêri postüvan sztarec. „Ocsa, — obercsé ga csesztník vojnikszki — poká'zte mi edno nyivo, gde mo konyom 'zívis koszili.“ — „Preci“ — odgovorí sztarec, i pela je doli po dôli. Po strttáli vöre várajo edno lépo nyivo gyecsmena. — „Tá bi nam rávno pôleg 'zelênja bila“ — velí sztotník. — „Csákajte malo — odgovorí sztarec — drűgo vam pokázem; tak stímam, kâ te zadovolni 'z-nyôv.“ — Dale tak ido, dokecs k-ednoj drűgoj neprídejo. Sztánejo. Vojnici preci doliobszédejo z-konyév, koszijo szêtvo, na konye jo zvé'zejo i nazâ sze vrnéjo. Sztotník sze k-sztarci obrné i szlobôd vzévsi od nyega, etak govori: „sztári ocsa! skoda sze nam je bilô tak dalecs trűditi, ár je ta prva nyiva poredno vecs vrêdna od ete.“ — „Prav májo, goszpodne — odgovorí sztarec, — li tô je skoda, kâ je tiszta drűga bogme nê moja!“

48. S c s u k a.

Sto nebi kâ csüo od nase 'zmahne scsuke ribe, stera sze v-potokê i mlakaj nasi plodi? Nyé scsapináti, na dvá kraja malo vkűpprité'zeni trűp je na hrbti zelenászti, na 'zúto i csrno már-ványani, na csrvê pa belnati. Nyé kô'ze ni koszminye, ni pérje, nego ténke, okrôgle szpice (lűszke) rávno tak pokrívajo, kak pokríváti cigel sztrêho hrambe.

Nyé gláva je odzgora pogacsaszta, naprê pôkrô'zna; jáko velki gôbec z-zgornye i szpôdnye laloke sztojí, sterivi szta z-ospícsenimi zobmí napuni obrasenivi; jezik v-gôbeci zaman iszcsemo; na glávi sze dvê lépivi okê viditi dáta, za sterima szta dvê lúknyi, z-ro'zene dôbi pokrivaloma. Tevi bi za vûha dr'zao, kí nebi znao, kcsemi szo ete lúknye. Známo, kâ je csloveki li krátek híp mogôcse pod vodôv bidti, potom szí odûhávati more, nacsí bi sze zaszapo. Scsuka rávno tak zrák potrebüje na odûhávanye, ali ona k-tomi po drûgoj pôti, rávno z-pomocsjôv eti lûkeny príde. Pod pokrivoma lûkeny eti szo tak zváne klapance, ali one crno'zúte mesznáte ikre, po steri scsuke z-notri i vötekôcse vodé zrák vdáblajo; one szí tak neodûhávajo na gôbec i z-plúcsami, nego po klapancaj, kak drûge ribe.

Scsuka na trûpi plavanice (perôti na plavanye), ali med lûszke potrdjeno mreno má; ona z-dôbov szvojga trûpa i z-pomocsjôv eti perôt zlehka plava vu vodi, kak sájka, — perôti prsz i csrvá szo jí plavanice, perôt repá, pa ravnács, i edna jedína perôt hrbta veternica. Da sze vu vodi gori i doli pográzdzati more, kak vszáka drûga riba, na tô jí je plavni mehér dáni, vu steroja je zrák zaprêti, i steri jí vdílek po hrbti ide. Csi 'ze ona na líce vodé plavati scsé, napne szvoj mehér, na stero sze jí trûp zlehkôti; csi sze pa na dno scsé pûsztiti, mehér vküppotégne í szprázni.

Scsuka je ta najparovněsa i najbole zgrablíva med ribami, vszáko vodeno sztvár po'zré, stero ovládati more; ona po csüdavrêdnoj bisztrôcsi i jálnosztí szvojój nêli vsze ribe pregánya, nego i

'zabe, misi, podgani, recsice, escse i, od gláda gnána, szamoga kôpajôcsega csloveka po'zrêti setűje. Vu ribnyeki edna jedína scsuka sztrasno opűsztsávanye zná doprineszti med ribami.

Scsuke redovno vu poszebni ríbnyeki dr'zijo, z-drűgimi menye vrêdnimi ribami navkűp, da 'zízvis povôli májo. I one, kak drűge ribe, sze po belicaj plodijo, z-steri vözle'zene, do cêle gotove ribe, li escse mále; ali za volo velke parôvnoszti hitro rasztėjo : 'ze v-prvom leti do 8—10, v-tom trétjem pa vise 18—20 pálcov dúge i v-tom sésztom stiri sztopáje. Gdate do 8—9 sztopájov dúge i 100 fűntov 'zmetne. Najbôgse jeszti szo te 3—4 lêta sztare, stere 4—5 fűntov vágajo; ali za nyí 'zmáhnoga meszá volo sze nateliko pregányajo od ríbicsov, da ji etakse 'zmécsave vu nasi vodáj 'ze malo jeszte.

49. Máli zidár.

Jeszte eden máli zidár,
pozna nyega cslovek i sztvár
laszna je nyega ôprava,
csűdavrêdna cêla szpráva :
hòbica, kak glavnya csrna,
dolamica k-nyê priglűhna,
i, da sze kak nezamá'ze,
pred szébe béli sôre vé'ze.

V-szprotolêtje lêpo, toplo
je nyegvo najprvo delo,
da szi hi'zízsko zozída,
i te nemilűje trűda,
vršení sze, lécse, drcse,

célo krajíno premece,
cérkev jezérkrát prekrô'zi,
„viszika je!“ tak sze tô'zi,
i komaj je bê'zao kre nyé,
'ze zída i na nyé sztené.

Szunce escse prav nezíde
gda on 'ze na delo príde,
sztókrát glászi zvon 'ze pôdné,
ali ka mára on za nyé?
sztókrát szunce dávno zaide,
cslovek, sztvár na pokoj ide,
a' on noszi i pobéra,
kak da nê' bilô vecséra.

Nema skéri; — teszács, zidár
nedela 'z-nyim, — li nyegov pár;
szamá noszita, zidata
z-szená, szlamé, sztéri, blata :
zída fücskajôcs, veszéli
i neobtrüdjen na deli.

Záto, gda nebi ni miszlo,
ká bi nyemi tak hitro slo,
'ze je pod zasztr'zom gotov
máli, okrôgli grád nyegov,
szamo li vráta falíjo,
ali ka tá 'ze vcsiníjo?
zacsne notri — vöhoditi
z-párom, i sztelo nosziti
z-pérja, meovjá, lêpo méhko
(i tô nyima je 'ze lehko)
etak máli zidár z-párom
má szvojo hi'zícsko, szvoj dom!

50. Hòd vrêmena.

Neszíja vszigdar szunce; gdate szűho, gdate mokro vrêmen hodi, gdate sne'zí, gdate za volo gôszte meglé komaj vídimó. Vrêmen premenyáva, tak, kak sors. Zrok etoga premenyávanya je navékse veter, steri zrák poszebni krajín vözmení z-endrügim. Jüg redovno toplo i mokro, sze-ver mrzlo i szűho vrêmen prineszé. Csi szpárne lêtesne dní tíhi veter (hlád) vlecsé, jáko dobro szpádne csloveki; prôttomi gda vdérjajôcs zácsa píhati i szláp de, cslovek i sztvár híti pred nyim na bátrivno meszto. Szláp je vcsászi kak mocsen, da drevje vöobrácsa, i pokrív hramôv dolisztrga.

Velki rázlocsek jeszte med ednim lêtesnim toplim dnévom, i med ednov zimszkov mrzlov nocjôv. Na csloveka gledôcs je velka vrocšina rávno tak neprenosena i pogübelna, tak velki mráz. Najnaszladnêse je vrêmen v-lêtesni vecserê ino ütraj, liki i v-jeszenszki i szprotolêsni tíhi dnévi, gdare je nê niti velki mráz, niti velka vrocšina.

De'zd'z je sztvaram i náraszom jáko potrêben; ali csi de'zd'zevno vrêmen prevecs dugo trpí, nisteri náraszí sze ga navolijo, premedlêjo, ali zegnílijo, i preidejo. Naimre vu vrêmeni ôcvetka vnôgi i velki de'zd'z skôdi pôvi ino szádi. (Zakâ?). Cseresz leta dosztakrát dúgi csasz nega de'zd'za; taksega hípa bi náraszí poszehnoli, da meszto nye-ga nebi rosza kápala. Kí lêtesno ütro rano vöide na pôle, na vszákoj trávi i vszákom líszteki cvêta lesescése kaple vídi, stere sze od tráka szunca kak gé mánt kamen szvétijo. Tô je rosza. Csi je nôcs nateliko mrzla, da rosza zmrzne, szlána de,

stera je kak sznêg bêla, i gingave nârasze popári i vmorí.

Meglô redovno na mokri trávníkaj vídimo, kak bêlo capo, naimre po vecserê. Gdate je ona na goráj; te sze nam tak vídi, kak da bi goré gorele. Najvecs meglenoga vrêmena v-jeszeni hodi, stero sze gdate ni do pôdnêva nemore goriszcsisztiti, tak kâ bi szunce szíjalo.

De'zd'zevni obláci szo szívi, plohe i zvíra obláci pa csrni. Kmicsni zvírni oblákov sze cslovek i sztívar bojí; i vrêdno sze ji je bojati, ár navêkse to csa ide 'z-nyí, stera dosztakrát cêli határov lêpi pôv na nikâ szprávi. Zvírni oblák i doli zná szpádnoti; teda de'zd'z tak ide, kak da bi sze z-lagva vlêvao, tekôcse vodé sze pozdignejo, i cêle krajíne povôden oblejé.

Z-vihérnimi oblákmi nê szamo de'zd'z, nego i blízskanca i grumlâca hodi. Blízskanca je, naimre vnocsi, sztráhote puna, geto sze kak plâmén szipáva po zráki; ali ona je i vudné sztrasna. Nyé môcs je vise mere velka, csloveka i sztívar v-megnenyi oszmrti, najkrepse drevje na szkálje razcsêse, i hrame vu'zgé, ali razlúcsa. Nê je csüdo, kâ sze lüdjé bojíjo zvírnoga vrêmena; ali dober cslovek sze ga nema sztrasiti, naimre nê pred nyim szkrívati, ár ga ono naide gdekoli, zvöntoga grum rêtkogda vdári i csloveka buje. Najrá káple grúm na viszike plamine, hrame i drevje; záto je v-etaksem vrêmeni nê dobro pod viszikim drêvom sztánoti.

Zvírno vrêmen naimre cseresz leta hodi, sznêg pa redovno li v-zími ide. Sznêg tûdi z-oblákov vdáblamo, szamo li, kâ sze eti szpári vöd nê

vu kaplaj, nego vu meovjê pűsztsajo na zemlô, szemta gonyeni od vetra po zráki. Kêm gosztêsi do szpári, vu têm kúsem pérji káplejo na zemlô. — Gdare na szprotolêlje vrêmen toplêse gratűvati zacsne, sznêg i léd sze zcsaszoma raztopí, t. j. na vodô obrné. Taksega hípa sze na vodáj bodôcsi léd na falate szpotere, steri porédoma na líci zemlé doliplavajo, i dosztakrát cêlo krajíno oblêzejo. Ali nocsí szo escse i te tak mrzle, da blato do zorje zmrzne, i csi nocsni mráz i kesznê naprêpríde, gingavo mladjé drevja i popovjé cvêtja, gdate i cêli ranêsi nárasz nyív popári i na nikâ szprávi.

Vszáki cslovek szí taksi hôd vrêmena 'zelê, kaksi se nyemi najbôgsi i najcílñêsi vídi. Pôtnik lêpo vrêmen 'zelê, orács de'zd'z proszi na poszêjano szemen; kí z-koszídvov ali 'zétvov má delo, rad bi bio, da bi toplo bilô. Ali Bôg vrêmena hôd tak ravna, kak za najbôgse prevídi.

Hôd vrêmena níki naprê nazvêsztijó; eden i drűgi pizács dnévniká escse i na poszebnê dní naprê povê, kakse vrêmen de. Ali na etaksa prorokűvanya nikak nêtrbê cimprati. Toti sze z-nisteri znamêny naprê dá povedati, kakse vrêmen de, i vu tom nam szkűsenye i zevcsenoszt dati zná i nikakse opôtenye; ali ni edno tê je nê celô gvűsno. Znamênya prorokűvanya dosztakrát lêpo vrêmen kázejo, i dônok de'zd'z ide. Ár bo'zi pôti mrtelen cslovek nemore prebroditi.

51. Vremen odíde.

Beri dízne rô'zice,
gda leto pride!
nūcaj male vōrice :
vremen odíde!

Zdâ escse szí pri môcsi, —
znás, ka te doíde? —
nezaprávľaj bodôcsi :
vremen odíde!

Híp vszákoga megnenya
ti zlehka vuide;
'zítek tvoj je nê szenia :
vremen odíde!

52. Prígod ro'zjá.

Lüdjé szo rano obcsütíli potrebôcso níksega ro'zjá : ali szo sze brániti mogli prôti protivinsztvi lagoji ľúdi i krvi'zelní sztvári, ali nyim je na szvoj 'zívis edno i drúgo divjácsino bujti potrêbno bílô. To najprvo ro'zjé (sztrélbe) je tak zvána sztrêla bíla, i escse i zdâ doszta ľúdi li sztrêlo nūca. Na tetíve spíc szo v-zacsétki ospícseho csonto djáli, ali szo jí z-trdoga kamna zgotovíli spíc; li szledi szo ga z-'zeleza kováli. Sztrêlo szo z-êdne, na vugíbki szlocsec (locén) potrdjene 'zile (sztrúne) vrglí prôti polo'zenomi cíli. Doszta divjega lüdsztva, i naimre csrnkavci szo tak prílicsni vu zgotávlanyi sztrêl i nyí metanyi, da i velke sztvaré znájo 'z-nyimi klati; z-csemérnoga náraszpa pa tak mocsen csemér szprávľajo, da csi 'z-nyim spíc sztrêle namá'zejo, sztvári de escse i ta najménsa rana szmrtna.

Púkse szo li pred etím okôli 400 lét zácsali nūcati, gdare je púkseni práh naídeni gori.

Te prve pükse szo z-ognyom mrsávali : vu cíl szo vzéli sztvár, potom szo na mrsalo privézano 'zarjavo plámnico vú'zgali vu lúknyo ponvice. Szledi szo ocel i kamen nūcali, i tak szo zgotovili szprávo pükse, da gdare szo mrsalo potégno, na kokôteci bodôcsa ocel je po kamni vdárila, i perino püsztila, stero je na prásno ponvico szpadnolo, i vu cêvi bodôcsi práh vú'zgalo. Nê dávno szo escse z-etaksimi püksami sztrélali. — Zdâ 'ze vdárne pükse zgotávlajo. Na vösztójécsi sztrmcsec prásne lúknye vu'zko (kápszulo) denejo, na stero kokôt po genenyi mrsala vdári, vu'zka sze od vdárca razpôcsi i vu nyê bodôcse perinye práh vu püksi vu'zgé. Ni tô je nêbilô zadoszta! Vu nasi dnévi 'ze tak bisztre pükse zgotávlajo, stere odzaja nabíjajo, i z-najvéksov bisztrôcsov sztrélajo 'z-nyimi. Jeszo i pisztole tak se dôbi, vu steri obracsne ceví k-ednomi hípi vecs süszov püsztijó, i zandrúgim je z-groznov bisztrôcsov vösztrelíjo.

Doszta szo szí mogli lüdjé premislávati, vardévati, dokecs szo naszlédnye etakse prípravno ro'zjé gorinaisli. Bár ji nigdar nebi trbelo nūcati!

53. G r ű s k a.

Grúske med to najlepse i najvékse szadoveno drevje szlísijo. Nyí kuszto korenyé globoko ide doli v-zemlô, i z-vnôgim prísztrannim korenyom i 'zilicami sze dale po nyê razpüszti; szteblo v-dobroj zemlê lepô ednáko raszté, vizziko i krepko de, i szvoje véke dalecs okôli szébe rászürí.

Szkôrja grúsek je navékse szpôkana i brasz-

klava. Prvo szprotolétje na vêtsicaj popovjé zacsne narasüvati, prevedno vékse gratüvati, dokecs sze naszlêdnye popolno cvêtje osznové 'z-nyega; z-ménsega i ospícsenoga popovjá pa lísztje príde vö. Vszáka grumblica cvêtja z-vecs poszební, na odlocsní sztolcseci bodôcsi, csísztó-bêli cvêtkov sztojí. Drevô eden csasz vu précimbi cvêtja sztojí, ali na mali csasz doszta zeléni lisznáti bomblekov dobí steri cvêtje premorejo. Lísztje je gladko, les-csécse, na dúgi szpicaj temno-zeléne lícojne. Po-csaszí cvêtje povehne, i nyega lépo bêlo lísztjicse veter doliszpíse; ali na sztolcseci cvêtja sze szád-grúske osznovéjo vö.

Teda sze vêke z-drôbnim, grâhc sicska obrázko majôcsim obilnim szádom okladéjo; ali etoga, gdare raszté, doszta povêhne, i escse vu vrêmeni ôcvetka doliszkáple; medtêm vu vugodnom vrêmeni dônok telko osztáne gori, keliko drevô lí zdájatí more, tak da sze pod blagoszlovom száda i vêke vugíblejo, i ali sze podlo'ziti, ali k-tim krep-sim privézatí morejo, da sze dolinezlámlejo.

Grúske ztála szirôve jêmo, ztála poszüsímo, ali szkúhamo. Na doszta mésztaí, gde víno neraszté, z-grúsek, liki i z-jábok, most prêsajo.

Velike i rodne grúske szo jáko drági kincs za csednoga vértá, komí one na nyé obrnyeni mali trúd obilno povrnéjo.

V-késznoj jeszeni nyí lísztje povehne, i vihér je z-vêk dolizdráple; one do prázne i gôle. Dônok prílicsen vért 'ze v-késznoj jeszeni szpozna na vëkaj popovjé (ocsí) cvêtja, i naprê prevídi, jeli sze na prísesztno leto má száda vüpati, ali nê.

Escse i v-tekáji zíme sze osztra ôpravica

szka'zűje vu drevji; nyega sztébła i vêke do krepse, i nôvo môcs vdáblajo na gonítev szprotolêtja.

Li poglednite edno velko grůskovo drevô.

Kak csűdavrêdno môcs je polo'zo Bôg vu rod-níco! Mulicsko szemen grůske sze v-zemlô poszêja, i gingav nárasz zíde 'z-nyega, z-steroga de po nisterom leti gingavo drêvô. Teda cslovek pod verno szkrb vzeme eto gingavo drêvce, vcepí nyega szteblo, cêpleno mladiko ali okô djávsi v-nyé, i cepiko k-koleki privézavsi, mládo drêvce ednáki odrászek dobí. Deszét, pa drůgi deszét lét miné, dokecs eto drêvce szamo li szrêdnyo viszi-koszt dobí; i 20 pa escse drůgi 20 lét je potrêbno k-tomi, da grůska, priglíhno k-rasztê, kak znamê-nye bo'ze zmo'znoszt i dobrôte, vu szvojoj popol-noszt posztáne pred nami!

Csi sze grůska neorani, i csi je v-dobroj zemlê, velko sztaroszt dobí : sztô, escse i vecs lét rodí.

I gda nyé vêke sztaroszt pokvarí, ali szteblo je escse zdravo, drevô sze pá pomladiti dá, csi nyemi vêke z-sztebla dolizoszêkamo; teda szok-lo vjé znôvics vöpo'zené i mláde, krepke vêke ete escse vnogo lét obilen szád prinásajo.

54. Málo drevô.

(Frlíka).

Sztoji v-lôgi málo drêvo,
sesapináto, ravno, lêpo;
meszto lísztja sznâ'zijo nyé
dúge, kuszte, osztre iglé:
záto sze britko szu'zí
ino etak govori:

»Hej! drůgi pajdáske moji
szo vu etom cêlom gáji
z-lêpim lísztjem osznâ'zeni,
li szam jasz szem pozábleni :
ah, da bi prosziti szmeo,
kâ bi złato lísztje meo!«

Vecsér de, i drêvce zaszpí,
v-zorje 'ze na petáj sztojí;
szvetlo lísztje oblácsa nyé,
komaj pozna szamô szebé :
»sto szem? — tak sze nelescí
ni e'n bôr, kak jasz,« — velí.

Príde veadrar tá navécsar,
na pŭkli má velkí plécsar,
escse véksa nyegva bráda
dolitecsé do podjásza :
jaj tebi, máli bôr, jaj!
vesz bos tí opŭsztsen zdâ.

Z-britkim szrdcom velí borícs :
»jaj, totá je moj złátí lísés!
vmorí me tuga, szramota,
vmorí pajdásov lepota :
ah, da bi prosziti szmeo,
ka bi z-gla'za lísztje meo!«

Pá nyemi szen ocsí zapré;
sztáne v-zôrje, krv vu nyem vré
od radoszti, kê je cêli
vu gla'z preoblecsen v-têli.
»Ka szte ví prôti meni!«
velí ovim, zvéseni.

Zderé sze zdâ z-groznim sŭmom
v-goráj zvir, i tere z-rŭmom;
borícs cêli vesz trepecse,
kak sztér na vodi, drgece :
vsze gla'zene vêcsice
do nyemi gríve szpice.

Jôcsics velí borícs v-dôli :
»jaj meni, pá szem vesz gôli!
vszi pajdáske szo zeléni,
li jasz nê, szin pogübléni :
ah, da bi prosziti szmeo,
kâ bi i jasz lísztje meo !«

Szlúsan borícs, znôvics zaszpí,
v-zorje pá na petáj sztojí
ino z-lísztjem vesz nabiti,
etak kriescí od radoszti :
»jasz tüdi, ka drügi, mam, —
Bôg, hválo ti za nyé dam !«

Lacsna koza zdâ prigêzdi
i na nyega goriszplêzi,
dolizgrizé nyega vêke,
lêpo lísztje i mladike,
tak da pá szirmacsek bôr
tam sztojí, kak gôli stôr.

Tam sztojí on, caga dvojí
i pri szebi tak govorí :
»kaksté drágo, lêpo szí je,
nebaja me túho lísztje ;
li to edno me vlecsé,
da pá mam — moje iglé.«

Z-placsom je on zdâ pá zâszpao,
ali v-zorje na petáj sztao ;
okôli sze zglédne, i pá
na trôst szvoje szpíclinye má :
vesz lôg sze 'z-nyega szmejé : —
hm ! ka mára on za nyé !

Necifráj sze z-lüdszskim nigdar,
da nebos lüdém na spot,
i netrâpis szrdca z-brigov,
kak klacsáro v máren plod :
globse szmekne té bodél,
od borojce vszê igél.

55. Navolim sze.

Gyürko. Ka szi delao vesera, Miska pajdás?

Miska. Ka? jasz szem sze bogme naszmrt navolo.

Gyürko? Navolo szi sze? — za bo'zo volo, kakda sze more cslovek navoliti?

Miska. Tak, kâ szem szam jedíni bio domá.

Gyürko. Tak tí zamalo mores prestímati pajdásivanye, csi sze preci navolis, gdare szi szam z-szebom vu lübeznívom pajdásivanyi.

Miska. Ka morem, gda szem celô na szébe zaniháni, da vrêmen zaman trosim?

Gyürko. Hah! sto bi steo zaman trositi vrêmen, to tak drágo vrêmen. Vêm z-vrêmenom i 'zítek odíde. Vrêmen za kecsko moremo popádnotti, mocsno je dr'zati, i szkrbno nücati. Zvöntoga je 'zitek tak krátki.

Miska. Toti, toti; ali dönok gdate nescse idti vrêmen!

Gyürko. Uprav, csi ga neznamo nücati.

Miska. Ali povê mi, ka znam csiniti, csi domá szam jedíni szedim, i glédam stiri sztené hi'ze i knicsemi nemam vôle?

Gyürko vzemi szi nikse delo naprê.

Miska. Toti, ali da nemam nikse vôle k-nyemi.

Gyüéko. Li zacsni je szrdesno, kak da bi tomi rávno tak trbelo bidti. Zaprva de, toti, te'zko slo; ali hajda, li hajda, li hajda! Kêm du'ze bos delao, têm bole de ti slo. Po malom esaszi de ti vugodno, escse i 'zelno delo; ár nega plemenitêse radoszti od dobro dokoncsanoga dela. Dúsa sze ti razveszelí, i volo dobí; po verno szpunyenoj ôpravici de ti

szladki pocsinek; pocsinek ti nôvo môcs podeli k-nôvomi deli.

Miska. Zahválím ti, moj prijátel, tvoji dober tanács; vardenoti mam.

Gyürko. Navolenye je právi hűdi dűh, steri sze li po deli i flíszí dá pregnati; i csi sze ti delo v-zacsétki taki trűdavno bidti vídi, li boj sztálen, i naszlédnye ti lehko bidti má.

56. Priglihe, prílicsne recsí.

Nè je vsze zláto, ka sze lescsí.

Kém menyé sto szpí, tēm du' ze 'zivé.

Osi ogen rad más, din rad trpi.

Edna lasztvica nevesiní szprotoletja.

I puna ká mra de prázna po drobísi.

Zakucsen je zakucsen, csi bi taki na sztrmci sztao.

Lèpo je tam dati, gde niscse neproszi.

Szklácsene pòti za neszklácseno nedaj.

Lèpa rêcs i protivníke zmírí.

Dobro dr'zincse vszigdar naide delo.

Szam szebi je vszáki míli szodec.

I vlász má tenyo.

Lehko je oraníti, ali 'zmetno zvrácsiti.

Szam je szmétlav, drűge vèja.

Pomali hodi, dale prides.

Bole je dvakrát pítati, kak ednök zmenkati.

57. Cslovek i sztvár.

Sztvár 'zivé i obszebi sze gíble; nateliko je tak i cslovek sztvár. Medtēm je med cslovekom i

sztvárov dōnok veliki rázlocsek. Cslovek sze dpl. nēli obszebi gible, nego i obszebi csiní pōleg szlobodne vōle szvoje. Clovek obsūti bolezen, bojazen, 'zaloszt i radoszt; sztvár tūdi. Nistera sztvár i szka- 'zūvati zná, ka obsūti, kakti pesz, steri sze radūje, csi szvojega vértá vára, i emūncka, csi ga drūgi pesz vjē. Toti, ali cslovek obsūtēnye szvoje naz- vēsztiti zná, ár zná gúcsati.

Cslovsk ravno hodi, glavô kumesz zná priz- dignoti i na vsze kraje obracsati; sztvaré pa prōti zemli glédajo i nemorejo prōti nébi szlobodno glé- dati. Cslovek zná glédati, slūsati, kostávati, i slá- tati; vsze tō znájo i sztvaré; escse nistera szvár bole vídi, kak cslovek, edne drūge je pa i szlūh osztrēsi. kak csloveka. Navékse i sztvaré pét csū- tēny májo, kak lūdję.

Medtēm cslovek zná, kâ szo nyemi ocsí záto dāne, da 'z-nyimi gléda, vūha, da szlūsa, nōsz, da 'z-nyim pridūháva, i z-jezikom kostáva. Cslovek dobro zná, kâ vszáki tál nyegovogatēla obsūti; ali sztvaré tō-neznajo.

Jasz 'ze kak dēte znam miszlitī, vō znam zmiszlitī, kesemi je kamēnye pa 'zelezo, szilje pa szád, znam premiszlitī, zakâ sze mi trbē gedrno vesiti i pobo'zno oponásati. Jasz razmim, zakâ trbē vszemi tak bidti, kakjeszte, razmim, zakâ má hi'za obloke, zakâ rasztéjo sztvaré i náraszi, zakâ delajo lūdję, i zakâ de szirmák te nemáren i zapravlács. Jasz razmim, zakâ nega v-zími teliko lēpoga cvētja v-ogradi i szilja na nyívaj, kak v-leti i jeszeni.

Jasz prevídīm, zakâ nemorem vszigdar tak csiniti, kak bi sze mi vidilo; prevídīm, kâ pokoren morem bidti mojim roditelom i vucsitelom, kakti i

vszêm od méne sztarêsim; prevídím, kê pécs ne-
more z-leszá bidti.

Jasz na pamet vzemem, kê med sztol-
com i sztolom jeszte niksa prígliha, i znam razszô-
diti, vu kom szta eden k-drügomi priglíhniva, ali
ka za rázlocsek jeszte med nyima.

Jasz sze jáko radűjem, kê mi je Bòg telko
lêpi szpodobnoszt dao, stere i dobro scsém
nűcati vu cêlom 'zítki mojem.

58. Trí pítanya.

A' zakâ cslovek dvê vűhê,
i li edne lampe má? —
„szlűsaj doszta, gűcsi malo!“
môder té odgovor dá.

Ka pa, zakâ, goszpon môder,
edne lampe, dvê okê?
„cseden doszta vídi, ali
vsze, ka vídi, nepovê!“ —

Dvê rokê, „i edne lampe:
ka pa tô má vűzneszti? —
dvê rokê mámo na delo,
edne lampe na jeszti!“ —

59. Csedna deklícska.

Meo je ednòk, gde je nêmeo, meo je eden mlí-
nar edno csízsto i csedno csér, tak da je glász nyé
csednoszti szedemkrát szedem orszâgòv prehodo.
Zacsűo je tô král, i szposzlao ji je, kê on má na

hi'zi sztô lét sztaro konopno predívo, naj nyemi je na szvilne konce szpredé.

— Deklícska odgovorí na tô, kê oni májo eden sztô lét sztar plôt, naj dá král 'znyega zláti kolvrat napraviti, na sterom nyemi je szprészti má. Ár nemre 'zeleti král, kê bi nyemi ona na zbo'znom leszenom kolvrati szvilno prejô napréla.

Povido sze je králi nyé odgovor. Pá ji szposle, kê má on na hi'zi edno húdo pütro, naj nyemi jo zakrpa. — Odgovorí deklícska, naj král vö dá obrnôti pütro; ár je ni nyé sztári ocsa nêvido, kê bi ka z-vönêsnye sztráni krpali.

Té odgovor sze je escse bole poido králi. Zdâ ji je pa szposzlao, kê naj k-nyemi príde, ali tak, da dônok neide, naj sze nyemi pokloni, gdare pred nyega príde, ali nika negucsí, naj nyemi dár prineszé, pa nê. — Na tô je deklícska domá ednoga golôba zgrábila, na oszla ocsé szí je szêla, i tak je sla pred kralá, golôba pod szito podveznivsa. Gda bi pred kralá prisla, ni edne rêcsi je nêpregovoríla, nego sze je li nanízila, golôba je pa od szita vö-püsztíla. Tak je sla, pa nê, poklonila sze je, pa nê, dár je prineszla, pa nê.

60. V g o n í t k a.

Pri ednoj vizikoj lipi je szedêla edna mála 'zü'zevka, stera bi rada jêla nyé zeléno lísztje. Vzêla sze je tak i edno cêlo nôcs je lepô natíhoma goriplêzila, rávno stiri lahkté, drúgi dén pá dvá laktá, ali nazádoli. Etak je gedrno szemta potü-

vala, dokecs je naszłédnyé rávno devét nôcsi na vríh lipe prisla, i tam obszêla. — Povê mi, máli estenyár, kak viszika je bíla eta lipa?

61. Trávník v-szprotolêťji.

Prôti szprotolêťji i trávníci dolivr'zejo szvojo ponoséno zimszko ôpravo, i lêpi zeléni plásces vze-mejo na szébe, steroga szí odpérajôcse píszano cvêťje lepô goriosznâ'zi.

Prve szprotolêsne dní od vszega lepsi rukerc nasztrêga vö z-otávlene trate; maloszledi príde rogacsec z-trôje-küklátimi mosnyicami, i potom kásnik; na mokri mésztať pa krepkoga zrásza vretivnik (mocsvarnik), obá vu bêloj ôpravi.

— Keszne príde i 'zúto cvêťje: na závitni zréber-jaj sze dalecs szka'zúje od grmôvja 'zúti zvonc-nik; na ravnicaj sze vu velikoj vno'zini szká'ze zláta lakátnica, divji lilíom, berécsni strk-nik, z-szvetlim kusztim lísztjem; potom príde od píszanoga píszanêse cvêťje, kakti: scsava z-erdécsimi mácicami, na vodeni mésztať zamázan posz-vêtnik, z-razcsêszanim erdêcsim lísztjem; potom pa divja detelca, z-méda punim cvêťjem; divji klin-ci, z-lêpov bêlov glavicsicov, naszrêdi z-'zú-tov gombov; naszłédnyé koratecsnyek. Odev-szê eti sze vise kumesz vtégne bodél, z-mékim i erdêcs-'zútim cvêťicsem.

Zeléni pokrôvec zcsaszoma oszlepécs rázlocsna lícojna oblejé. Naszłédnyé i tráva zacsne szvoja blêda sztebla gnati, geto od kolenca do kolenca.

pozdigáva kumesz z-rázlocsnim cvêticsem oszná-
'zeno korôno.

Vu eti gosztsáj travin i cvêtja sze povszéd
'zítek i csrsztvo gíbanye nahája. Vu zelénoj szénci
peszem kôsza i szlavicska rûmí; kumesz trávníkov,
pod szírov nébov skvorjánec szpêva, na cvêtji
veséle brnîjo, grilei cirpijo i metûlci plésejo, na
járkov brêgi sarjávje sztojîjo tú'zno krekajôcs, vu
szencsewni gosztseraj fticsice csicserecsejo. I deca
vö-vöpoglédne po nászladni trávníkaj; deklícske
vence pletéjo z-najlepsega cvêtja, pojbícske pa za
metûlkmi i 'zû'zevkami dresejo.

Medtêm csi je szunce na zâhodi doliodislo,
bêla mêgla sze pozdigne vu mráki. Pocsaszi zanê-
mi glász 'zítka, i trávnici sze vu tíhoto vtonijo.
Rodníca pocsíva!

62. Szvétek szprotolêtja.

Zelényi pokrôvec,
píszan i cvetéci,
csisza môdra néba,
zrák tíhi, szvetlécsi.
cvêticsa kehlii,
puni rosze méda,
szpêvajôcsi fticski
míloga pogléda,
ribice 'zû'zevke!
sto vasz je poszlae dnesz,
da bi sze bo'zi szvét
napuno z-vami vesz? —

„Na szprotolêtja dén
szmo prisli mí lüdém
nôvo radoszt delít,
velki szvétek szvetít,
szvétek, steri vszêm pá
po szmrtri 'zítek dá.“
Oh! — On, na koga glász,
veszelí dnesz vsze nász
rodníce nôvi mlád,
cvêtja dísz, jûga hlád —
On boj odvszê molen,
dícsen ino hválen!

63. V c s é l a.

Vcséla nema rada szamnoga 'zítka, kak dpl. král ftícsov, orl. Ete sze vkrâpotégnovsi, szam na ti najvísisi plaminaj sztojí, i niti ploda szvojega netrpí pri szebi; ali mála vcséla sze z-na jezero jezér naplodjenov dr'zinov szvojov vu ednom plítvóm kosári lepô mirovno zbíva. I drúge sztvaré 'zivéjo vu tiváristvi; ali od ni edne sze nedá praviti, kâ bi králevszko prebiválicse mēla. Ti najzdavnyēsi národje szo escse nēmiszlili, kâ bi szí kralá zébrali, geto szo vcséle 'ze mele csi nē kralá, dönok kamcsi kralíco, stera i zdâ tam szedí vu kosári na sztolci szvojem. I previditi sze dá na nyē, kâ je kralíca; ár je z-ednov glavôv véksa od ti drúgi vcsél, nehodi 'z-nyimi vö na delo, i gda vöide z-szvoje palacse vszigdar jo velki sereg szprevája. Eti nyô szprevájajôcsi dvorníci szo trôti (szamci), malo vékse od ti delajôcsi, steri gláva je kúsa; kak ti ovi, 'zálca nemajo, i vu deli tála nejmléjo. — Medtēm te delavne-likí sze dobri podlo'zancov dosztája — kralíco szvojo jáko lúbijo i postsújejo. Csi kralíca merjé, cēlo lüdsztvo sze zacsne plakati, i csi sze nezmore mláda kralíca, stera bi na meszto te pokojne sztópila, cēla obcsina sze na szmrt cekne.

Brezi právde ni edno králevszstvo nemore gorisztáti; záto i málo králevszstvo szkrbni vcsél má szvoje pravdé. Nyí pravdé szo toti ni v-knige nēszpíszane, niti ji nevcsí niksi môder vucsitel, i one je dönok dobro znájo. One trí glavne pravdé májo, kakti: réd, csisztôcso i delavnoszt. Kak csedno bi csiníli lüdjé, da bi-sze ete trôje právde-dr'zali!

Cêla obcsina kosárov z-vecs zlôcsov sztoji. Vu najvísisi zlôcs száma kralíca szlísi; potom je zlôcs trôti, v-ednom kosári okôli jezero, naszlednye zlôcs delajôcsi ali priprávlajôcsi vcsél, steri je najvecs. Ete szo toti te najmênse, ali dönok i te najszkrbnêse. Komaj sze narodíjo, i 'ze za delo szégnejo, i vszáka tak gedrno i prílicsno dela, kak sterakoli sztarêsa, kak da bi, bôg zná, kak dugo 'ze po deli hodila. I kojno cimpra szí vszáka száma noszi, stera vu práhseci cvêtja sztoji, i k-steroj zlehka prídejo. Getojenyí cêli trûp, vö nê vzévsi niti ôcsi, z-nídnim koszmínyem obrasen, gdare po kehlii cvêtja lázijo, práhsec ete sze nyim na koszmínye zgrábi. — Preci, kak szo sze z-cvêta vöpriklátile, práhsec z-keficami na nyí nogáj bodôcsimi z-szébe szkrbno doli-i vküppometéjo, i z-dve ma prêdnyima nogama v-ednom megnenyi na mále golombise zválajo, potom ete hitro med zádnye nogé popádnejo i domô neszéjo. Z-eti zgotávlajo szvoje sesztéro-küklate voszesene hi'zicske, tak zváne gyarpe. Medtêm z-cvêtnoga práhseca nigdar nebi vôszk bio, da vcséle nebi szvoji voscseni nápravnic mele, vszáka poszebi vu 'zalôdci. Záto po'zérajo one ete mále golombise, da sze vu 'zalôdci vôszk szprávla 'z-nyí, steri potom med krajmi csrvá (tróbüha) vu mulicski kaplicaj nazâ vöcürí. Ete kaplice pá szkrbno vküppoberéjo, vu mále golombise omêszijo, i brezi vsze mere i rovatanya szvoje vorcavne hi'zicske szprávlajo 'z-nyí. Po malom csaszi vecs sztô etaksi hi'zicsk sztoji gotovi; ali i delo od ráne ütre do késznoga vecséra nepretrgnyeno i bisztro tecsé; vszákomi delavci je, kak vu kaksoj velkoj nápravnici, vözravnana nyegova ôpravica: ta edna

cvêtni práhsec noszi, ta drůga vōszk raztápła, nistera sztené gládi, vszetecasz, dokecs váras gyarp gotov nesztójí.

Na vōszk pocímprani nezracsúnani hi'získ eden tál kak kámre 'zívisa nūcajo, kama szí na zimô mēd i krůh szranyűjejo. Méd z-cvêtja lí'zejo z-je'zicsecom i v-m o s n y í c s k o, vu nyi trűp polo'zeno vkűpszprávłajo, odnet pa na gōbcsec v-gyarpe pűsztsajo. Gdare szo gyarpe napunile, zamá'zejo je, da práh nepríde notri. Krůh szí pa tak zgotávłajo, kâ cvêtni práhsec z-médom vkűpzmēsajo i vu poszebne gyarpe szklácsijo. — Kak drágo je cvêtje! ono nasz razveszeljáva z-szvojov précimbno v lícojnov i nászladnim dísom, v-leti, zími vcséle hráni, nam pa zdrav szád prineszé na zrēloszt!

Vu váراسí vcsél sze nenahájajo szamo hrambe 'zívisa, nego i nászta ve plodjenja. Porédi sztojíjo one mále sesztéro-kűkláte hi'získe, vu steri sze telko szkrbni vcsélic narodí i gorizhráni. I za mláde trōti jeszte tam nistera hi'získa, stere szo od ti ovi malo vėkse. I cserí kralíce májo szvoje palacse, toti malo, ali od ti drůgi doszta prednyēse, nē kűkláte, nego okrōgle i vėkse, — kak sze králevszkoga roda prisztájaja.

Száma kralíca sze rada zdr'záva vu onom táli várasa vcsél, vu sterom szo mladíski nyihovi. Z-plemenitimi sztopájmi sze sėta ona tam z-cēlim dvorom szvojim, szkrbno poglédne hizíske porédi, i csi je stera prázna, preci edno malo bēlo jáce zneszé v-nyō. Vu tekájí dvē mēszecov do 12,000. jájec zná zneszti, i záto je i jedína mati (matíca) cēle vu ednom kosári bedōcse dr'zine; ár ni trōti, ni delajōcse vcséle meneszéjo. Po nisterom dnėvi

eden máli c s r v í c s príde vö z-jâca. Geto je ete nê tak prilicsen, kak gôszanca, kâ bi szi po rojsztvi preci znao szvoj 'zîvis poîszkati; te delavne vcséle ga zdájati zacsnejo, i tam na meszti vu hi'zicski ga krmijo. Po ôszmom dnévi delavne vcséle zapréjo hi'zicsko c s r v í c s a z-voszcenimi dvércami; ali on je te 'ze celô dorászao, i nê nyim ga je potrêbno vecs krmiti. Teda szi c s r v í c s lêpi béli gvant szetsé z-mrele, i medtêm sze nesztanoma kobâcavsi po nyê, notri sze zaszûcse, i tam sze na gôszanco obrné. Po vecs menye 13. dnévi prederé mrelo, prejê voszcena dvérca, i kak mláda vcséla príde vu tiváristvo vcsél. Rodbina ga z-velkov radosztjov gorivzeme, gládi, obíma, i vöráta med píszano cvêtje; nistere nyemi hi'zicsko lepô vözcísztijo, on szam pa po deli hodi.

Gdate i gosztjé prído k-vcsélam, dpl. misi, mol, ali lüdszke vcséle (rôparje); ali z-té ni eden nepríde z-dobrim nágibom. Mis bi rada szladki méd lízala, mol pa szvoja jáca scsé v-gyarpe neszti, da sze nyemi mláde májo z-kêm otávlati, rôparje pa cêli kosár okrádnoti setûjejo. Tô vsze dobro znájo vcséle; zâto k-dveram kosára sztrá'zo posztávijo. Ali csi protivník dônok kak notri vderé, sztan-csarje kosára tecasz nedájo míra, dokecs protivníka ali nepre'zenéjo, ali nebujejo, ka sze csesztô pripeti. Mrtvo têlo vmorjenoga protivníka z-velkov précimbov oblâdnoszti vlecséjo vö z-kosára. Nyí ro'zjé je 'z á l e c, steri je v-ednom málom toki, i vküp je szklenyen z-ednim csemérnim mehérom, za rávno steroga volo je 'zálec i cseméren. Eto ro'zjé one nêli prôti protivníki, nego gdate i prôti endrûgoj nücajo; ár nakonci leta racsun dr'zijo

z-szebom, i nepotrêbne jedce doliszpomoríjo, i zmed têmi najprvle trôti, steri mrtva têla doszta-krát vu cêli kûpê le'zíjo zvôna kosárov.

Niti szam 'zítek tak szkrbno zdájani králev-szki goszpodícsin je nê vu bátrivnoszti, csi szo kralíc vrszt zadôbile; ár bi vecs kralíc nateliko naplodilo lûdsztvo, kâ sze nebi moglo szprávlati vu maternom várasí, i zíma bi nyemi gláda sz nrt prineszla. Nistera kralíca povr'zti more materni váras, drági sztánek ocsákov, i drúgo domovino szí íszkati.

Eden lêpi topeľ prepôdnék sze tak na pôť vzeme ta sztára kralíca, k-nyê prisztôpi, steroj sze vídi i tak odídejo. Tô je to znamenito vandranje lûdsztva — pûsztsanye roja, odletécsi sereg pa — roj. Ta mláda kralíca z-timi drúgimi delajôcsimi v-kosári osztáne, i nôvoga roja mati de.

Pred zimôv delavne vcséle pocsívat ido, i notri sze zapréjo. Csi je zíma nê prevecs mrzla, dobro jo vöpresztójíjo, ali csi je mraz velki, z ad re ven ê j o, gdate nateliko, da sze vecs gorineo'zivéjo. Zátó lûdjé, prôti mrazi csuvati morejo kosáre. Gda mlácsno szprotolêtje z-szvojím cvêtjem pá príde, vcséle znôvics zacsnejo delo; nemárajo, csi nyim je z-'zívisa preminôcsega leta níká nêosztalo; vém je nyim vugoden cimper; cêli nyí 'zítek vu cimpranyi i szprávlati pretecsé. I nam sze eden pun kosár z-3. fûntmi voszká, i 30—40 fûntmi méda omiljáva leta dní.

64. V c s é l i c a.

Csi sze nôva zorja, nôvi dén prepôcsi,
nepozna vcsélica vecs pocsinka nôcsi;
ide letí ona od cvêta do cvêta,
eti sze po goráj, tam po dolê szkíta.

Vsze kehlíe cvêta szkrblívo obhodi;
kak rada je, csi v-nyí práhsec méda zbrodi!
i nevcaga, csi ga malo naide v-ednom,
„z-maloga de doszta!“ múvi pri poszebnom.

Hej, da lêpo példo dáva mála vcséla!
da bi sze vsza deca od nyé vcsiti stêla,
ino vszákdén rano z-méke posztelé sla!
kelko lêpi zlátov bi ona te naisla! —

65. Ka vcsí vcsélica?

Da bi vcséla znála govoriti,
stímam, ka bi nam mêla praviti,
právila bi: kelko je ti mányi,
kí lecajo vu szvojem pozványi!
jasz z-cvêticsa na cvêticse szédem,
i povr'zem, stero prázno naidem.

Hűdo je med lüdmí nezbívanye,
hűda jálnoszt, krvi prelêvanye,
hűdo, kâ sze taksi nemilűje,
kí za cêlo obsino aldűje: —
jaj, csi sze mí tak nebi zbívale,
kaksi sors bi na szébe csakale!? —

66. Z-krajcara de rhânski.

Vu nasoj vészi sztojí eden sztári cslovek, kí je ednók veski szodec (rítar) bió; cêla vész ga je édes Sándor bácsi zvála.

Ete Sándor bácsi je na sztaroszt dolipovedao z-szodszke csészti, i cêlo vrêmen szvoje z-têm troso, kê je esze i tá sô, i nê sze je moglo goditi takse dugoványe, vu sterom on nebi znao dobroga tanácsa dati.

K-etomi Sándor bácsü je sô cdnok eden nye-gov bratánec, i pred nyega dávsí szvoje dugoványe, sztô rhânski ga je proszo na pôszodo. Sándor bácsi je zvöntoga jáko dober cslovek bió, i doli je precsteo vcsaszi te prosene pêneze na szto. Nye-gov bratánec je je 'ze vküp zácsao pometati, ali eden krajcar je nikak na tla szpadno. Sándor bácsi sze je doliprigno, kê bi ga gorivzéó, ali bratánec nyemi je pravo, kê sze naj nemantrá za têm ne-volnim krajcarom, kare je li nikâ nê. No, Sándor bácsü je nêtrbelo vecs; pêneze je do ednoga 'zu-kavca nazâdjao v-lado, i erkao je bratanci, kê nyemi on bogme nedá ni ednoga píszanoga pê-neza, kak taksemi csloveki, kí krajczara nezna postüvati; ár do-velí — z-krajcarov rhânski, i kakda bi nyemi je on gda mogao nazâdati pri tak-soj pámeti. I nyegov bratánec je z-najvéksov szra-motov brezi pênez mogao domô idti.

Tak bogme, tak je vesíno Sándor bácsi; i jasz tûdi právim, kê je csedno vesíno : ár szvoji pênez on nigdar nebi nazâdôbo od taksega csloveka.

67. P á v u k.

Pávuk je povszemvszega odürjávana sztvár, doszta sze ji ga i bojí; pa je on jáko csüdavrêdno sztvorjênye, niti privszemtom ne'zivé zaman na szvéti. On dpl-nê dvê, nego oszem ôcsi má; i zátó je nê csüdo, kâ tak hitro vára mále mühé, stere sze nyemi vu vlák zapletéjo. Toti, ali müha escse vecs ôcsi má, i dönok nevára vláka, steroga je protivník rávno prôti nyê vörazprésztro. Z-toga lehko prevídimo, kâ cslovek nepotrebûje szamo ôcsi, nego i rázum i trêzno pametüvanye, csi szrecsno scsé naprêidti vu 'zítki i csi sze nescse vu nevoló zapleszti. Kak nídno ténke szo niti pavucsine, stere ete príliscen tkálec od edne sztêne do drúge tak hitro potégne! I dönok môdri tak stímajo, kâ szo ete ténke, z-prôsztim okom komaj videne niti nikak nê szamo ednoga, nego vecs, poprav doszta vríhov delo. Eta nídna preja sze z-etak tálom zgotávla: na trüpi pávuka navküpsész mozolcsecov jeszte, z-steri k-ednomi hípi vlecséjo niti, tak preja rávno sészttjezér vríhov more meti. Z-toga sze i tô zarazmiti dá, kâ zakâ je preja pri vszój szvojoj ténkoszti dönok tak mocsna, da nyé mester celó bátrivno drkati more po nyê, i vu vihéri mirovno szedeti szmê na deli szvojem. Cslovek nevê, ka bi csüdivao bole, jeli príliscnoszt mirovno delajôcsega mujsztra, ali môdrôsztt vszamogôcsega Bogá, kí za vsza szkrbí, i kí je vu têlo edne sztvariesice telko csüdavrêdnoga znáo polo'ziti.

„Vsze tô je lêpo dugoványe — stíma nisteri cslovek — szamo da té pávuk nebi cseméren bio!“

Záto i gde ga vára, ogne sze ga, ali csi tô nemore, zaklácsi i buje ga. Ali kakda sze more praviti, kâ je nas pávuk cseméren? jeli je 'ze sto vido, kâ bi gda sto mro od nyega? Escse i tak právijo, ka ga v-Á'zii i drůgi táli szvétâ lűdjé na krůh má'zejo, kak zmôcsaj, i técsno ga pojêjo. Na zdrávje nyemi bojdi, kí ga rad jê.

Zvöntoga sze vsza szkrb i ôpravica pávukov li nateliko vőrazpresztéra, da szi 'zítek obarjejo, vszigdar li za szébe szkrbįjo, i nikoga neobsálįjo. — Ka pa te nedű'zne műhé zakâ lovįjo i kolejo? Toti! ali cslovek kelko nedű'zni sztvári, kelko lěpoga nárasza neopűszті, li szamo záto, da szi tělo krmitį more! Pa pávuk privszemtom z-szvojim vmárjanyem velko szlű'zbo prika'zűje i nam, geto zvön nepríliko delajôcsi teliko jezér komárovi i drůgi pogűbelni 'zű'zevk szpoloví i szpokole; i tak doszta taksi 'zű'zevk veszne, stere bi escse gingave szetvé nase celô fundale.

Ednôk je eden rob nateliko vkroto ednoga pávuka, da szta szi nyidva celô prijátela grátala: csi je cslovek glász dao od szébe, pávuk je preci k-nyemi prisao, i tak je szirmák rob vu britkoj sztávi szvojoj nistero veszélo vőro v'zívaov vu tiváristvi pávuka; ali eden nemilosztiven sztra'zár temnice je tô na pamet vzéo i nebű'ze pávuka je bujo.

Eden drůgi rob je pa tô szkűszo, kâ pávući popolno znájo naprê na znánye dati premenývanye vrěmena; vido je leprâ, kâ szo ednôk vszi pávući naprêprisli i delali, drůgi híp sze je pa ni eden nědao viditi; gde szo nemárno, gde pa gedrno tkali; gdate szo krátke, gdate pa dúge niti preli;

ednôk szo niti blůzi k-endrůgoj vlekli, drůgôcs pa dalevkrâ, tak da je naszlêdnye gvůsno znao povedati, ka za vrêmen de, — veterno, ali de'zd'zevno, toplo ali mrzlo, sztâlno ali premenyávajôcse.

Nêli szam pávuk, nego i nyegov vlák je hasznoviti. Csi na nôvo rano essizto pavucsino denemo, krv sztáne i bolezen hênya. Medtêm paziti moremo, da pavucsina nede práhsnata i grda; ár teda práh i ru'znía escse i povéksa bolezen rane.

'Ze z-rázlocsne obrázke pavucsin sze vgoniti dá, kê vnôgi dôb pávuci morejo bidti. Jeszte i taksa dôb, stera szí netcsé vláka, nego z-szkakájom zgrábi porob. Na szprotolêtje, i escse bole nakonci leta vu szűhom vrêmeni vídimo, kê nezracúnano doszta pavucsine viszí vu zráki, drevji i hramê; na jészen szo pa nyíve cêle 'z-nyôv prevlescene. Zdávnya szo nêznali, odked je tá vnôga pavucsina; dnesz 'ze známo, kê jo niksi máli csni pávuci predéjo. Kak doszta ji more bidti, kê teliko prészti znájo!

Ali jeszo med pávukmi i csemérni, dpl. tak zváni ter antel, steroga vjêdec je tak pogübelen, da cslovek od nyega i mrêti zná.

Vu toplêsi táli pôdnésnye Amerike sze zdr'záva eden veliki pávuk, steri sze 'ze nezadovoli z-műhami i komármi, nego drôbne fticse loví, i csi je zgrabiti more, vcsaszi je zadaví i krv nyim vöpocéca.

Steri je bole csűdavrêden, jeli te velki pávuk, ali pa te máli fticsek?

68. Szrsén.

Szmekne konya szrsén, 'zálec nyemi püszti,
kony pa szrsnyê z-brszom zmo'zno odgovorí;
na tô etak velí konyi spotlívo ov:
„pomalê, odícsen jahanec vítêzov!
prídi ti na pamet, kâ jasz perôti mam,
i od niksi konyév sze zbrszati neđam;
moli sze mi lepô!“ Konya je nê onô,
i moli sze nyemi, naj csemeren nebô:
„vis, — velí szrsén zdâ — za tô te pohválím,
da szí sze ponízo, vecs te neobsálím.“

69. Ro'zec.

Vu lêtesnyem de'zd'zevnom vrêmeni, zaütra
ali prôti vécsarom, csi szunce na zôcsi sztojécsi
de'zd'zeven oblák szíja, jáko lêpi píszeni kolobár
vídimo na nébi. Tô je ro'zec. Zgornyi tál kolobára
je erdêc-i; potom narancsen i szvetlo-'zúti; nadale
zeléni, môder, i szpodi lila lícojne.

Vlê v-edno kupico vodô, deni jo na eden vlom-
nik bêloga papíra, posztavi ga na szunce i pogledni
ga: ka vídis odzaja za kupicov? Ali pogledni
z-mlinszki kôl strkajôcso vodô, gda szunce tamtá
szíja: kak lêpe tráke mecse na deszké zátrnye i
kraje mlína! Ro'zec vszigdar tam nasztáne, gde
sze tráhi szunca od kaplic vodé nazâvlomijo i na
lícojne razprávijo; i tak je te lêpi ro'zec na nébi
nikâ drûgo nê, kak na obláka vodeni kaplaj vlom-
leni tráhi szunca.

Sto bi tak mogao vervati, kâ bi tam, gde ko-
nec ro'zca zemlô doszégne, zláte szklêce bilé, ali

kâ bi tam bodôcse cvêtje lepse dísalo, ali pa, kâ bi ro'zec vodô mlák i potokôv vu oblâke goripotégno?

I tô sálo scséjo norcsekom v-glavô zmlátiti, kâ csi sto pod ro'zcom prêkide, z-pojeba de dekla, z-deklé pojeb. Ali kaksté dalecs de sô sto pod ro'zca, nigdar ga nedoide; ár je on li príkazen, i csi na drúgom meszti sztánemo, indri ga vídimó. Gdare szunce vise sztojí, kolobár ro'zca je ménsi, gdare pa szunce k-obrôcsi nébe bli'ze szpádne, ro'zec de vsze véksi i redovno dvojni, te zgornyi sűrsi, ali bole blêdi, i lícojne sze vu nyem v-zaobryenóm rédi szka'zűjejo.

Gdare vu szvétí prípovesztaj tak cstémo, kâ je Bôg po potopi ro'zec na zálog míra dao; pod tēm tô razmimo, kâ je z-razhájajôcsi oblákov szíjajôcse szunce ro'zec prineszlo naprê, steroga je Noe za znamênýe prehênýajôcsega trpécsega dezdzá dr'zao, i Bôgi hválo dao.

70. Plemenita szrdcsnoszt.

Gda bi velki Lajos král vu nápolsszkoj bojni prílicsen brôd iszkao na ednom potoki, szam je gezdo na nyega brêg, i tam je naisao ednoga mládoga Szeredai Ferenc imenűvanoga vojnika szvojega, kí je rávno szvojega konya napájao. Král ga je oberkao: „szinek, prâ — szedi na konya i plavaj vu vodô, da viditi morem nyé globocsíno!“ Goszpodne, moj král — odgovorí Szeredai — jeli me nevneszé z-szebom eta prevecs bisztra voda? — „Neboj sze, szkocsi szrdcsno v-nyô!“ — velí král. Mladénec je v-tom megnyeni 'ze v-nyê bio; ali ona

ga je včaszi z-konya vneszla, i on je toti gdate na nyé lice prisao, ali pá sze je vu válovje progrôzo. Na oszlobodjênye mládénca král zdâ zosztrôgva szvojega konya i vu vodô sze vr'ze; ali komaj je escse med válovje prisao, i dolije vnesen i on z-konya. Szpozábivsi sze plemeniti poglavník z-lasztivnoga 'zítka, popádne toga pogro'zenoga, i szrecsno vöpriplava 'z-nyim na brêg vodé.

71. N é b a.

Nébo povszéd kumesz szébe vídimo; kak ne-premerjena glob sze podvezne ona na nász, i tak sze nam vídi, kak da bi vu velkoj dalecsíni zemlô doszégnoła. Ali da bi tá sli, gde sze nam néba na dalésni goráj pocsívatí vídi, i tam bi jo tak visziko naisli, kak vu dôli, i tak szívo, kak da odetec kumesz na nyô glédamo. Dosztakrát jo obláci prevzemejo ocsam nasim, gdate pa vu táli. Rêtkogda sze pripeti, kê je oblák nebi pókrívao, kê bi celô csísztá bíla. — Vudné zvôn oblákov szamo szunce, gdate i mészec vídimo, vnocsi pá mészec i zvêzde. Szunce nam z-szvetlosztjov szvojov oszlepűje ocsí, csi v-nyé glédamo, mészeca i zvêzd szlab medel poszvêt pa kaksté dugo brezi skode glédati moremo.

Szunce sze nam takse vídi, kak okrógli zláti tanyêr, i tak veliko, kak mészec; pa gvüsno známó, kê je ono obrázke gombnika, i doszta, doszta vékse, kak mészec. Ménse sze li zátó vídi, ár je sztôkrát dale od nász, kak mészec. Od szunca szvetli i topli tráhi káplejo na zemlô, i 'zítek ino blagoszlov vlêvajo vu vesz nárasz zemlé. Kama eti tráh;

káplejo, tam je szun i závitje, kama pa oni príditi nemorejo, tam je szenca i hlád. Szenca je k-onomi téli priglíhna, stero tráhe szunca zasztávla; ali nê vszigdar tak velika, kak ono têlo, od steroga zhája. Toti je szenca gombnika vszigdar okrôgla; ali szenca koleka ino torma gde dugsa, gde kratsisa, kratsisa od szamoga koleka, ali torma.

Szunce nesztóji cêli dén na ednom meszti. Tak sze vídi, kâ zaütra na ednom kraji nébe gorizíde, potom sze vise, vise pozdigáva, i gdare nam je szkoro kumesz gláve prislo, doli sze zácsa nagíbatí; ali nê tamtá, odked sze je pozdignolo, nego prôti zôcsi bodôcsemi kraji; navécsar pa celô lehne. On kraj nébe, gde ono zaütra zíde, sze zhod, gde zaide, záhod, gde pa najvise sztojí, pôdné zové. Zhod i záhod szta rávno zôcsi z-endrügim, i csi eslovek právo rokô prôti záhodi, lêvo prôti zhodí vtégne vö, obráz nyemi nad pôdné szpádne, za hrbtom nyemi je pa pônôcs. Zaütra na zhodí zíde gori szunce, navécsar na záhodi ide doli, opôdné na pôdnévi sztojí, ali na pônôcsi sze nigdar nedá viditi na nébi.

Gdare szunce goripríde, nasa tenya na záhod szpádne, gda pa doliide, tenya na zhod sztojí, opôdné pa rávno nad nôcs. Ali tô nigdar nevidimo, kâ bi nam tenya nad pôdné szpádnola. Kêm ni'ze sztojí szunce, têm dugsa je tenya, i kêm vise je ono, têm kratsisa je eta. — Jeli bi mi znao povedati, gda je najkratsisa tvoja tenya? Prôti vécsarom je tenya máloga deteta dugsa od torma.

Gdare szunce zahája, na záhodi néba erdêcso, gdate zelenászto-'zúto lícojno dobí. Tô je vecsernya. Zaütra je tüdi rávno taksa néba, gda szunce

zíditi sesé. Tô je zorja. Med dnévom i nôcsjov je mrák. V-mráki nevidimo dobro, záto nam je nêszlobodno teda ocsam szile delati. Kí v-mráki esté, píse, rovata, ali síva, ocsí oszlabi, dosztakrát na cêli 'zítek gledôcs. Nistere sztvaré li v-mráki idejo z-meszta, kamcsi te szo najcsrsztvése, kakti : pirozlek, szova, rôcses i ivánsesica.

Csi je szunce zaislo i nôcs prisla, na nébi sze zvézde szká'zejo, najprvle te najbliszcsése, potom te szlabésega líscsa, v-nezracsúnanoj vno'zinoszti. Dosztakrát szvéti i tíhi mészec, i teda právimo, kê je szvetla nôcs. Tíhoga poszvêta mészec le'zê glédamo dugo, kak szunce. Kí li eden i drúgi dén pazko kebzúje na mészec, na pamet vzeme, kê on meszto i obrázko nesztanoma premenyáva : gdate sze tak szká'ze na zhodi, kak okrôgli szrebrni tanyêr, gdate kak pô tanyêra, gdate na záhodi kak ténki szrebrni szrp, gdate ga pa celô nevidimo. — Prebrodmo 'ze eto premenyávanye nyegova poszvêta malo bole nablúzi; zacsximo sze tam, gde sze nedá viditi. Eto premenyávanye sze mlád mészeca, szam on pa mladancics zové. Malo szledi sze on po záhodi szunca vu obrázki szrpá na záhodi szká'ze, i na lêvo zaobrnyene rogé má. Teda právimo : mladancics je goriprisao. Potom nyega szrp nesztanoma raszté, vsze vise sze bidti vídi na nébi, dkecs ga po szedem dnévi, od mláda racúnavsi, navécsar nad pôdné nevidimo; nyega právi kraj je celô preszvetsen. Tô je nyega prvi strttál. Odtêmao pá vszákdén véksi gratúje, i na tjeden dní ga na zhodi vidimo; gdare szunce zahája, on goríide, cêli preszvetsen, celo nôcs szvéti, i zaŭtra na záhodi doliide. Tô je p n. Odtêmao oddna dodna.

kesznê prîde gori, i nyega okrôgla obrázka de vsze ménsa, tak da de ga ze e'n tjeden li edna polojna preszvetsena, ali zdâ 'ze nê, kak pri prvom strttáli, ta práva, nego ta lêva polojna, t. j. z-na lêvo obrnyenimi spicmi. Etaksega hípa okôli pônôcsi prîde gori, i vu ráni ũtraj szvéti, i med zhájanyem szunca de blêdi. Tô je szlédny i strttál (sztarics). I té de nesztanoma ménsi, dokecs po szédmom dnévi, pred zhájanyem szunca, kak ténki szrp, pá gorine-prîde i pá de mládi mészec. On je toti i te na nébi, szkoro vcsaszi gori-i doliide z-szuncom, ali da je z-kmicsnim krajom obrnyen k-nam, nemoremo ga viditi. Eto csetvéro preobrázivanye szvetloszti szvoje mészec vu vecs menyé 29¹/₂. dnévi dokoncsa, tak rávno vu tekáji ednoga mészeca.

K-punovomi sze gvüsne temnése ali szvetlêse krpe szka'zűjejo vu mészeci, v-steri drêmarje gde cslovecsi obráz, gde na szvoj bot naszlonyenoga pasztéra, gde pa edno lêpo predécsó deklícsko stímajo viditi. Ali vsze té krpe szo li grozne plamine, dolôvje i globocsíne, z-sterimi je zgoránye líce mészeca okladjeno.

Te neprebrojeno vnôge zvêzde sze kak ménse vékse iszkre bidti vídijo, i eti ino tam, rázlocsno obrázko májo. Gdete szo tak gôszte, da nyí poszvêt vu béli lícs raztecsé, takáj i eden cêli etaksi béli lícs, kak e'n vôszi dúgi po djász, vídimo prêk po nébi protégnyen, steroga mlêcsno ceszto zovéjo. Nistero zvêzdo i dête pozna. Kí zná, v-steri kraj szpádne pônôcs, on je vemda 'ze vido oni szedem zvêzd, stere sze navküp velka kôlnica, ali ponocsnica zovéjo. Z-ete zádnyimi potácsmi vu ednákom tégi sze viditi dá na

konci rúda te mále ponocsnice tak zvána krajna zvêzda. Vesznícsarje pa dobro poznajo to lêpo kokojscsico, kakti i te escse lepse koszce, zorjanszko i vecserásno zvêzdo. Zvêzde redovno zdr'zijo szvoj sztan k-endrűgoj. Té sze sztojécse zvêzde zovéjo. Ali poznamo i takse stere szvoje szôszedede povr'zejo, k-drűgim blôdijo ali vandrajo prêk. Etaksa je ta lêpa szvetla vecserásnica, stera preci po záhodi szunca goriprűde, zvöntoga pa, kak zorjenica, v-zôrje szvéti. Té takse sze blodécse ali vandrajócse zvêzde zovéjo. — Kak drágo je, kâ dober Bôg nas kmicsne nocsí gde po tíhom mészeci, gde po vnogo jezér lêpi zvêzdaj preszvêti! — Moli, szrecsen vandrar, nyegvo modrôszt i lűbézen, stera sze i tű vu taksoj velikoszti szka'zűje!

72. Mészec, kak ovcsár.

Csida je ta lêpa csrêda
etam? — sto je pasztér nyé? —
sto drűgi, kak tíhi mészec,
kí jo na nébi paszé.

V-temnom mráki tam vu zráki
sze dá on 'z-nyôv viditi,
na pasztérszki bot szvoj szlonyen
krotko pred nyôv hoditi.

Ár vsze kare szo kre nyega
tam povszéd raztorjene, —
vnogo jezér szvetli zvêzdic
vsze szo ovcé nyegove.

Mile, krotke, i podáne
szo one vsze, vsze nyemi,
kak pokorna lêpa deca
rediteli szvojemi.

73. Z v ê z d e.

Szvetli szun je pôleg réda
potüvao tam po zráki. —
„Oh zláti szun! mí mo z-tebom
potüvale v-obláki —“
govoríjo nyemi zvêzde;
on pa odgovorí: „nedte!
ogen szem jasz, vö bi vam szpokale
ocsí od 'zarjáve moje hale.

Idejo k-mêszeci zvêzde
vu tího temnoj nôcsi: —
„míli goszpon — govoríjo
sztanovse 'z-nyim zôcsi —
dopüshti nam tí pri szebi
pôt szkonesávati po nébi,
tvoj pogléd nam neszprá'zi vö ôcsi“ . . .
I 'z-nyim hodijo po kmiesnoj nôcsi. —

Oh zvêzde! oh mészeca míli trák!
vecsne szvêcse nôcsi!
kak lepô preszvêtite ví mrák,
gledécs z-nami zôcsi!
szvêtte na cíli be'zája
v-szlédnyoj nôcsi lét tekája,
gda vandrarom placna vöra príde
i lêpi szun vecs gorinezíde.

74. Paszterics.

Ednôk je eden paszterics med z-drevjem obrasenimi gorami na lêpom cvetécsem pôli ovcé pászao. Eti ga je nászladna okroglína i lêpi szprotolêsni dén nateliko obajao, da je vu dobroj vôle plészao, i od nyegovi hvalêk cêli lôg cinkao. Poglavník országa je z-pripetjá vu onoj krajíni rávno lovino dr'zao, i vidivsi pojbara vu tak dobroj vôle, k-szebi ga je dao prizvati, i etak ga je oberkao: „zakâ szí tak dobre vôle, színek?“ — Pojbarec je nê poznao poglavníka, i etak nyemi odgôvoro: „zakâ nebi bio dobre vôle, geto mi je tak dobro, da je, ni szvetli poglavník nas nê bogatêsi od méne.“

„Uprav? — velí poglavník — rad bi csüo ka vsze más.“

Pojbarec je etak odgôvoro: „szunce na lêpoj szívoj nébi rávno tak mílo szíja meni, kak nasemi poglavníki, brêg i dôl sze rávno tak lepô zelení i cveté meni, kak nyemi. Moji dvê rôk nebi dao tá za sztôjezér hrânski, i mojivi dvê okê ni nebi zmogao vesz nyegov kincs dolikûpiti. Zvöntoga vsze mam, kê 'zelêm; ár ne'zelêm vecs, kak ka potrebjem. Vszákdén sze naszítim, mam posteno oblecsalo, i za mojo verno szlű'zbo vszako leto telko pênez dobim, kelko mi je rávno zadoszta. Jeli tak morecs praviti, kê bi poglavník vecs meo?“

Milosztiven poglavník sze je zaszsmêjao, szpoznati sze dao pojbareci, i etak erkao: „prav más, dobro dête moje! zdâ 'ze i tô szmês praviti, kê je poglavník szam na meszti nihao recsí tvoje. Boj vszigdar dobre vôle, i nigdar te naj nikâ nemêsa vu niksoj zadovolnoszti!“

75. Glísztá (csrv.)

Glísztá, zvön dúgoga tēla, nema jáko, z-kēm bi sze hváľiti mogla; ár nema niti nōg, ni vűh, ni ôcsi, gōbec ji je pa tak szľab, da ji je li dobro rájo zemľô i gingavo korenícse mogōcse jeszti, i naesi bi pri tom najtécsnēmsem 'zívisi glád mogla trpeti. Medtēm szí pri etoj najnevolnēsój sztávi li dōnok pomocsti zná. Gdare sze zemľô jeszti navoli, vu ľēpi tíhi nocsáj sze vōpotégne z-szvoje ľűknye, vrbovo prhlávo ľisztje íszcse, i notri je szpotégne vu szvojo ľűknyo, ali szamo li nyega szpice, geto cēloga ľisztja nemore na vōszki trnác szvoj zvlácsiti. Gdare szpice ľisztja prhneti zácsajo, te prhlávi tál lepō dolizgrizé, i med grízenyem cēle pűsle dale, dale notrivľecsé, da szí vēc i vēc nōvoga 'zívisa szprávi.

Csí glízto prav prebrodimo, tak naidemo, ká vu nyé k-vretenci priglíhnom tēli nega níkse csonte, kak vu tēli zdájajōcsi sztvári, i ftícsov, nego zcēla z-szami rínkov stojí. Edna odrasena glísztá po 150.—160. etaksi rínkov má. Záto sze cēli on zlōcs sztvári: k-steromi glízte szľísijo, ríncsni sztvári zlōcs zové. Csí taki glísztá ni nōg, ni perōti nema, dōnok sze zná níkakō gíbatí, stero vu tom sztojí, da sze z-pomocsjōv rínkov dobro vkűppotégne, potom rávno tak i naprēpotíszne i vōvtégne. Záto právimo, ká glísztá lázi. Na onom konci tēla, gde szo rínki trdsi, má eta sztvár glavō. Csí sze glísztá na dvōje vszecsé, on tál, gde je gláva, 'zívé, te ov pa veszne.

Glísztá sze v-de'zd'zevnom vrēmeni i cserez nōcsi sēta vō z-kmicsne kámre szvoje. Csí bi tak sto ete rovájōcse csrvé z-ograda szvojega vō steo

sztrêbiti, pred szuncom bi mogao tô csiniti; ár esi taki ni nevídijo, ni necsűjejo, vszáko trôsenye dônok hitro na pamet vzemejo, i preci se vu lűknye potégnejo.

One niti velike szűhocse, niti velkoga mraza nemajo rade. Záto sze vu vrôcsem leti na trí stiri, v-trdoj zími pa escse i na deszét sztopny vu zemlô zakopajo.

Glísztá je jáko rodna sztvár : pô hr'zenoga zrna velka vnôga jáca szvoja na kűpcsec szkladé i z-laszniimi nitami notrizapleté. Mála glísztica, gdare sze zle'zé, szamo 92 rinka má.

76. Bogato sztáne, szirmasko lé'ze.

Dávno, dávno, escse v-1535-om leti sze je godílo, kâ szta dvá varaskiva meszterszkiva csloveka na vesznico k-ednomi bogatomi pávri sla psenico kűpűvat. Vu tisztom vrémeni je velika drágocsa bíla, i onedva szta znala, kâ on páver vsze naszipárnice pune má szilja. Proszila szta ga tak gvűsnô mero; ali on jo je tak drágo dr'zaó, da szta szirmáka tiva meszterszkiva csloveka telko nêmogla za nyô dati.

Premiszlite, dober zemlák, — velíta oviva kak lépo je szilje na pôli! po stiraj tjédni de povszéd obilna 'zétva, psenica de doszta tonyêsa, zakâ scséte vase blágo escse du'ze v-naszipárnici dr'zati. Prav máta — odgovori páver — na nyívaj je jáko lépo szilje; ali prídi szamo edna tocsa, konec je vszoy díki. Jasz zadr'zim moje szilje v-naszipárnici, tam je na gvűsnom meszti. Na tô szta tiva szirmáka 'zalosztno domô sla.

Ali gda bi domá pripovedávala, kakda szta
hodila z-pávrom, kâ szta nêdôbila psenice niti za
gotove pêneze, — zvirno vrêmen sze je vleklo prêk
kumesz one vêszi, i v-edno visziko hrambo je grum
vdaro. Naszipárnica i hi'za je v-ednom hípi gorêla,
i pred nyôv je eden jávkajôcsi cslovek sztao : tô
je te bogat páver bio. V-ednoj krátkoj vöri je celô
szirmák pôsztao !

Na nyívaj bodôcse szilje je pa Bôg z-'zirovnim
de'zd'zom ponôvo.

77. Dobro ütro !

Zbriste szí vö 'ze z-vasi ôcsi szen !
lasztvica popêva szvojo peszem,
i skvorjánec hvalêcse na pôli ;
v-roszi plava szvét na brêgi v-dôli.
Dobro ütro deca !

Dávno szíja, szvétí sztáro szunce,
'zítek vlêva vu vsza nyegvo líce ;
'ze i sereg golôbov völetí
i veszelécs endrügomi velí :
Dobro ütro, brátcí !

Rümi határ od pasztérov hvalêk ,
i od zvoncov csrêde dôl ino brêg ;
brní z-törma glász zvoná, i velí,
pozdrávlajôcs vsze pobo'zne lüdí :
Dobro ütro ti, vész !

Kí je escse zdrav, i dvê rokê má,
szkrbi dnéva i deli sze podá ;
szôszedje pozdrávlajo na deli
szôszedé, kí szo sze 'z-nyimi szreli :
Dobro ütro vszemprêk !

78. 'Z a b a.

Vu veliki mlakaj cêlo seregôvje 'záb 'živé vküp. Cseresz zíme drevéne le'zijo vu globokom mocsvari, nejêjo, ne odühávajo, dokecs sze kumesz nyí po gladkom lédi szprevêdni pojebje skalijo. Ednôk li trűpati zacsne szprotolêtje po glá'zi oblokôv nyí hí'z, steri sze na mocsne falate szpotere. Na tô sze i 'zabe prebüdijo z-zimszkoga szna szvojega, i vö-vöpotísznejo glavé z-globocsíne. Fticsi teda 'ze szkládajo szvoja gnêzda, ovcárje na paso 'zenêjo ágnece, i 'zabe z-regetanyem, brécsanyem pozdrávlajo szprotolêtje.

Preci vu ti prvi topli dnévi neszti zacsnejo. Nelüscsináta jáca szvoja na kűpce, ali na niti potégnyena na vodene nárasze dêvajo doli. Ze-vsá-koga 'zúto-csrnoga jácseca po ednoj 'zabici príde vö, stere zibel je voda, tíhi riszálszki zrák pa zibár i vodeno cvêtje ino travína pokrôvec. Od szunca topli trákov do ta drôbna jácsica vsze véksa i véksa; naszlédnyie sze te 'zucsni mehér razcota, i 'zabica sze vöpotégne 'z-nyega. Kak csüdna bívoszt! ménsa od lesnyeka, okrôglo csrno télce, z-dúgim, sürkim repom, — tô je cêla sztvaricsica. Nyé gláva, sinyek, trűp sze escse nemore razlôcsiti, li nyé ocsí i gôbcsec sze dá viditi, i na dvá kraja dvê náscsipknivi mézdri. Tô szo tak zváne klapance, na stere odüháva. Mláda 'zabica z-svojim plavnim repícsom na vsze sztráni zná plavati. Naszkori ji dvê zádnyivi nogê zacsnetá rászti; najprvle sze li dvá máliva háklicsa dáta viditi, ali zcsaszoma ji golnice, prszti i plavanica zraszté jo.

Zdâ 'ze ji plavanye bole ide. Klapance sze zcsaszoma notripotégnejo, i z-dolipo'zrête vodé zrák poprímajo. Z-pomocsjôv répa i zádnyi nôg esese eden csasz dobro plava, dúge plavne prszte razpresztré, dobro potíszne 'z-nyimi nazâ za szébe, na líci vodé i bisztro plava. Naszlhédnye ji i prêdnye nogé i drúgi táli têla rászti zácsajo; gláva, prszí, trúp sze dobro dá razlôcsiti. Kak sze ji nogé pokrepíjo, rép de ji ysze kratsisi, i gdare szo popolno doraszle, rép celô lehne : z-mláde de gotova 'zaba.

Dotéc 'zaba li vu vodi zná 'zivetí, i tam sze z-rázlocsnimi csrvmí hráni. Z-véksega tála eti szo 'ze mûhé, komárje grátali, i vu zráki veszélo lécsėjo, nemajo vôle k-'zabam vu vodô nazâidti. Szkumnécs gléda za nyimi z'aba, kak za tak técsnov jêsztvínov, i vö sze tere na szúho. Dotéc je z-klapancami li taksi zrák potogüvala notri, steri je vu vodi bio; ali odsterec szo ji nogé na szkákanye prílicsne grátale, plúcsa ji vözapréjo klapance : zdâ 'ze z-plúcsami taksi zrák odüháva, kak mí. Naszlhédnye sze 'zaba nateliko szkákati navcsi, da z-vodeni náraszov szkocsécs loví mûhé. Na etaksoj lovini ji je jezik jáko na pomôcs. Té je sürki, i naprê k-gôbci prirasen, odzaja pa szloboden. Csi ji mûha ali komár nablüzi príde, na nyega lôscsi z-szlinavim jezikom i po'zré ga.

'Zaba je jáko csrsztva, bisztra sztvár. Vu lépom szprotolétiji i cseresz leta sze ji vnogo sztô vküpszprávi na túlenye i regetanye. Najprvle sze glászi zeléna 'zaba, ali regecsica, stera je mednyé szpôlom toti ta najménsa, ali i ta najlepša. Nyé hrbet je szvetlo-zeléni, csrvô pa bélo-'zúto, na

rébraj z-csrnimi piknyami. Rada szedí na drevji med zelénim lísztjem, i csi száma nenazvészti szedala szvojega z - kre, kre, kre glászom, 'zmetno sze je na nyô navaditi, tak sze zná szkriti med lísztje. Ona je i nazvesztitel vrêmena : gdare veter ali dé'zd'z prihája, csesztékrát sze dá csüti. Ali nazvesztsávanye regecsice je rávno tak negvüsno, kak proroküvanye dnévnicsarov.

Kesznê, kak ta ova, zacsne regetati ôgra dcsna 'zaba. Eta je doszta véksa, 'útobrnászta, z-bêlimi krpami, i na hrbti z-csrnimi piknyami. Nyé najvugodnési sztális szo travnáta mészta i ôgradje; tam csáka 'zü'zevke, natíhoma je sztrá'zi, i csi sze ji blízajo, bisztro, kak blíszk sze na nyé szüne, z-szlinavim jezikom szvojim je popádne i dolipo'zré.

Vodena 'zaba, ali korát najkesznê zacsne breketati, ali i najvékso hrabuko 'zené, tak da cêla krajína rümi od nyega glásza. On je z-eti trê ta najvéksa 'zaba; na hrbti kak tráva zeléni, z-csrnimi krpami i trêmi 'zútimi piknyami. Kak parovnyák, mühé, 'zü'zevke, pu'zé po'zéra; jáko zná szkocsiti, tak da z-brêga na eden klafter dalecs szkocsi vu vódô. Ogradcsne 'zabe i korátje szo i jeszti dobri, naimre nyí zádnye bedré sze med szladsec racsúnajo, i k-piscsetini priglíhni 'zmâh májo.

Ni eden szpôl 'záb je nê skodlív, têmbole hasznoviti, geto vnogo jezér müh i komárov preprávjio. Ali i 'zabe májo szvoje protivníke, kakszi szo : strk, 'zarjáv, csapla, kacse itv.

79. Kukorica.

Zmed onim zemlé náraszom, steroga je dober Bôg z-mélnatim zrnyem blagoszlovo, da bi lüdję vszákdenésnyi krúh meli, szo najznamenitése te tak zváne plêvnate travíne. Med etimi i tim drüğim náraszom je velki rázlocsek; prôttomi szo szi ete vu vnôgom priglihne. Vszáka zmed nyimi 'zilnato korenyé má; ali szteblo je brezi vêk, ténko gle'znáto (koléncsnato), i pri najvéksem táli prážno, kak szlama. Z-kolénc vöidôcse lísztje je vôszko i dúgo, nakonci ospícseno, i pri nisteri tak osztro, da sze cslovek zlehka vrê'ze 'z-nyim na rôki. Plêvnate travíne nemajo lícnatoga cvêtja, kak ti drüği nárasz, nego li nistera zeléna pleva pokríva práhsnico i mélnato zrnye; nyí cvêtje z-ednoga ali vecs cvêtni vèncsecov sztojí.

K-etim plêvnatim travínam szlísijo nasa sziljá, kakti : psenica, 'zito, gyecsmen, ovesz, ri'z, cukrena trszt, kukorica. — Mí zdâ od ete szlédnye gucsali bodemo.

Kukorica, ali kak sze v-nisteri krajínaj nacsí zové, tórszka psenica, môrscsica, málé je eden znamenitési i plemenitési pôv vértisztva. Tô mí toti nevzememo jáko na pamet, ár geto je okôli nász tak poredno pôva, navadili szmo k-nyê, i li vnêmar jo pôvamo; ali vu pônocsni dr'zélaj je ona na vnôgi mészta j korôna ôgradov i gla'zenikov. Nyé szteblo je nê vôtlo, kak psenicsno betvo, i nyé pôv neraszté, na vríhi betva, kak vlatovjé drüğoga szilja, nego szpodi pod lísztjem.

Prva domovina i kakti zíbel kukorice je Ame-

rika, odked je prêk môrja k-nam prisla (záto môr-
sesica); pred gorinaidenyem etoga tála szvéta je
ona v-Europi nê bíla poznana. Tam je ona i zdâ
najprijetnêsi krûsni pôv, gde na nisteri mészta j 18.
sztopny visziko szteblo dobí, i edno zrno do 800
zrn prineszé, i té násztaj jo tak vugodno vcsiní;
ár csi je taki nê tak nászitna, kak psenica, li dö-
nok doszta vecs prineszé. Najprvle je v-16-toj
sztotini prinesena v-spanyôlszki ország; vu zhodni
tál nase domovine i v-erdélyszko zemlô je pa
v-17-toj sztotini prisla, vemda po törçi, ki szo
teda i z-vogrszkim országom ládali, i odtéc je nyé
erdélyszko imé (törszka psenica).

Liki povszéd, kama je obrvim prisla, tak i
pri nasz je kukorica szvoje prijátele, ali i protiv-
níke naisla V-1686-om leti je erdélyszko orszácsko
szpráviscse 6. rhânski bersága (kastige) szôdilo
na onoga vértá, kí bi vu psenicsno nyivo kukorico
szmeo szaditi (i tô je v-tisztom vrêmeni jáko ve-
lika kastiga). Ali szledi szo redovníci országa nyé
veliko vrêdnoszt previdili, i nyé pôvanye szo trdno
porácsali. Prémocsnêse varasance i vesznícsare je
szram bilô kukorico pôvati i mlêcsno pulicsko
(polêvko) jeszti, kak da bi ona Bôg zná kaksa
gnûszna hrána bíla. (Rávno té sors szo méli krum-
piske, dokecs szo nê i eti obcsinszkoga dôma szvo-
jega naisli). Zdâ 'ze je nasa blagoszlovna kukorica
vu vszê táli zemlé i vszê oni dr'zélaj gde je za
volo násztajov vrêmena mogôcse pravice szvojega
pörgarsztva dobíla, i povszéd obilno vgája, gde
vino raszté i ozrêliti more, naimre vu dvema
'zlâhtnima králevcsinoma, vu talianszkom i fran-
cú'zkom országi. Vu escse gingavoj (mlêcsnoj, mé-

koj) sztávi szvojoj je kukorica tak kűhana, kak peesena znameniti szladesec. Z-nyé mele sze polévka (mocsnik), kasa, málénje i 'zgánici szprávlajo, steri lűdsztvi na vszákdenésnyo ószitno jesztvino szlű'zijo; i na krmo je vszákój sztvári jákódobra, nyé szlama pa (kukorisecse) escse i rônomi 'zivincseti técsno jęsztvino podelí; escse i tůski dobro poszűseni, na drűbno szkucseni i z-kakkoli zbo'znim sziljem zmęszno szemleti, szladki nászip obszlű'zavajo na szecsko, ali drűgi obrok. Ka sze 'z-nyé nacsí ponűcati nemore, dobro je meszto drv na ogen.

80. Hvalėka 'znyecův.

Tű je zorja, kápłe rosza,
v-rokaj naj bű szrp i kosza,
da nam kápłejo prgűscse :
v-zími nema 'zeti niscse.

Decskom, pucam boj dniesz vrűcse,
prászczi pod szrpom sztrnyiscse ;
nagnjeno je pod rěz betvo,
zrűlo v-nyem zrno na 'zétvo.

Sűmí krę nász műrje szilja :
kaksa vretina veszűlja !
ár kaksí blagoszlov tecsű,
kaksí 'zítek delavci z-nyű !

Szrecsna grűda je nas ország,
blá'zen vu nyem bogat, szirmák :
vsze, ka szrdce zadovoli,
vgája nam na brűgi, v-dűli.

81. Znamenitoszt náprav (skéri).

Koga je nê vtrága, li edno megnenye szi od toga premislávati, previditi má, kak potrêbne, kak znamenite szo i nase vszákdenésnye skéri, nase ôprave vértisztva na celo dôb'zítka nasega gledôcs. Da dpl. vlovec sztreiliti more, k-tomi je pûksa potrêbna; k-nyé zgotávlanyi szo pa pûksári potrêbne skéri; i k-tê reji pá vnôge drûge skéri. Te najznamenitêse skéri z-'zeleza ali oceli zgotávlaajo mesterszki lûdjé. Ali na 'zeleza kopanye z-zemlé, na nyega raztáplanye i gorizdelanye szo pá skéri potrêbne; ár z-prôsztov rokôv bi nemogôcse bilô etakse delo cílno zgotoviti.

Te najprve skéri szo lûdjé z-kamna, csont, ali trdoga leszá zgotávlali. Csonto i kamen szo tecsasz ribali, brúszili, dokecs szo nê takse skéri napravili kakso szo 'zeleli vu potrêbcsini; lész szo pa z-kamnom ali môrszki csíg korícem sztrûgali, i z-groznov 'zmécsavov szo sze mogli trápiti pri mantre punom deli szvojem: dosztakrát szo letadni delali z-ednov jedínov nápravov. Tim prvim lûdém je sztrasno te'zko bilô kâ taksega napraviti, ka mí 'ze nalehci zgotovimo, csi li prav scsémo.

Eden tál potrêbni skéri dnesz 'ze krédi naidemo, i za pêneze dobímo. Toti nemoremo tô povszéd, gdete ni za pêneze nê.... Kí 'ziveti scsé, on szi szam more te najpotrebneše skéri zgotoviti znati, da szi vu potrêbi 'z-nyimi zmocsti zná.

Robinson nigdar nebi mogao na szvojem pûsztnom zátoni obsztáti, kama ga je môrszki szláp vövgao, da szi vu detinsztvi szvojem velike

prílicsnoszti nebi oszvojo. On je tam szam jedíni bio; vsze szí jo szam mogao pripraviti, csi je nêsteo od gládi vesznoti. Szreca za nyega, kâ je vu vnôgom prílicsen bio! Drúgi neprílicsen cslovek bi po nisterom dnévi preidti mogao.

I tomi najszirmaskêsemi pávri je doszta mestrie potrêbno znati, csi 'ziveti scsé, i véksi tál ji jo uprav i zná : vnôgi szí znájo kôla, plüge, bráne, csi sze pokvaríjo, preci popravití, nisteri je i znôvics napraviti; znájo hrame cimprati, z-blata biti, pokrívati, brúsziti, ploté, kose pleszti itv. Na vnôgi mészta j nase domovine znájo z-rogoza i szlamé posztele, sztolce, krscsáke, z-síbjá lêpe kosare, korble i korblacse pleszti, z-leszá kôrita, krnice, grable, raszoje, szklêce, 'zlice, spule, skafe, lagve, kolvrate, escse i lêpe sztvaré zgotávlati; i vsze tô ti najprosztêsi lüdjé. Kelko vecs bi mogli ti zevcenêsi znati!

82. Príglihe, prílicsne recsí.

Isztine govorên ye je nê cslovecse zdên ye.

Múcsi jezik, nebolí gláva.

Csevkétanye doszta plêv má.

Bôgsi je eden mír od sztô bojn.

V-dúgoj právdi szodec dobí.

Doszta vídî, csűj, malo gúcsi.

Med szeben kony z-kisziláka má hrbet.

Bôgse je malo lasznoga, kak pa doszta lüdszkoga.

Z-'zuka vcom sze prisparajo zláti.

Vszáki z-szebom noszi szodca.

Vön è pompa, domá lumpa.

Véksi je din, kak pecsénja.

Vérta okô podkrmi konya.

Kí v-leti neszprávla, v-zími nezap.rávla.

V-bocskori íszkati, i v-csízmaj trositi zná postenyé szpraviti.

I vu cvêtnoj poszteli sze je bojati trnya.

Po pészkiem szprávleno i po pészkiem veszne.

Nezvánomi gószti je za dverami klóp.

83. Gnêzdenye ftíc.

Ftice szi gnêzda szkládajo i vu tê le'zéjo vö mláde, ino szi je hránijo gori. Li szama kukûca vu lüdszka gnezda szkríva szvoja jáca i z-drügimi fticsmi je dá völ'ézti i gorihrániti. Ali vu cimpranyi gnêzd i nyí mészтами sze veliki rázlocsek i premenyávanye nahája. Brêzna lasztvica (klasztur), veselár i ledenár szi globoke lûknye kopajo pod bregé vöd, na steri dno nistero vécsico drmo'zjá vr'zejo i tam le'zéjo. Fticsi detelnoga szpôla i szové v-lûknyaj drevja májo gnêzda; lasztvice szi je pa z-blata pod zasztr'z má'zejo; vodeni fticsi je z-sarjá, szmûdjá i travín, drôbni szpêvajôcsi fticski z-mehôra (bradinya) i korenyá v-paszike, grmôvje, ali na zemlô, szinice i 'zúti koszôvje z-meovjá nárasza zgotávlajo z-csüdavrêdnov mestriov. Vune je na konce vék viszikoga drevja obesávajo; szrake, vrane, kôvranye i zgrablívi fticsi szi je z-vêja i korenyá, redovno med vêke viszikoga drevja nanoszijo vküp, gde sze li 'zmetno dá do nyi pridti. Nisteri fticsi szi je pa v-poknye sztên ali pecsin i na sztrêho hramôv szkládajo.

Gdare je gnezdô gotovo, véksi tál ftícsov szi je znôtra z-nikim podmecse, da de lêpo gladko i méko. Koszôvje szi je z-prhláznov podmetávajo, stero vemda z-szlinami prikelijo doli, szrake je z-blatom omá'zejo, repiscsice pa z-koszminyem podmecsejo. Vodeni fticsi, naimre ti plavajôcsi szi je z-lasznim pérjem podmetávajo; vrábli cote, prejô, papíre, pérje, i vsze, ka je méko, nanoszijo vkûp, ali vkri'z, brezi vszega réda rédijo gnêzda szvoja. Lehko ji parovnyáci za volo íszkanya vnôgoga 'zívisa nemorejo v-bôgsi réd posztaviti.

Reje gnezdá sze ni eden ftics nevcsi od drûgoga; toga mestria je vszákomi prirodjena. Nyega najprvo gnezdô je rávno tak z-mesztriov szprávlano, kak to najszlêdnye, i vu vszem csûdavrêdno. Ali ono je rávno tak i dobro, — nê je ni prevecs velko, ni málo, zadoszta krepko na szvoj cíl gle-dôcs, zadoszta méko i toplo málím mládam. — Escse sze je nê prav ôdprelo szprotolêtje, i 'ze kôvran i orl szkládati zacsne szvoje gnezdô. Z-oni ftíc, stere szo preminôcso jeszén v-toplêse dr'zéle odletele, najprvle ('ze vu zacsétki máloga trávna) nazâprídejo bébicke, skvorci i nisteri vodeni fticsi; potom prídejo koszôvje, csaple, szloke; kesznê pa strki, 'zarjávje, divje goszí, rece, 'zune, szlavicski. Máloga trávna 'ze doszta ftícsov gnêzda má; kôvranye i muvárje 'ze i mláde májo. Vêlkoga trávna prídejo brgleszke, kukûce, grlice, lasztvice, prepelice idv. Szamo li 'zúti koszôvje, ríbicske, vcselárje i trsztni szpêvajôcsi fticsi sze do riszálscseka müdíjo nazâprídti. Vu tom mészeci 'ze vszáki ftics má szvoje gnezdô.

Preci, kak je gnezdô gotovo, mati neszti

zaesne. Racsún, velkoszt, lícojna jájec je pri ráz-
locsni rázlocsna. Jáca szo z-trdim vápnatim lüscsi-
nom obvzéta, brezi dvér i oblokôv. Znôtra vu nyi
je bêla i 'zúta kojna; ta ova sze belojna, eta pa
'zucsák jáca zové. Na ednom kraji 'zucsáka sze
viditi dá edna mála bêla krpica, kak lécsa. Tô je
tak zvána klicsica, z-stere sze mladícsek oszná-
vla. Eta je z-belojnov i 'zucsákom obvzéta, da mla-
dícsek szvoj 'zívis má, dokecs ga mati vönezle'zé.
Klicsica sze po szedényi i szegrévanyi materé
osznávla i vözle'zé. Gdare sze je mláda popolno
osznovála, rozpôcsi lüscsino jáca, i pivkajôcs na-
prêpríde 'z-nyega. Nyé szkrbniva roditela jo po
ednoga hípa v-gnezdê krmita i zdájata, i gdare je
zadoszta krepka zrászla, na perôti jo püsztíta, da
szi száma íszcse szvoj potrêben 'zívis.

84. Repisesica z-mládami.

V-nasem ogradi je eden ftics létao,
i tam na ednoj jabláni je nêszao,
i csi je völeto, nazâ je prisao,
ali vszigdar li na tiszto jablan sao.

Dugo szem sze jasz nad têm csüdivao,
gori szem plezo, i gnezdô szem naisao;
pét mládi je meo v-nyem ftícsek, od steri
szem jasz preci glász dao mojoj materi.

I pravo szem, kê bom csakao eden csasz,
i gdare pérje dobíjo, teda jasz
ednôk nevêdocs v-mráki nad nyé vderém,
i z-máterjov vréd je vsze vöpoberém.

Skoda mi je tô bilô povedati ;
ár kak szo me zdâ pokárali mati,
nyí tíhi sztális zakâ, prâ, razbíjam ;
szlobodscsino kak nyim povrnôti mam ? —

Kesaszi je pokrio nébo mrák opôdné ;
groza obíde csloveka, sztvár vudné,
trêscsi ednôk, zvír zacsne zdâ trôbiti,
ino tocsa med szlápom, rûmom idti.

Nebô'ze ftícsek, kak szem ga milüvao !
ôcsi szem 'z-nyega vzéti vecs nêmogao :
doli sze sztízne vu gnezdô z-mládami ; —
ka je vsze tô med telkimi grozami ? !

Nagíble sze szun vu mílom poszvêti ;
ali mojemi ftícski vecs neszvêti :
pogûbo ga je, pogûbo grozen zvír,
naveke vuszpao szirmacseka vihér.

Gdare je mláde szili podneszti steo,
i pod perôti szvoje nyé szkrite meo,
nê, nê je mogao vuidti ni szam szmrtil,
od tocsé je vesz grozno vküpesztrti.

Mláde szo vemda za té vdárec znale,
ár szo prot' meni klünce odpérele. —
„Mama — velim — ka de z-szirotíc eti ?“ —
„Szinek ! domô je mores tí priñeszti ;

Midva va je domá gorihránila,
midva je prôti vszôj szili bránila :
na nájno szrdce je Bôg nyé polo'zo ;
szpunva nad nyimi szvéto volo bo'zo !“

Privabile szo sze k-nama v-krotkoszti,
i prôti szo mi bê'zale v-radoszti,
gdasté szem v-hi'zo prisao vbôgim dvorit,
naimre konopno szemen lacsnim torit.

Ednôk, gda bi 'ze prav znale lêtati,
naisao szem oblok odprêti nihâti;
idejo zbôgom lêpe moje ftice : —
kakse radoszti dén za moje szrdce!

85. Pôt vu goré.

1. Vapnatica.

Eden varaski goszpôd je ednôk z-trêmi szinmí szvojimi vôsô vu blúzi bodôcso bre'zno i z-drevjem obraseno krajíno. Varaski pojbjécske szo z-velikov radosztjov potúvali po sztrmni goráj i dolê; nê szo sze mogli zadoszta csüdivati nad púsztnimi pecsínami z-edne, i nad grozno velikimi gôsztami, csísztimi potokmi ino lêpimi vretinami z-drúge sztráni. Po hôdi edne i drúge vöre, kak szo sze po drúgom kraji goré dolipúsztili, sze je drúga bre-
'zína vlêkla pred nyimi z-pretrganimi pecsínami i gdete obrasenimi vríhmi szvojimi. Pod gorôv je lêpa vész la'zála, vu steroj sze je ôzdalecs edna cérkev belíla. Po malom csaszi szo k-ednoj hame-
noj bajci prisli. Gedrni te'záci szo eti kaménye trgali, stero szo potom na falate trli, i v-taligaj dale vozili. Nasi pôtnici szo pri ednoj poszebnj hrambi sztanolí. — „Tô je vapatnica, ali taksa pécs, vu steroj vápno 'zgéjo — velí ocsa — eti doliszkládajo kaménye, i vu eto pécs je zdévajo. Nega povszéd etakse pécsi, záto tam kamen v-grabe ali na kúpe szkládajo, pri obôjem szpodi prázne presztore nihájo, med kaményem pa vôske lúknye. Vu lúknyaj ogen nalágajo, steri vecs dní

gorí. Visziko kumesz idôcsi plamén vövderé med kaményem, i kaménye de 'zarjávo. Na tô voda i vögelná kvasa, stera sze vu vszákóm vápnóm kamni nahája, du'ze nemore v-nyem osztáti, vö sze pre'zené. Plamén sze kak lehki szpár z-csrnim dínóm zmêsa i kumesz v-obláke pozdigne. Gdare je 'ze vsza voda i kvasa völehnola 'zganyar vápna vgásznóti dá ognýi. Medtêm mrzlo razhladjeno kaménye escse du'ze szkumnê za vodô. Csi bi ví 'ze'zgáno vápno du'ze steli vu rokáj dr'zati, ali bi szí je celô k-lampam pritéknoli, hitro bi pecsécso bolezen obcsütíli.“ Teda je ocsa eden falácsek 'ze'zganoga vápna djao na eden kamen, po kapli je vodô púsztSao na nyé, i kaditi sze je zácsalo, z-velkov vrocínov vrelo i na nídni práh razíslo. — „Z-etaksega prahá sztolar jáko keljé szprávla — velí nadale ocsa — zmêsa ga z-krávjim kiszelákom, i z-têm zmêszóm krepse zakeli vküp deszké, kak z-právim keljom. Vídite etam eden küp vápna; kaménye sze je razpúsztílo: jeli znáte, za kak zroka volo?“ Pojbícske szo zavadíli, i ocsa je etak dokoncsao szvoje recsí: „polodelec etaksi vápni práh na nyivo zvozi, i 'z-nyim, kak z-najbôgsim gnojóm, nyé rodécso lícojno vsze rodnêso vcsíní. Zidár pa 'ze'zgáno vápno vu k-tomi zgotovleno lado ali grabo zdêva, i k-ednomi hípi zadoszta vodé vlejí na nyé, stero vápno med cvrênyem i vrênyem v-szébe vzeme. Voda sze tak pári i vré, kak da bi pri ognýi bíla, vápno sze pa kakti szkúha. Tô je gasenye vápna. Po gasenýi sze vecs vodé nanoszi na nyé, i tak de, kak mlêko, vápna 'zupa 'z-nyega, stera sze zcsaszoma széde. Tô je pogaseno vápno, stero zidár ztála na bëlje-

nye, ztála z-pêszkom zmêsanô, na mort pri zída danyi i gladjenyi hramôv nûca.

2. 'Zganyé vògelja.

Nasi pôtnici szo med rázlocsnim ômurnim zgovárjanyem globse, globse sli v-edno jáko lêpo bükonyo, ôzdalecs szo csüli trúp szekêr i hitro szo prisli na edno meszto, gde szo niksi drvárje rávno gôsztsô podérali.

Nê dalecs szo vidili, kê je csrni din sô kumesz. Z-pêske pôti szo na eden sűrki kolnfsk prisli, steri je z-drmo'zjom bio pometani i od vògelnoga prahá, celô csrni. Prôti nyim szo z-vògeljom naklajena kôla sla, za sterimi szo konyárje 4—6 konyév gnali, steri szo po dvê kosari z-vògeljom napunyenivi neszli. Dosztakrát szo csüli 'ze pojbiêske od zamázani vògelcsarov; kak szo sze zdâ radûvali, kê szo je z-lica na lîce vidili! — I, vidi, 'ze szo na meszti 'zganyá, pred nyimi je ta kadécsa, obrázko vríhnika majôcsa grmada (mile), okôli nyé szâhavi vògelcsarje, na nistero sztópnyo nyí karám (hûta). „Vídite, deca moja, — velí ocsa — vògelcsarje szo dnesz v-zôrje szklali vkûp eto grmado z-lepô ednáko szkálani bükovi prekôl, dvá redá na spic posztavivsi kumesz na endrûgoga, i z-trétjim szo ji nagnyeno temen dáli; eti i tam pa lûknye (jeszki) niháli, da bi din vö mogao. Potom szo pa celo grmado vszeokôli z-zemlôv i trátnicov okali, i teda szo naszrêdi vu jami ogen nalo'zili pod nyô. Ali ogen nemore plamá pûsztiti, ár trátni pokrív odvnré zrák, po máli lûknyaj pokriva pa tak malo zráka ide notri, da sze ogen li namali pusztiti more. Etak de z-drv zcsaszoma v ô -

gelje v-zotrêsnym táli grmade, i esi je 'zganyé dokoncsano, i ogen je vgaszno, gdare, sze vògelje rashladí, liki szte vidili, na kòla je szkladéjo i k-'zeleznim klepácsom (hamrom) zvozijo, v-kovacs-nice kovácsv, sporarov, ali drúgi z-ognyom dela-jôcsi mesterszki lúdi.

Pojbícske szo z-radosztjov poszlúsali razklá-danye ocsé; dobrovolni vògelcsarje szo nyim pa vsze pokázali: szvoje skéri, hùto, lêpe kosare i korble, z-sterimi vògelje na kòla noszijo, pa kose, stere szo med gorênym grmade pleli. Naszlêdnye szo nase trúдне pòtnike doliposzádili i z-szvojov lüblénov palinkov, z-pajanim krúhom i písza-nimi pecsényami je gosztíli. Ete píszane pecsénye sztojijo z-edne gübé meszá, z-edne gübé szlanine i z-edne gübé lúka, ali gòb, steri oszek vküpmêsajo i tak na rá'zny szpecséjo.

86. V - l e t i.

(Sztrtká).

Puna ocsé blagoszlova —
puna vlatovjá je nyiva;
rümiti má peszem 'znyecôv
naszkori veszélo nad nyôv.

Csákajte, naj du'ze varje
zemla korôno szvojo:
vêm jo tak tebi obarje,
oh cslovek, za szkrb tvojo.

Gora, sztrmec sze zelení
z-trszticssem za práha sziní,
nadűhva sze grôzd od mosta,
z-kêm sze szrdce rado trôsta.

Dobro brátvo vüpati dá,
presa dugo skrípati má;
brêg i dôl de od radoszti
cinkao v-hvalêkaj mladoszti.

Ka ti je dôl, brêg prineszao,
da bi je obarvati znao :
sznopje pod dober pokriv szklao,
most v-csíszto poszôdo zlêjao !

Norcsek je, kí tû vecs 'zelê,
kak nyemi i nyegvim trbê,
da v-míri bíva z-dr'zinôv
i zadovolno 'zivé 'z-nyôv.

87. G o b e.

Gobe naimre cseresz letadní i v-széncsni goszt-sáj rasztéjo. Sznocskar sze je na mehôrni, mokri mészta j escse edna nêdála viditi, i dnesz ji 'ze po sztô sztojí tam. Te najvékse szo na dvá, trí pednyé vizsike, ali bôgsi tál ji je ménsi, doszta pa komaj telisi, kak eden csonkél prszta. Szpodi vszáka goba kocén má, kak szarô, zgora pa okrôgli krscsák; kornê, sztebli, vêkam, lísztji, cvêtji ni glásza nega. Krscsák rávno na szári szedí. Znôtra vu krscsáki nezracsunano doszta g ű b (grb) má, stere szo napuni pri endrűgoj, i od szredíne krscsáka do kraja povitjá tecséjo. Na eti nezracsunane ocsi ali szeménca vídimo. Na szpôdnyem táli nisteroga krscsáka sze meszto grb lűknyice nahájajo. Z-grb i lűknyic vu szvojem vrêmeni drôbno szeménce csresí, z-steroga do nôve gôbe. Doszta gôb précióbno lícojno má : nisteri krscsáci szo erdési, 'zúti, szívi ali csrni, kakti i nyí kocenyé.

Nistere gobe szo jáko ôszitne, técsne, zdrave; ali 'zmetne cere, kakti szo : mlêcsi, pe-
csárke, grbányi, szivke, borôvke, i pod
zemlôv rasztécse leszice. Ali nyí véksi tál sze
nedá jeszti, i escse i csemérne ino pogübelne szo,
kakti takse stere szo erdecse z-bêlimi piknyami,
gdate 'zúte, kakti rêscs, sôstar, gdate skar-
latno-'zúte, gdate szívo-zelêne, búcsnatoga po-
vitjá itv.

Dobre gobe je 'zmetno razpoznati od csemér-
ni; medtêm szo pogübelne vsze one, stere 1) po
lomlenyi ali rêzi li hitro csrne ali zelêne grátajo;
2) obílno mlêcsne, i 3) vu sztaroszti csrno-'zup-
nate. Poprêk : csemérne, ali kamcsi mencsne gobe
najrá v-mokri logê i na taksi széncsni mészta
rasztéjo, kama szunce nemore szíjati i zdrav zrák
prídti; geto prôttomi te zdrave naimre vísisa,
veterna i csíszta mészta lûbijo. Csemérni gôb
szaga je nevugodna, kôst krepek, szühoni, na stere
mühê rade szêdajo i rade je jêjo; prôttomi te do-
bre lêpi dís i nászladen 'zmâh majo. Csemérni gôb
lícojna je redovno osztra, bêla, 'zúta, môdra, ze-
lêna, ali ôcsrna, kocenyé i grbe zamázane, ali
szíve; ti dobri meszô je pa poprêk bêlo. — Kí bi
sze z-gobami ocsémero, preci more vrácsa pri-
zvati; tecsasz pa z-'zájfov dobro zmêsano vodô,
ali kê taksega piti, po kom vö more metati; jeszia
pa i oszolene vodé sze trdno má varvati. Rávno
zátó i ono szolino ali jeszi, vu sterom szo gobe
práne, vö trbê vlejáti.

Gobe szo redovno mészne, prhke; ali jeszo i
'zilave, kak leder, kaktí szo : na drevji ali prhlá-
vom penyovjê — naimre na rasztovom, búkovom

i drůgom kusztom, sztárom storovjê — rasztécse.
Ete szo nê za jelo, nego za kresz dâne lűdém.

88. Málí huszár.

Najlepse ro'zjé je szábła;
vis, vojník sze 'z-nyôv oprávla,
csi sze nyemi bliczcsi v-rôki,
plamén gorí v-nyega ôki.

Jasz szí bogme szábło zvé'zem,
csi bom véksi, huszár bodem :
konyi kűpim lêpo vűzdo,
i na nyega lêpo szedlo.

K-szedli 'zamatni pokrôvec
i szrebrne 'zvale v gôbec,
da sze mi kak szunce szvéti :
poká'zem tô vszemi szvéti.

Kony mi cukér dobí gdati,
csi de lepô znao plészati;
csi de mi pa nemárno sô,
osztrôgev má vzéti za tô.

Csi bojna príde od koga,
gori sze vr'zem na nyega,
i vöprászcšim k-pogűbeli,
kak vrôcsa iszkra z-oceli.

Osztrôgvi do mi cinkale
i jahanca pod'zigale,
na osztro zbrűsena szábła
sze pa kak zvêzda blícscsala.

Jahanec, kak divji sárkan,
de mi szrdesno varvao szvoj sztan,
i, kak da bi perôti meo,
nad protivníka leto treo, —

Tecasz treo i tecasz prászkaó,
dokecs vért tam nede szekao,
gde kralá i domovino
vzeti májo pod lovino.

Gde etakse bítje váram,
tá vdárim, kak grum : ka máram
za moj 'zítek, za mojo krv ? —
drobiti mam, kak szmrten esrv.

Csi bom i jasz szmrtil porob,
píszati májo na moj grob :
>Vrli vojnik je bio ete máli huszár,
niscse ga zvön szmrtil nëobladao nigdár.<

89. Vretine mlêka.

Voda z-vretin cûrí, oli z-repiscisce, lená i
drûgi priszpodobni náraszov razdrûzganoga sze-
mena, mlêko pa z-vûmena kráv, kôz itv. Krava
dobro 'zupnato trávo jê, stera sze v-nyé 'zalôdci
na szladko mlêko obrné, i tô sze v-nyé vûmeni
vkûpszprávi. Málo tele preci kak sze szkoti, zná
sztáti, hoditi, ali trávo jeszti nê; tēm príliscnê
céca szladko mlêko z-vûmena (ceckôv) materé.
Szledi csi de malo vékse, kôsta i edno, drûgo betvo
tráve, ali szená. Medtēm gdate pá céca, dokecs sze
zcsaszoma tráve, szená, detelce i drûge krme do-
bro jeszti nenavcsi; vertinya nyemi tûdi vsze me-
nye mlêka nihá, gda dojí, da tēm vecs dobí za
dr'zino, ali na odajo. Z-ednoga tála mlêka i szme-
tano, zmôcsaj, kiszilák i szir szprávla. Zvön krá-
vjega sze nûca i vnôgi drûgi.vûmenní sztvári mlêko.
Koza, birka, i kumila tûdi szladko, maszno mlêko
má. Oszelnic mlêko vrács dosztakrát vu prszaj be-

té'znim kak vrásztvo zrendelűje. Escse i konyszko mlêko nűcajo : Kalmuk zváni národ z-etoga nikso k-palinki priglűhno pítvino zgotávla i pijé.

Dalecs prêk môrja, v-Ameriki, jeszte edno drevô, tak zváno krávje drevô, steromi esi sze prevrta szteblo, lêpo bêlo mlêko tecsé 'z-nyega, stero je jáko técsno i zdravo (kak pri nasz mêzga breze). Induske po vecserê k-etomi drêvi prídejo z-dinyenov poszôdov szvojov, i puno jo napűsztűjo z-otávlanjôcsov pítvinov. Ono je práva obsinszka poszôda, 'zíva i nigdar nê prázna, ár kak sze vöszpijé, preci sze pá száma odszébe nazâ napuni. Jeszte zvöntoga escse doszta vecs nárasznoga mlêka; ali kaksté lêpo bêlo szí je nistero, nê je dobro jeszti. Z-mlêcseca tekôcse mlêko je nevugodnoga 'zmâha, mêzga maka je pa onda csemérna; i pészke mlêko tak prejê kô'zo, kak da bi jo pesz zgrízao, li na nyem 'zivôcsi mládi metűlci je cécajo brezi skode, nam bi sze jezik i lampe szpícsile od nyega, v-'zalôdci bi pa pecsécsó bolezén obsűtili. Rêd rodníce je, kâ je nê vsze dobro vszákøj sztvári, nego nyí velikomi seregi je po csrêdaj, nisterim escse i po ednoj drűgi, drűgi náraszov drűgi, drűgi 'zívis vözravnan.

90. Vcséla i golôb.

Po cvêtji je ednôk vcséla méd íszkala,
ino nedovêdno vu potok szpádnola;
vára z-vêke golôb nyé pogűbel, moko,
i vr'ze ji hitro v-potok edno vêko,
vcséla na nyô szplêzi, i vö po nyê príde,
ino tak na dobro szrecso szmrťi vuide.

Rávno ete golôb je po malom csaszi
 pá na tiszto véko vöprileto eszi;
 príde sztrelec, z-püksov 'ze na nyega méri,
 i dolisztreliti szirmáka namêni:
 ali tiszta veséla nyemi v-obráz zletí
 i na nôszi nyemi oszter 'zálec püszi,
 on pa z-právov rokôv hitro tá popádne,
 medtêm pôcsi püksa, a' süsz inam szpádne,
 i golôb táletí... Tak je dobro delo
 z-obê sztráni 'zelen dober konec melo.

Nedajte neszrecsnim v-nevôli vesznoti;
 drügim prikázan dár i vam má hasznoti:
 dnesz szí tí podpora szirmáka v-caganyi,
 vütro de lehko on tvoj trôst vu plakanyi;
 dao je Bôg taksi kincs i tomi vbôgomi,
 z-kêm on szlû'ziti zná tomi bogatomi.

91. Potôcsnica (riba).

Deca sze rada müdí pri kristál-esísztom po-
 toki, i gléda, gléda vu vodi plavajôcse bisztre ribe.
 Vise na brêgi potoka szedí ríbics, v-rokaj szvoj
 hákel dr'zí, pogléd je na vodô vrgao. Zdâ potégne
 za 'znyôro hákla, vö vlecsé hákel, i vidi, riba sesuka
 na nyem! Deca tábe'zí, da vídi, ka je zgrabo.

Kak lêpa riba! nyé lúske sze leszcsíjo, kak
 csísztó szrebro, zgora nyé hrbet je malo brnászti,
 z-csrnimi krpami; rébra szo 'zúta, csrvô bêlo, z-lê-
 pimi erdécsimi, vu môdre rincsice szklenyenimi
 piknyami.

„Glédajte esze, deca! — veli z-radosztjov
 ríbics — eta lêpa riba je potôcsnica. Viste,
 escse i zdâ odüháva z-klapancami na dvá
 kraja gláve. Na ete klapance vlecsé z-notri i vö-

tekôcse vodé zrák, kak vsze drŭge ribe. Precstimo, kelko plavanic má. Navküp sészt : dvê pod podvezom klapanic, dvê na csrvê, tô szo nyé lopatice, edno na hrbti, tô je nyé veternica, i edno k-rasoskam priglîhno perôt na répi, z-sterov sze ravna. Ali glédajte, kak osztre zobé má na kraji obê lállok, escse i cselŭszti i jezik ji je z-drôbnimi zobmí oklajen. Zobjé potôcsnice szo krepki, ár ona nêli mŭhé i csrvé, nego i mále ribe jê. Ali denmo jo 'ze v-eto csíszte vodé puno skafico; ár riba li vu vodi more 'zivetí, vu zráki za mali csasz veszne.

Potôcsnica sze li vu friskoj, csísztój vodi bre'zni potokôv, járkov i mlák zdr'záva, mocsvarne i grde vodé nema rada, bisztro kak sztrêla plava vu csísztí i kameni vodáj, nídni szlŭh, pogléd i pridŭháv má. Kak na brêgi vodé koga na pamet vzeme, preci sze pod kaménye szkríje. Gdare mŭhé i 'zŭ'zevke sztrá'zi, pôlaktá viziko szkocsi kumesz z-vodé. Nyé meszô je jáko nídno i técsno, záto je drágo küpŭjejo od méne. Skoda, kâ ona od edne sztopnye nezraszté jáko na vékse. Vu mlakaj Helvécie i kárpátszki plamin sze i deszét fŭntov 'zmetne nahájajo.

92. Vogrszkiország.

Vogrszko vladársztvo vu pôdné-zhodnom táli Europe, v-mlácsnom zemlopászi 6082. csetvérokŭkláti míl presztor obvzeme. Ete lêpi falat zemlé je nasa domovina, i pod korônov sz. Stevan kralá je z-eti naszledŭjôcsi dr'zél grŭntan, kakti : z-Vogrszkoga — i Erdélyszkoga — országa, z-Horvacskoga

— Slavonszkoga — i Dalmatinszkoga — záveznoga országa i z-vojnikszke krajíne.

Najszlêdnyi kraj domovine nase nad pô nôcs (szever) je Polica gora v-Árva vármegyévi, nad pôdné (jüg) koncsni határ Dalmácie, záhodni kre Fiume môrszki brêg quarneroszkoga kríla, nad zhod pôdné-zhodna krajína Erdélya. Ete velki falat zemlé csi je taki nevorcaven, dônok edno cêlo vcsiní, tak da niti vogrszko vladársztvo neide dalecs notri vu szôszedne dr'zéle, ni tiszte v-eto. Tô odnet zhája, kê szo nyega határje, zvôn máloga rázlocska, rodnícsni : vu tégi bre'zin ali tekáji vód sztojécsi.

Kak nevorcavna je nase domovine obrázka, rávno tak premenlívo je nyé líce. Z-edne sztráni jáko viszike, szkoro z-sztálnim sznegom oklajene plemine, z-drúge sztráni dalecs trpécse ravnice sze naidejo vu nyê, stere komaj na edno i drúgo sztotno sztopnyô le'zíjo vise líca môrja. Kak z-mestríov zgotovlene sztené sze vlecséjo ete bre'zíne okôli po határi országa, na steri sze eti i tam, kak krepke mocsíne, pozdigávajo viszike sztrmne pecsíne. Medtêm nemoremo pravíti, kê bi ete sztené tekôcse i nepretrgnyene bilé, one szo prôttomi, naimre kre záhodne sztráni domovine, jáko sztrgane. Tam szi je vtrgnola pô velika voda Dünaja, Lajte, kamcsi Mûre, Dráve i Száve, da bi v-ete ország prêktekle. Na pôdné-zhodnom voglê országa szo pa edna vráta odprêta, po steri veliki Dünaj vszo vodô nase domovine vöneszé z-szebom vu zhodne dr'zéle.

Tál ete mocsne sztêne od pô nôcs-záhoda, pô nôcsi i zhoda je Kárpát bre'zína, na stere vèkaj

toti najvísisi vríhi jeszo, ali nyé nad pôdné i záhod nagnyena zréberja sze namali ni'ze i ni'ze püsztasajó doli na 'z-nyôv szôszedno ravnico. Domovino naso nad pôdné, i escse bole nad záhod opasüvájôcse goré szo koncse véke z-szôszedni dr'zél k-nam prihájjâcsi Alpesov. Med etimi püsztnimi pecsí-nami, i med 'z-nyí notri do Dünaja tekôcsimi ní-'zno-zrébernimi okrôglimi gorami Bakonya, stere obilen nárasz i naimre lêpo drevje pokríva, sze oszter rázlocsek nahája.

Ete z-povêdanov bré'zínov okôlivzéti falat zemlé, vövvézsi bré'znó ravnico Erdélya, meszto edne grozno veľike krnice mámo preszámnati, stero na lêvom brêgi Dünaja Cserhát, na právom pa Vértes i Bakony goré na dvá tála székajo : te zhodni tál je ona veľika vogrszka ravnica, stera sze Dolína zové, te záhodni ménsi tál je pa vu lêpi dolé z-ravnicami szôszedni dr'zél vjedínan.

Nase goré sze toti nemorejo z-kaksov groznov viszikosztjov hváľiti, ár na pônocsnom i pôdnésnyem glavnom lanci Kárpátov je li nyí nisteri sztrmec (gerlachfalvszki, lomnicszki, jégvölgyszki, i erdélyszki Neboj) vísisi od 8,000 sztopny; ali vu nyí zotrêsnym táli i zréberjaj je jáko doszta bo-'zega blagoszlova. Nase zláte i szrebrne bajce szo te najkogatése v-Europi; vu dugoványi 'zvepla, meda, 'zeleza, olôva, belojne, salitra itv. nam je nêpotrêbno inam idti; mramora, kamenoga vôgelja povôľi mámo, mármaroske i erdélyszke bajce szo nepreszehnyene; zréberja gôr nasi, naimre vu pônocsni, zhodni, pôdnésnyi, vojnikszki krajínaj, i prêk Dünaja na Bakonyi szo z-groznimi gôsztsami oklajena.

Nepreszehnyene vretine tekôcsi vöd országa szo goré Kárpáta; ali, kak szmo vidili, od záhoda i z-tühinszke zemlé idejo esze one. (Stere?). Vsza tekôcsa voda országa prôti pôdnévi i zhodi ide, liki i dolôvje, po steri tecséjo. Z-toga sze previditi dá, kê sze právi Vogrszki ország na pôdné-zhod nagíble, prôttomi Erdélya nagíbanye rávno z-nyim zôcsi sztojécsa dôb dr'zí. Vsze tekôcse vodé Dünaj neszé vö z-szebom z-országá; li dvá potoka dr'zíta nácsiso pôt, Poprad i Dunajec, steriva na pônocnoj sztráni Kárpátov nasztáneta, szamá prôti pônôcsi tecséta vö z-országá.

Zvön tekôcsi vöd je i vu sztojécsi vodáj bogata nasa domovina. Pôleg lêpoga Balatona jeszte vu nasoj Dolíni i doszta mlák, mocsvarov i berecsíne; ali da szo ete poprêk nê jáko globoke, bogati nárasz vgája vu nyi. Ktomi i na visziki zrêberjaj ino vríhi Kárpátov bodôcse csíszte mlake z-lêpimi ribami obiljávajo, liki i nyí kristál-csíszti potoci. (Med Sopronom i Rustom bodôcsa Fertő mlaka je pred nisterim letom vöpreszehnola, ali szvojo vodô pá nazâdobíla).

Csi je líce országa rázlocsno, rázlocsna more bidti i nyega rodécsa zemla. Velki ravníc líce navékse z-rodne zemlé sztojí, stera je eti i tam pêszečna; naime ta zgoránya ravnica szkoro grívo 'zirovno zemlô zdr'záva; dolína je vu nisterom táli za volo be'zécsega (tékôcsega) pêsška nerodna. Najvékse pêszečne püsztíne med Dünajom i Tiszov jeszo. Na bre'zni mészta j je zemla poprêk kamena, stero i pszi obcsútijo; ár csi sze tam cslo-

vek pred lajajôcsim pszom doliprigne, i rokô prôti zemli vövtégne, eta csemerna sztvár emünckajôcs vkrâbe'zí, geto dobro zná, kê te bantüvan pôtnik tam kamen naide, z-sterim szvojo pravico brániti i zadovolscsino szí szpraviti má. Prôttomi na rávnicaj jeszo taksa mészta, gde cslovek, kak dalecs viditi more — liki právimo — niti za pêneze, ali vrásztvo nebi naisao ni falácseca kamna.

Csi je Erdély za rodnícsni zrokov volo mrzlêsi, kak bi pôleg szvoje lege bidti mogao; Vogrszki-ország, i naimre nyega dvê ravnici szta doszta toplêsi, kak bi sze tô pôleg presztornicsne lege csakati dalô. Toga zrok je tô, kê etivi dvê ravnici prevecs globoko le'zíta, i kre pônôcsi viszike goré Kárpátov vetrôvje od nyidvi zadr'závajo i vroc síno pôdnésnyega szunca nazâbíjejo, i na nyima dr'zíjo, kak da bi cêlo edna grozno velika cvêtna hi'za bíla. Odtéc sze razmiti dá, kê gdare na záhodi vu szôszedni dr'zélaj grozdje toti dozori, ali kiszilo je, i szlabo víno prineszé, teda na záhodnom kraji Vogrszkoga országa tak velikoga glásza rustko i sopronszko szladko víno vgája. Prêk nasega határa sze dinye li pod gla'zom dozorijo; na krajíni Vogrszkoga országa, v-Po'zoni pa cêle goré szkládajo 'z-nyí na pláci várása.

Medtêm nega vu cêlom országi povszéd etak-sega blagoszlovnoga zráka. Gdare vu vecs krajínaj escse i ovesz komaj zrêloszt zadobí, naimre pôleg Kárpátov, i od szadá z-sále tak právijo, kê ga z-ognyom szlamé zorijo; teda v-Banáti i Horvacskom országi nad pôdné riskasa lepô ozrêli, escse i grmôvje pamuka dobro vgája, i pôvanye szvile vnogo rôk flísza, i vnogo szirmákov hráni.

Geto szirmasko lüdsztvo pônocsni dr'zél grozdje i mandale li po glászi pozna, i ovszeno ali hr'zeno melo z-krumpismi mēsa i na krúh mēshi; sztan-csarje vogrszke Dolíne z-csíszte psenice pecsen bēli krúh jējo, po malom trúdi te najplemenitēsi szád obilno pôvajo, i na zrēberji plamin to najdragse víno szprávlajo, i cēle logé kosztanôvja gájijo. Na ravnicaj i ta najtrdsa zíma komaj dvá mészeca trpí, i gdate sznēg komaj dvá tjedna pokríva zemlô, ali celô vöosztáne; tam zgora na Kárpáti prôt-tomi cēle trí strttále leta nesztanoma kűriti trbē, i vu szevernēsi i globsi dolē 'ze mihálcsek mészeca nôvi sznēg szpádne na lânszkoga.

Na téli vogrszkoga vládarsztva szkoro 16 millionov lüdsztva 'zivé vu míri i bratinszkom jedinsztvi. Etoga szkoro edna polojna szo vögri, ti drűgi pa : tóti, vlahi, nemci, ráci, horvátje, rusznyáci, szlovenje. Jeszte i nikâ malo taliánov, cigánov, escse i francúzov. Najnablűzi szo i izraelitje dôbili pravice pôrgarsztva.

93. Sto je bio Árpád.

(Sztrtká).

Poglaviti cslovek je bio Árpád ocsa,
Árpád, Űgeka vnűk ino szin Ámosa;
medtēm jeli znáte tō, bo'za deca, ví,
sto je bio on vitéz, kí sze Árpád velí? --
brátcí! eto imé csi te gda szlűsali,
kak da bi vu cėrkvi áldov aldűvali,
odkrijte szí glavé! ár tō, stímam, znáte,
kâ ví domovino vaso po nyem máte.

Lêpa zemla je Vogrszki ország, známo ;
eti od Bogá vecs blagoszlova mámo,
kak bi po pravici tô szamí 'zeleli,
i kak bi miszliti i prosziti szmeli :
ete z-mlêkom, médom tekôcsi Kanaan,
gde sze pod vlatovjom vugíble zemlé sztan,
i gde plamén gorí v-telkom grozdji, szádi —
ete dom hválimo zmo'znomi Árpádi.

94. Lűbmo domovino!

Bôg je nam lêpo, ze-vszêm obiljávajôcso domovino dao. — Eta lêpa domovina ne'zelê drűgo od nász decé szvoje, li tô, da jo z-szrdca lűbimo v-nyé dobri i hűdi dnévi.

Ali z-kak tálom trbê k-domovini lűbézen prika'zűvati?

Osznovlení sze z-trdnov gedrnosztjov májo vesiti; ár môcs brezi rázuma malo valá, i zátó prav velí prílicsna rêcs : „vecs z-pámetjov, kak z-mocsjôv!“

I csi potom z-Bogá pomocsjôv gorizrasztéjo, i od perôt roditelov sze oszlobodíjo ino sze szamí za szébe szkrbeti májo; naj setűjejo vu zebránom sztáni szvojem mogôcs hválevrêdni bidti.

Te zevcseni naj prav zevcseni bô, da po obilnom návuki szvojem na haszek more bidti tak szamomi szebi, kak domovini.

Meszterszki cslovek naj mestrío szvojo tak razmiti i pelati setűje, da z-mesterszkimi lűdmí drűgi osznovleni dr'zél nêli ednáki bidti, nego sze i vise nyí pozdignoti more.

I ví, mláde cserí domovine? jeli nemate na

tom bidti, da vu onom pozványi, vu stero vasz je Bôg posstavo, blá'zenstvo razsürjávate?

Bojdte ednôk angelje varivácske porodov, i navesite nyí mladíске : kakda trbê domovino lûbiti i za nyô sze trûditi.

Kí z-Bôgom, rázumom, i delom zacsne ôprávice szvoje; nema on zmenkanya viditi : pa li pré-mocsni podlo'zanci vcsiníjo bogato i odícseno domovino.

Kaksa szramota bi bíla, csi bi lûbléna domovina nasa, pri vszem bogátsztvi szvojem, po neznanosztí i vtraglívosztí podlo'zancov szvoji dönok vu szirmastvi otvárjati mogla!

Jeszo dr'zéle, stere je podlo'zancov rázumnoszt i pascslívoszt od domovine nase bogatése vcsiníla, csi szo taki od Bogá z-telikimi dármi nê blagoszlovlene, kak domovina nasa.

I eta domovina je zdávnya edna ti najosznovlenési i bogatési dr'zél Europe bíla; ali oni grozni vdárci, steri szo nyô nesztanoma dohájali, naimre vise 150 lét trpécse törszke bojne szo vsze fundale, i sztári ocsáci nasi szo osznovlenosztí i blá'zensztvi nôvi temel polo'ziti mogli.

Ocsevje nasi szo doszta csiníli i csiníjo za cvêt domovine nase, ali escse szo itak nêmogli tak dalecs prídti, kâ bi ona na tak viszikoj sztopnyi osznovlenosztí i blá'zensztva sztála, na stero bi sze ji pri ládanyi teliko dárov rodníce pozdignoti potrebnô bilô. I od vasega rázuma ino szrdca csáka domovina, da te i ví vszi ednôk na tom, da Vogrszki ország po vasz vise drûgi orszagôv osznovlen, bogat i odícsen bode.

Steri vogrszki rodník sze 'ze záto nebi pascsó,

vszigdar zevcsenêsi, csednêsi, i osznovlenêsi bidti,
da ednôk lüblénoj domovini tēm vékso szlű'zbo
zná priká'zűvati?!

Naprê tak, dale vu vcsenyê — z-Bôgom, rá-
zumom i gedrnosztjov!

95. Z d ü h á v.

Lêpo zmo'zno domovino
szí mi tí, moj Bôg, dao,
i, naj jo jasz gorécs lűbim,
trdno zapovedao.

Ocsó, mater zgűbiti znam,
alí csi moj dom, moj sztan mam,
csi szem gli máli pojűícsek,
nê szem vbôgi szírotícsek.

Kí pa szvojga dóma nema,
csi bár ocsó mater ima,
on je vbôgi szírotícsek,
kak brez' gnêzda máli ftícsek.

96. Lübézen domovine.

1. Kamény Simon.

Hunyadi János, te velki i zmo'zen voj, je do-
movino naso prôti türkóm dosztakrát obráno, i
nad pogűbelnim prottivníkom etim odícseño oblád-
noszt zbojűvao. Prigôdilo sze je pa kâ je v-1442.
leti na szprotolêtje Mezidbég, zmo'zen tørszki voj,
v-Erdélyszki ország vdr'o i z-ognyom, ro'zjom ga

opüsztsávae. Segav voj ete sze je li Hunyadia bo-
jao, nyega je steo 'zívoga ali mrtvoga v-rôke do-
biti. Doli je tak szpíszao pred timi najszrdcsnêsimi
vojniki szvojimi Hunyadia trûp, ôpravo i konya,
i zapovedao je, kâ bi ednáko nad nyega trli. Vogr-
szki szpôdnyi voji szo tô zacsüli, i eden 'z-nyi,
Kemény Simon je goridjao pri szebi, kâ Hu-
nyadia, i 'z-nyim vréd domovino obdr'zati má. Té
je na trûp gledôcs jáko priglîhni bio k Hunyadii.
On je tecsasz proszo Hunyadia, kâ vu bl'zajôcsem
bítji naj vözmení 'z-nyim ôpravo i konya, dokecs
je Hunyadi naszlédnye popüsztití mogao. Med bí-
tjem je vszáka sztrêla, vszáki mecs prôti Hunyadii
obrnyen, ali zaman; drûgi plemeniti vítéz je zdâ
gori mogao brati sztrêle protivníka, stere szo ga
hitro i vuszpale, i 'z-nyim vréd trí jezero zname-
niti vojníkov.

Trôbi od radoszti törszki sereg nad oblád-
nosztjov szvojov; ali tá je nê dugo trpêla; ár je te
právi Hunyadi v-onom megnenyi nad nyega vdaro
i po malom csasz ga je popolno zbio i vküpszpotro,
tak da je i szám Mezidbég z-szvojim szinóm vréd
tam povrgao zobé szvoje. Erdély je zdâ szlobod-
scsino szvojo, zvön vítéztva Hunyadia szmrtnomi
áldovi Kemény Simona hváliti meo, na stero ga
je velki dúh lübézni domovine nadigno.

2. *Dugovics Titus.*

Törk je v-1456. leti z-150 jezér seregom i
z-300 stúkmí pá pri Belgrádi posztano. Hunyadi
nyemi je vecs, menye 60 jezér vojníkov hitro prô-
tipelao, i z-pomocsjôv szvojga príjátela, Kapisztran
Jánosa, ga je i zbio ino tak v-Belgrád notrisó.

Medtêm törçi nôvo vojszkô dobíjo i nad grád z-ne-
zasztávlenov szílov vderéjo. Eden türk je 'ze i go-
riszplezo na sztêno mocsíne, i gori je steo poszta-
viti tórszko z á s z t a v o. Medtêm eden vogrszki
vitéz, Dugovics Titus, sze na nyega vr'ze, i geto
ga z-ro'zjom obládati nemore, popádne ga, i me-
tati sze zacsne 'z-nyim. Ali türk je tak mocsen bio,
da ga je z-mocsíne nêmogao doliszűnoti. Dugo je
trpelo metanye. Dugovics vidivsi, kâ törka nacsí
nede mogao ovládati, vküppoberé cêlo szvojo
môcs, popádne törka, i z-szebom vréd ga dolipo-
tégne vu globocsíno mocsíne. Eta lêpa példa pa
bűd Hunyadia i Kapisztrána nôvi 'zítek i dűh vlejí
vu vogrszke trűdne vojnike, i törka zmo'zno zbí-
jejo. I tũ je tak zmo'zna rama gorécse lűbézni
k-domovini csűdo oprávlala.

97. N á b ũ d.

Za domovino 'zivetí,
aldűvati i trpetí,
za nyé volo vsze zgűbití,
i vsze szrdesno prenosziti,
vsze, vsze goríaldűvati,
ni 'zítka nêmilűvati, —
verte brátei, vsze tô szo takse dú'znoszti,
stere ogvűsajo glász nemrtelnoszti,
národov postenyé i blagoszlov v-grobi,
kaksté vasz blátijo v-'zítki mányi robi.

98. Matyas král.

Steri vasz nebi csüo glásza Matyas králi, kí sze kak pravicsen od vszê dobri hváli? Za 20 lét stiri sztotine pretecséjo, kâ je on mr'o, i lüdsztvo ga i dnesz szpomína. Jeli, brátci moji, kâ je tô najlepší nájem vrloga poglavníka?

Ete Matyas král je doszta velki bojn bojüvao, i ze-vszê je z-obládnošzti díkov sô domô. Zmed etimi bojnamí szo naimre one jáko dugo trpele, vu steri sze je z-Podiebrád Gyürgyom, cseszkim kralom bojüvao, steri je rávno tak od národa szvo-jega lüblen vítéz, i môder poglavník bio.

Vu ednoj eti bojn je eden tühí nec Matyas králi obetao, kâ Podiebráda pogübí, csi nyemi Matyas za tô 5,000 zlátov nájem dá.

Matyas je tak stímao, kâ tühí nec vu bítji bodôcso szmrt má v-míszli, i obecsao nyemi je, kâ nyemi escse vecs má dati, csi tô doprineszé; ali znati je 'zelo, kakda má tô vcsiniti?

Ov je dugo míszlo, ali nê je mogao drüge pôti naidti, kak csi Podiebrádi csemér dá szpiti; ár je vido, kâ z-ro'zjom do poglavníka od lasznoga lüdsztva nateľiko lüblenoga nikak nede mogao príditi.

Kak je tô Matyasi vönazvêszto, ete nyemi je kâ taksega vcsiniti ômurno prepovedao.

»Nê z-csemérom — velí on — nego z-ro'zjom sze bojüjemo.«

Z-ednim je pa i opômeno csehszkoga kralá, kâ naj szkrb má na szébe, ár ga pogübiti scséjo.

Viste, prijátelje moji, za etaksega djánya volo je Matyas pravicsen zváni; ár je prav veliki poglavník i k-protivníkom szvojim plemeniti.

99. Matyas král v-Gömöri.

Velko gosztsenyé je dao ednôk Matyas král v-Gömöri. Zásztavna i vísna goszpoda országa je na obedi bíla pri nyem, i nászladno je teklo razveszeljávanye; ali celô necsákan konec je melo. Po obedi velí král, naj ji vszáki motiko vzeme v-rôke i naszledűje nyega, kí je 'ze te v rokaj meo szvojo motiko. Goszpodi sze je toti nê nikâ dobra zdelo; ali da szo oni csűdne műhé kralá 'ze poznali, i prôtipraviti nêszmeli, vzéli szo szvoje motike, i naszledűvali szo kralá, kí je ednáko prôti vrêhi sô 'z-nyimi.

— »No, moja goszpoda! kopajmo edno malo, nede nam na skodo edno málo gíbanye« — velí král, kak szo v-gorice prisli — i szam je zmo'zno zácsao naprê kopati, goszpoda pa, ka szo mogli nacsí, za nyim. Ali ni ednôk szo nê vöszkopali, i goszpoda szo sze 'ze tázobrnoli od trűda.

— »Te'zko je, jeli?« — píta král, nazâ sze zglednovsi.

— »Te'zko je bogme i.jáko trűdavno, szvetli goszpon!« odgovorí goszpoda z-ednim glászom.

— „Viste, prijátelje moji! — velí nyim mi-losztiven král z-kárajôcsim glászom — ví po nisterom megnenyi zatrűdíte i dônok szte neszmleni vasoj dr'zini i kmetom, kí do vécsara vlêcsti morejo tak te'zki járem. Zdâ 'ze z-lasztivnoga poznate te'zkôcso vszákdenésnyega dela; vűpati sze szmêm, kâ te szí od etimao nacsí djáli z-vam podvr'zenim szirmaskim lűdsztvom.“

Vecs etaksi plemeníti péld bi sze dalô z-zítka Matyas kralá napreprineszi. Za etaksi nyegovi

dél volo nyemi je posztavo gori nyegov zakválen
národ on nemrtelen szpômenek, z-od steroga odí-
csenêsim je ni eden národ nêpostüvao lüblénoga
kralá szvojega, gda je vu szrdce vszákoga podlo-
'zanca országa eto vrêdno i veliko rêcs isztine szpí-
szati dao : Mr'o je Matyas král, totá je pravica!"

100. Vogrszki pörgar.

(Sztrtká).

Vogrszki ország je moj dom,
rodjen, hranyen szem vu etom ;
tü má szvoj sztan moja véka,
szlobodscsina ino díka.

A' li tak szem právi vogrin,
csi me nerú'zi niksi bin :
eden Bôg ino eden král,
toga csesztiti je moj tál.

Nedrevenêm, szkrbno delam,
dárov bo'zi nezaprávlam :
hej, da bi vszi tak csiníli,
kak szrecsno bi mí hodili !

Domovine je vsze, ka mam ;
csi tak 'zelê vsze ji tádam :
te'zkôcs nerívam na drüge,
rad je noszim brezi brige.

101. Posteni páver.

Pod tōrszkim lādanyem v-Vogrszkom országi (1541—1686) gda sze je i te najszlédnyi tōrszki stacunár za „milosztivnoga“ dao zvati — sze je prigôdilo, da je eden szirmaski páver notri naisao príditi k-ednomi etaksemi milosztivnومي tōrszkomi stacunári.

— „Milosztiven goszpon! eden cent szoli bi potrebŭvao v-kamni. Krava mi je bete'zna, i nyê bi jo rad dao lízati; zvöntoga mi jo i na hí'zni nŭc trbê.“

— Szirmák vogrin! tak szi tí velki szirmák? No, eto szta dvá kamna, steriva rávno eden cent zadeneta.“

— „Bogme szem szirmák, milosztiven goszpon! komaj telko mam, kâ bi sze najo. Proszim ji, milosztiven goszpon, naj mi szoli ndr'zíjo drágo.“

— „Dobro, nebô'ze páver, neszi jo za eden márjás.“

— „Zahválím, milosztiven goszpon! ali zdâ nemam teliko, kâ bi jo vō mogao plácsati; po'zétvi jo popolno vō mam plácsati.“

— „No, dam ti jo i tak; ali ka pa, csi me znoris, szirmák páver? Jasz ni tô neznam, kak sze zovés. Ali znás, ka? neszi szi tá toga ednoga, i toga drŭgoga niháj tŭ v-zálogi.“

I tak je vcsíno páver : odneszao je pôcenta szoli, i to drŭgo polojno je tam nihao v-zálogi za cêlo.

Jeli je nê csŭden zálog bio tô?... Ali záto je szirmák dōnok prineszao v-szvojem vrêmeni cêno szoli. — Dána rêcs postenoga csloveka je gvŭsen zálog, najbōgsi contractus (zavezník).

102. Püsztína (dolína).

Od 'zlaka imenitoga tokajszkoga vrêha doli do Belgráda, od Pesta do erdélyszki gôr sze edna neprevidna ravnica vlecsé — ta velika vogrszka püsztína, ali dolína (dolnye). Mí szi toti, csi je od püsztíne rêcs, redovno gôlo i od dárov rodníce prážno zemlô mîszlîmo; ali pod iménom vogrszke püsztíne celô drûgo moremo razmiti. Isztina, i eti püsztín eden tál z-szûhoga pêszka sztojí, i trûden pôtnik po hôdi cêloga dnéva komaj dobí eden napitek dobre vodé, komaj naide edno vbôgo drevô, vu steroga szenci bi szi pocsíno; ali nyí véksi tál je dônok zevszêmi kîncsmi rodníce bogato blagoszloven.

'Zítek darûje etoj neszkoncsanoj ravnici kraľicsna voda Dûnaja, stera sze po nyé zâhodnoj i pôdnésnyoj krajíni dolivála; naimre pa tíha Tîsza, stera od szevra prôti pôdnévi tecsé, i szkoro na dvá tála jo kála, i z-szvojim szlôcsenyem l vöpolévanyem nyé bre'zno krajíno rodno vesiní. Varasôv i veszníc toti malo vídîmo na dolíni, i navékse dalecs rázno; ali vszi eti szo veliki i jáko naplodjeni, z-sztô i sztô sztanyami po nyí mile zemlé trpécsi határi.

Kí po püsztínaj eti potûje, ztála velike i 'zirovne trávnike, naklácsene z-plasztmí, ztála dúge redí psenicsni kôpi má pred szebom; pri nisteri rávno zdâ krmi sztára prepelica szvoje pivcsécse mláde, na drûgi nêmi orl pocsíva po bogatom obedi. Na vísisi mésztaaj ogrôgli küpi sztojíjo; etam tecsé po vszê krajê klácsenye na hitro zravnaní gyümnáj; máli páverszki pojbar bisztro 'zené

mlatécse konye z-dúgim bicsom szvojim, csrsztvi grnácske med sztérnimi i plèvnimi oblákmi obrácsajo grumble (sájbe). Razlűcsani marofje, ali tak zváne sztanye sze viditi dájo vu môdroj dalecsíni, oklajene z-zimszkov krmov. Ete sztanye szo redovno hrambe vértstva, sztálisca dr'zine i csesztníkov, i ovesárnice. Okôli nyí sze razpreszté-rajo nyíve : rávno zdâ orjéjo to csrno melno zemlô pod szêjanye.

Dale idôcs po pűsztíni, lehne dobra, obilna zemla, k-taksoj pűsztíni prídemo, k-steroj je Bôg delo i znoj szkleno, gde sze komaj vídi szlêd cslovece rôke i nôge, ár ga nídni be'zécsi pêszek preci zaglíha. 'Zúti presztor sze vtégne tũ vö, na sterom sze komaj nistera sztér viditi dá, li nisteri sztrmec pêszka ká'ze eti i tam nikse premenyávajôcse líce. Ozdalecs sze kadí rôr edne i drűge szamne csárde (pűsztinszke krcsmé), ali edna vbôga csiga vtegűje dúgi sinyek szvoj. Dale mála topolova gosztsera; potom na ní'zisi mészta j mocsvarne mu'zd'zine, bogato rasztécse trszttjé, vu sterom sze vu míri gnêzdijo divje rece, mu v ár (boknyaros) itv. Tam szo te lêpe précimbne cšrêde (gule) gyüncév, z-klafter dúgimi rogmí, pri steri sztojí gulás, v-masznoj szrakici, i sűrki lacsaj, z-nakuszti namázanimi szpletenimi vlaszmí i zaszűkanimi bajuszami; v-rokaj má rasztov bot, na lêvoj sztráni cifrasztoga gabána nyegovoga viszí presita dohánova zacska z-dúgim reményem i nyegova lűbléna 'zveгла. 'Z-nyim hodijo nyegovi pajdáske, teleta velikoszti béli kondraszti csuvaszke (pszi), steri sze, csi tühíne c nehodi vu krajíni, ali vúk nesűta za cšrêdov, tího vtegűjejo kre véta szvojega; ali

kak krotki szo oni zdâ, rávno tak divji szo, esi sze razdrá'zd'zijo, i rávno tak szrdesni, esi na nyé zavüpano gulo brániti morejo.

Znamenita díka püštíne je po nyé hodécsa velika ovcsena csreda, stero segavi ovcsárje med dudanyem paszéjo i na oszli szedécs vrácsajo; nadale nezracsúnani serezje szviny z-szvetlo balto po mesterszkom obrácsajôcsim kanászom.

I lêpi v ogrszki konyév domovina je eta ravna püštína, liki i nyé vértov, právi koreni vögrov, kí szo, esze pridôcs, naimre nyô obszeli. Na nyé prebívajo celo leto ti divji méneske, steri sze li vu prevecs velkom mrázi zapérajó vu lehke stale. I kak divji je ménes, tak lúti je i nyega pasztér, te imeniti csikós ('zrêbetár), koga dr'zánje je eta neszkoncsana ravnica. On na konyi 'zivé i na konyi szpí, i li ovak zametávajôcs sze zglédne na szirmáke pôtnike. Nyega ôprava je : môder prsznyek, plavna szrakica, i sürke lacse; med zafrkocsen krscsák szí dêva pipo.

Kí je gdaszvêta vido püštinszkoga konya vu nyega celo'j divjoszqi bê'zati, nyega bi groza obísła. escse i miszliti, kâ bi sze k-etak divjoj sztvári blí'zao. Nê tak 'zrêbetár! On toga najdivjêsega 'zrebca zeberévô, zankonyemi vr'ze na sinyek, doli ga presztré na zemlô, i na nyega sze vr'ze. Bêszén 'zrebec etaksi kak divjácsina vderé 'z-nyim prêk po ménesi po nekonsnoj püštíni, csikós ga z-ednov rokôv za grive dr'zí, z-tov drűgov parkre nyega z-korbácsom trêszka, i ta divja sztvártecsasz be'zí, dokecs od trűda dolineszpádne ino sze nevkroti i nepodá.

103. Segavo 'zrbé.

Drese 'zrbé po trataj
z-segavim brszanyem,
i tak sze hváli nôro
z-cácavnim hrzanyem :

„Íha! — haha! — nyihaha!
decsko more bidti,
kí bi etoga hípa
na méne szmeo szêszti!“

Zacsűje tô 'zrebetár,
hitro v-rokáv szégne,
i 'zrbéti na szinyek
szpôno vöpotégne.

Vr'ze sze, kak biszter blíszk
na nyé, pipo 'za'zgé,
bodne je z-osztrôgvami
i szkrivno sze szmejé.

Be'zí 'zrbé po trataj,
pêni sze cêlo vesz,
strasno je mantrá, tira
sporara beszen pesz:*)

Káplejo 'z-nyega pene,
trepecsejo nogé;
zaman proszi sônanye :
ono sze li 'zené.

Trdi decsko je csikós;
'zrbé tecsasz grô'za,
dokecs vküpe neszpádne
pod nyim, míla kô'za!

*) Sporara pesz = osztrôgvi.

Segavo zrogácese zdâ
on z-rincsнатim biesom :
„nê je — prâ — vítéz vsáki,
kí je vítéz z-kriesom!“

104. Jancsi, popadni doli krscsák!

„Jancsi podadni doli krscsák!“ — tak je mēla segô praviti ednoga szabôla vdovica málomi szinôvi szvojemi, gda je kaksi lűdszki cslovek po vészi sô. I Jancsi je dolipopadno szvoj krscsák, i tak sze je navado, da je k-vszakomi csloveki prijaznív i na szlű'zbo gotov bio.

Véksi tál vesznícsarov je grobiánszki i neosznovlen bio; pa grobiánca niscse nelűbi, kaksté bogat szí je. Prijaznívoszt, gotovnoszt na szlű'zbo nam vszákoga prijátela vcsiní, pa nasz nekostaniti pēnez, ni trűda.

Csi je tűhí nec prisao vu vész, Jancsi je prvi bio, kí sze nyemi je poklono; ti drűgi szo tak sztáli tam, kak grívi penyôvje, i nê szo mogli dolivzėti krscsákov, kak da bi nyim k-glavam prikeljeni bilí.

Gdate je eden i drűgi tűhí nec pôt zvedávao; veszcsarje szo li zízali na nyega, ali szo pa csobe 'zmíkali; ali Jancsi je preci tá híto, lepô odgôvoro, i tak dalecs ga szprevodo, gde je 'ze nê vcs zavdariti mogao od práve pôti. Záto je dosztakrát bôgpláti dôbo; ali senka je za tô nigdar nēsteo vzėti.

Ali ka sze godí? Jancsi je 16 lét sztar, krepk i mocsen pojob grátao, z-derov je iszkao krűh

k-hi'zi, i za volo nyegve gotovnoszti je vszêm rá-
zumnim prijéten bio.

Edno nedelo po pôdnévi je on z-veszcsarmi
pred ostaríov szedo. Eti várajo ôzdalecs ednoga
sztároga goszpôda, kí sze je po nâmeti prôti vészi
sétao, No zdâ! eden zalejáni ficko pred toga pos-
tûvanoga sztarca sztôpi, grozno juvcse, trôbi, i
zacsne sze nyemi spotáriti; ti drûgi szo pa z-pu-
noga grla röpili nad bláznim grobiansztvom nye-
govim; na stero Jancsi tászkocsi i toga zalejánoga
ficka násztran szûne, toga sztároga goszpôda pa
k-dûhovniki szprevodi.

Potom komaj po strttáli vöre ropászata dvá
hintôva z-goszpodôv i goszpami. Pávri szo z-ocsmí,
gambami zíjali; naszlédnye eden 'z-nyí goriszkri-
csi: „tô je zagvüsno nas zemelszki goszpôd! viste,
v-kastel dá tirati!“ — na stero je vszáki dolipo-
padno szvoj krsesák, — ali keszno, — hintôv je 'ze
pri kasteli ropászao! I oni szo prôti kasteli man-
digali, ôzdalecs zíjavsi za timi notrüdôcsimi.

Preci i te sztári goszpôd vöide z-farofa, i
ednáko sze prôti kasteli dr'zí; dûhovnik pa i Jan-
csi ga szprevájata. Szam zemelszki goszpôd je bio
on, kí je kak vojnickszki csesztník vu tekáji dúgi
lét v-tühinszkom országi szlû'zo i zdâ je domô
prisao.

Jancsi, kak osznovlen poheb, sze je goszpo-
dini nateliko povidó, da ga je preci v-nôvo ôpravo
dao preoblêcsti i kak dvornoga huszára ga je
k-szebi vzéo; on je pa z-szvojov prijaznívov go-
tovnosztjov nateliko dolizavézao vszákoga rázum-
noga csloveka, da ga je nyegov goszpôd za cseszt-
níka szvojega dr'zánya posztavo, i nyemi, kak

redovnomi i vernomi csesztníci vu szlêdnyem szkoncsanyi szvojem eden lêpi grünt zrendelüvao.

Janesi sze je o'zeno, i po pascslivoszti ino sparavnoszti je najprémocsnêsi grátao vu cêloj vészi.

Veszcsarje szo pa prevedili, kâ je on vsze tô szvojoj prijaznívoj gotovnoszti meo hváliti, i od onoga hípa szo deco szvojo i oni na tô lêpo jákoszt vucsiti dáli. Csi tô nede hasznilo, ni skôdilo nede — szo miszlili pri szebi. I csi sze je li eden grobian naisao med szinôvmi nyihovimi, szkrícsali szo na nyega, kak Janesia mati : „popadni doli krscsák!“

105. Pokloniti sze je dosztojno.

Kí krscsák noszi na glávi,
nema nyemi skôditi tô, bogme,
csi ga gdate z-postenyá prizdigne.

Kí pa hôbo má, i tak jo sôna,
da je pred kimkoli prizdignoti neszme;
meszto gláve prážno tikev má, — tô naj vê.

106. C i g á n y e.

Dobroj vôli i jálam podáni cigánye nasi szo vecs menyé pred stirisztô létami prisli v-nas ország. — Nyí korena domovina je Prêdnja Indija na pôdnésnyem táli zdolnye Ázie. Zakâ szo povrgli oni gnêzdo ocsákov szvoji, je nê znáno; ali od sterimao med nami i z-nami 'živéjo, vszigdar sze tak dr'zíjo szvoje nôve domovine, vszigdar rávno tak jemléjo vu nyé dobrom i húdom sorsi tál, kak mí.

Nyí véksi tál zdâ 'ze na sztál'ni szvoji mész'taj prebíva; ali malo ji neszledúje i dnesz 'zítek vand-rarsztva. Eti poszlédnyi — ti nigda — satorszki na jáko niszikoj sztopnyi ôsznova sztojíjo; z-célov dr'zinôv szvojov po országi vandrajo, gori-gori-posztávijo szvoje veterne satore na ednom i drűgom prèlogi ali goszecsoj trati, nê dalecs od várása ali vesznice, i tam sze zdr'závajo, dokecs nyim szamim i nyihovim konyom dobro ide. Etaksega hípa nyí najjalnêsi tál rázno ide pó vészi, ômela, réseta, lakati odáva, i szvedre ali kotle proszi na popravek i krpanye; eden tál pa 'zívis kôdiva, ali, gde more, krádne; escse drűgi tál pa prorokúje zlehka vervajôcsim lűdém, i gde je mogôcse, escse i dobro znori vsze, kí sze 'z-nyim v-rêcs pűsztíjo. — Na ednom meszti sze neműdijo dugo, ár edno vész hitro vöpocécajo, kak sáski, i teda hitro vkűppoberéjo szvoje satore ino mále skéri (kotle, piszkre, szklêce, vrcse itv.), cote i na lôse szvoje harine (zbo'zne konye), ali kôla je szkladéjo. Mále rojke (otroke) szvoje v-kanyêre zdêvajo, i na szedla ali materam na plécsa je zvé'zejo, gde oni lepô gêzdijo. Voji seregä szo redovno mo'zki rodbin, nyé naszledújejo vsze kotrige dr'zine, stere peski idti morejo, kakti: 'zenszke, dekle, véksi pojbárje, i kí kotel, kí omelo, kí pa reseto neszé v-rokaj, i pela na vajáti edno (lehko vkrádnýeno) praszé. Pipó, ali kamcsi pipaszár vszáki má v-zobê, z-steri cêle meglé pűsztsajo.

Csi je trdo vrêmen ali trpécsi de'zd'z doide gder na pôli vandranya, preci dolipoberéjo z-kôl szvoje drogé, v-zemlô je zbíjejo, na nyé potégnejo szvoje ponyáve, i tak szo gotovi satorje, vu

stere dolizdêvajo szvoje rojke. Zdâ sze pá znôvics zacsne prirodna dôb nyí 'zivlênja : eden tál sze ji po vészi raztori za 'zívisom, te drůgi vêje, drmo'zjé i gnoj pobéra vkůp i ogen nalága med dverami satora, pá drůgi kové, krpa itv. Zdâ 'ze eti osztá-nejo, dokecs sze tá morejo kocsáriti, ali sze inam neodposlejo.

Nyí najvéksi protivník je zíma; záto právjio : „deszét zím je nê telko vrêdni, kak edno leto!“ Edna obranba nyim je etaksega hípa mati zemla, vu stere krilo sze prôti velikomi mrazi zakopajo, globoke lůknye szí zvrťavsi vu satori.

Na sztálni mésztať sztojécsi cigánov racsún sze je naimre, od sterimao sze od orszácske oblászti na tô primárjajo, lepô povéksao. Eti sztanki szo redovno na koncê veszníc, vu varasê pa celô dale vkrâ, vu tak zváni ciganszki vilicaj. Hi'ze cigánov szo navékse jáko prôszte, dosztakrát li z-zemlé naszípane, z-trátnicov oklajene i z-bodêlom obrasene vôtlegumile, ali r ê p n i c e (putri), vu stere po ednoj lůknyi ide notri szvetloszt, po drůgoj pa, zednim i na dveri din vő. Poglednimo vu eden etaksi putri (kubu); kaksa je nyega znotrêsnya lícojna! kaksa ôprava! posztela, sztolec, szto, — vsze li prôszta, pűszta zemla, na sterof dr'zina szpí, jê, szedí i dela! edna i drůga sztrůgacsa, na zterof condre víszíjo, v-ednom kôti ognýiscse, káhle i kovacsna. Eti ogen gorí steroga prôszti mêh fuda i nêti, nákovalo, hamricske, falatôvje 'zelêzja le'zí razlűcsano, z-steroga vajda cveke, potkôvi, klêscse, nogacse ponvi, i drůgi drobís klencka.

Ali zvôn etoga prôsztoga drobísa, szo cigánye i na vszáko vékse delo prícisni; oni szo naimre

imeniti kovácske, kí i varasko kaksegodi delo dobro naprávijo. V-erdélyszkoj zemli cigánye naprávlajo te najbôgse szekere, i szrpé; doszta ji vrla réseta, meklé, kosare, korblacse, lopate, raszoje, grable, kôrita, 'zlice itv. zgotávla, ali cigel bíje. — Ali najbole csüdavrédna je nyí prílicsnoszt vu cinkorni (mu'ziki). Na vszákoj skéri cinkorne i brezi vszega znánya znamény glásza, vszáko nôto tak popolno, k-szrdci i dúhi gucsécs, znájo i v-tom naj'zmetnêsem násztaji naprêdati, da je i ti najzevcsenêsi cinkornáske csüdívati morejo. I Vsze tô nisteri 'ze vu detinsztvi. Vogrskoga národa lêpe korene nôte szo nasí vrlí cigánye obarvali i na takso popolnoszt pozdignoli, da je i ti najplemenitêsi národje zemlé z-csüdom i dopádnenyem nezadolêjo radi poszlúhsati.

Ka vsze nasi cigánye — zvôn vise povêdane mestrie i cinkorne — escse radi májo, tô je li prísztranno dugoványe. Radi sze na konyê noszijo, i radi 'z-nyimi tr'zijo. Doszta prílicsni kupecov (küpcov) sze hahája med nyimi. Cserebero (cembo-membo) jáko radi májo, i csi vu toj haszka nemajo, gda je mogôcse, escse i brezi dopüszttsénya za konya szégnejo i tágêzdijo na nyem. Csűjte od toga edno málo prípoveszt;

Povido sze je eden lêpi kony cigáni, i on je tecsasz nasztrêgao, 'zmirio za nyim, dkoecs ga je med skrepcé nêdôbo i k-szebi nêvcsekno. Ali szre-csa nyemi hitro p. v. hrit poká'ze : na pamet szo vzéli, kâ cigan cila za konyom, i pazili szo na nyega. Na pôti szo za nyim gezdili, doisli ga, i pred szodca posztavili. Szodec je toti nêdvojio vu tom, ka je konya dugoványe tatía; ali dônok je

cigáni — vêmda li za volo sále — szlobodscsino dao, da sze naj bráni, csi sze more.

„Oh! — odgavorí cigan — tô je meni jáko lehko, goszpon szodec; jasz szem etoga konya névkradno. Jasz szem sze v-lôgi po kolníki sítao, i kony je poprecski po nyem sztôpo. Csi szem sze nyemi naprê tr'o mímo idti, teda me je vjo, csi pa odzaja, te me je brszno. Tak geto szem sze ga niti naprê, ni odzaja ognoti nêmogao, prêk nyega szem mogao szkocsiti. Ali, jaj! na neszrecso : na nyega szem szpadno, i bê'zati je zácsao z-menom, i lehko bi me v-Dünaj vlêkao, da me na dobro szrecso eta goszpoda nebi doisla i 'z-nyega nêzdignola!“

Cigánye szo radi cifri, i naimre pisanøj i osztro lícojnoj ôpravi. Prémocsnêse ciganice erdêcse szüknye, i z-szrebrnimi ali zlátimi 'znyôrami obsite plêcske, pa erdêcse csízme z-viszikimi petami noszijo; moski pa onda erdêcse prsznyeke i 'zúte lacse. — Kak kincs rodbine, escse i satorszki cigánye szrebrne ali zláte kupice noszije z-szebom; zväntoga mo'zki na prsznyeki velke okrôgle szrebrne gomme, 'zenszke pa na sinyeki dúge vênce z-prebiti szrebrni pênez.

107. Máli béres.

(Sztrtká).

Neszedí segavê huszár na jahanci,
kak máli gyüncsarek na szvojoj leszťvici;
notri je 'ze zvozo on szenô na stale,
zdâ z-práznimi kôli vöide na sztanye.

Sészt précimbní gyüncév sze pred nyimi séta ;
najnaprê hajszanyí z-velkim zvoncom cinka :
kaksi zvonec je tô ! i kaksi nyega glász ! —
grívi zvon bi bio on na vesznicaĵ za nász.

Kricsí máli gyüncesár : „Cselő, Csákó, haj no!“
i naprêvzeme z-kôl velki bies posteno ;
dvá klafta má bícsnyek, szam bies pa na nyem tri,
tak trêszka 'z-nyim, da sze vszemi szvétí grozí.

108. Vola i nágib.

Vola i nágib 'zené csloveka na vsze veliko i lêpo. Csi bi sze naisao táksi cslovek, vu kom nebi bilô vôle i nágiba, on bi li pôleg têla 'zívo, — li jo i pio bi, kak gôszanca, ali prílicsnosztí i szpoz-nanya szi szpraviti nebi znao... Etaksega csloveka na dobro szrecso nega na szvétí; ali jeszte doszta taksi, kí li szlabo scsé, i záto vu vszem pomali, kak rak ide naprê.

Kí mocsno, gotovo volo, 'zív i velki nágib má, on vsze zná vcsiniti, ka je csloveki mogôcse. Mocsne vôle i mocsnoga nágiba cslovek v-ednom tjédni vecs doprineszé, kak te szlabe vôle vu lét tekáji. Szlabe vôle cslovek te'zkêsi dél nigdar ne-more opraviti, te mocsne vôle pa vszigdar príde k-cíli szvojemi.

Vu zacsétki ete sztotine sze je eden Körösi Csoma Sándor imenüvan mladénec vcsio vu nagyenyedszkoj vísnoj sôli, kí je mocsno steo zvediti, jeli tam, odked szo ocsáci esze prisli, escse i zdâ sztojijo vôgri, ali nê. I da je on k-tomi mocsno volo meo, z-velikim trûdom, sztroskom szi je vsze

ono prígodno i télesno szpoznanje szpravo, vsze one tühínszke 'zmetne jezike sze náveso, steri szo nyemi na nyegovoj velikoj pôti potrební bilí. Na pôť sze je vzéo z-Nagyenýeda i sô je zovkraj Á'zie; pa je teda tak dalecs potüvati nezrecseno doszta trüda i sztroska, mantre i sztrádanya kostalo, tak da szo sze i ti najbogatósi lüdjé komaj tá priklátili: ár je te escse 'zeleznoj pôti i szopôtniki ni glásza nêbilô pri nasz. Kôrôsí szi je velki glász szpravo i na domovino je díko prineszao. (Vucs. naj i od Columbusa i drügi moosne vôle mô'zov kâ pripovê deci).

Obládnoszt vojszké neviszí od racsúna vno'zine, nego od nyé mocsne vôle. Veliki Hunyadi János — liki szmo 'ze csüli — je z-deszétjezér vogr-szkim seregom trísztôjezér törkov znao zbiti i razegnati.

109. Kríva szrame'zlívoszt.

Mári. Dobro ütro, Ö'r'zika, dobro ütro!

Ö'r'zika. Dobro ütro Mári!

Mári. Proszim te, zakâ szi nêsztánola vesera, gdare szem za tebom krícsala?

Ö'r'zika. Vídila szem dvê 'zenszki z-tebom.

Mári. No, sterimao sze ogíbles tí lüdi?

Ö'r'zika. Neogíblem sze ji bogme jasz, ali szilno pôť szem mêla.

Mári. Edno megnenye bi ti sztánoti dônok mogôcse bilô.

Ö'r'zika. Ali vis, eden vrcs vodé szem ne-szla, pa ti me je szram bilô.

Mári. Hahaha! szmejáti sze morem : jeli je pa uprav szramotno, eden vrcs vodé neszti?

Ör'zika. Toti je; ka stímas, na ceszti?

Mári. Kcsemi szo nam po roké; Delo je nigdar i nindri nê szramotno, csi je nê hűdo; ali kâ je nase dní vnôge dekle szram delati, tô je 'ze uprav szramota.

Ör'zika. Ali vodô nosziti! — tô sze dônok li hlapíc prisztája.

Mári. Jeli neznas, gde je prisao vkűp Ábraháma szin, Izák z-Rebekov?

Ör'zika. Znam dobro, gda bi rávno eden vrcs vodé neszla na plécsaj.

Mári. Tak je, eden vrcs je prineszla, zajéla ga je, i piti je dála 'z-nyega hlápci.

Ör'zika. Pa kumilam tūdi.

Mári. Vídis! pa je nyéni ocsa bogat cslovek bio : vnogo sztô hlápcom je zapovedávao, pa Rebeka száma je tūdi doszta hlapíc mēla. Sto bi mogao tak vtraglív biditi, kâ bi szi vszigdar z-drűgimi dao szlűziti?

Ör'zika. Prav más, Mári! nede mené vecs szram delati.

Mári. Niti je nê drűgo tô, kak kríva szrame'zlívoszt. Vēm csi bi vsze tak slo, ni edna dekla nebi neszla z-sztűdenca kupico vodé beté'znoj materi szvojoj; — ár sze ji tô lehko nebi pripravilo! —

II0. Príglihe, príliesne recsí.

Najbógsa je ednáka pót.

I to lehko je 'zmetno tomi, kí nescse.

'Zmáhněse je, k-csemi po trůdi prides.

Kí píta : jeli ti trbe? nedá rad.

Dobrotivnosť nika nede ménsa, esi na nezahválnoga szpádne.

Doide sze poistvo, esi sze k-nyemi nepriděva.

Jálno szprávleno nepride ua drůgo koleno.

Eden krívi 'zukavec sztó pravicsni po'zré.

Nekůpi za rhànski, ka za gros kůpiti mores.

Zadoszta bogat je, kí je nikomi nè du'zen.

Zlehka 'zivé, kí malo potrebuje.

Kaksi je poklon, taksi je plátibóg.

Hůdo gledalo je prilizávanye.

Stera kokós doszta krákriva, malo neszé.

Kvár vcsirí csloveka csednoga.

Britko je trplěnye, a' szladki nyega szád.

Na nagnyeno sztenò sze nenaszlányaj.

Kí nekòsta britkoga, nepozna on szladkoga.

Bole je szpodi zacsnoti, pa zgora dokoncsati.

III. M ů h a.

Komaj sze naide prosztěsa i tak povszéd raz-tepena 'zů'zevka, kak je nasa poznana mŭha. Eta bátrivna i neszramna sztvaricsica sze povszéd notri pritiszkáva, gde cslovek, sztvár, ali kaksa hrána jeszte — vu hi'ze, kůnye, kámre, stale itv. Povszéd je okòli nász, nesztanoma sze je moremo brániti i 'zívis nas pròti nyé zakrívati. Ona nasz

z-szvojim neprílicsnim múvlenyem i grízenyem nesztanoma pregánya na deli i pocsívanyi, i dõnok jo ji malo szpozna nateliko, kâ bi jo doli znali szpízati. — Na nyé glávi vídimo dvê okê, dvâ slátajôcsiva csepa, i eden odühávajôcsi nôsz. Nyéne velke ocsi szo csüdne szpráve, stero je v-nyé cêloj bívoszti li z-povéksávajôcsim gla'zom mogôcse prebroditi. Obôjivi okê z-4000 íkric sztojíta, stere vsze szo okrôgle, i meszto rávno teliko ôcsi sze dájo preszámnnati. Pôleg etakse szpráve je mûha szpodobna z-nacsi celô negenyenim okom szvojim na vsze sztráni viditi. Na cseli má esese trí prôszte prisztranne ocsi. Csepa z-trê csonklôv sztojíta, steri naj szlêdnyi sze z-nídnim, lepô perôtaním scsetinyem szkoncsa. Konec nyé nôsza dvê mesznivi csobi má, sterivi szta na cécanye jáko prílicsnivi. Nyé trûp je z-drôbním scsetinyem obrasen, stero sze, z-povéksávajôcsov cevjôv glédano, kak szlôka síla viditi dá. Z-nyé skramblov sze gvûsna kelnata mêzga cedí, z-stere pomocsjôv mûha po ti najgladsi dugoványaj — oblokê, gledalaj — laziti zná. Nyé nenászladno brnenye, stero sze med létanyem csüti dá, z-bisztroga vu vrtéli sztebla perôt bodôcsega ribanya zhája.

Mûha po 60—80 jájec neszé, vu gnoj ali rájo zenilô je szkrívsa, gde sze vu 12—24 vöraj 'ze vözlé'zéjo. Te zle'zene mláde szo jáko parôvne, i hitro rasztéjo, po 14 dnévi sze vu lasznoj kô'zi na csrvé premeníjo, z-steri pá vu takáji 14 dnévov gotove mûhé prídejo naprê. Geto mûhé vszáko leto stiríkrát le'zéjo, záto sze vu tekáji ednoga leta na takso vno'zinoszt naplodijo; niti sze mí od nyí vno'zinoszti nebi obrániti mogli, da ji nisteri fticsi

nebi preprávlali : naimre küri nyí vno'zino jájec i
csrvov fundajo vu gnoji. Na jészen, gde sze mraz
zacsinya, lehnejo mühé, li vu topli hi'zaj osztáne
edna i drüga; te lehnyene li na toplo szprotolétje
prídejo pá naprê.

112. Pűszti zdenec.

Dalecs vkrâ od vészi, prôti záhodi
je velka ravnica, i prôti zhodi;
tam pri pêskoj pôti edna prhláva
csiga gléda kumesz, kak tú'zna gláva :
hej! dokecs szo bôgsa vrêmena tekla,
vnôga poszôda je 'z-nyé zdenca vlêkla
napitek, i trűden pôtnik v-nyé szenci
sze csesztô otavo v-têli i szrdci;
zdâ je 'ze preszêno nyé sztűdenec,
nenaide tũ hláda vecs tũhinec,
szâma sztojí csiga ponosena
i od vsze lepote opűsztsenâ;
'ze sze i ftics bojí szêsztí na nyô. —
Vu zvíri vrêmena vsze takse bô! —

113. Eden král Svécie.

Ednôk je III. (trétji) Gusztáv, král Svécie, po
ednoj szvojoj vészi prêkgezdo, gdare je rávno leto
i szpárnô vrôcse vrêmen bilô. Pri sztűdenci je edna
kêpesna páverszka deklícska sztála i vodô zají-
mala. „Dobro dête moje, daj mi eden napitek
vodé“ — velí 'zéden král. Deklícska je tá bê'zala
z-szvojim vresom, i z-szrdcá rada je ponűdíla králi
otávno pítvino. „Vrlo na szlű'zbo gotovo dête szí

tí — poj z-menom vu váras, dobro de ti tam!“ — „Nemorem, dober goszpon, — oddovorí deklícska — ár mi nevolnoj beté'znoj materi mojoj dvoriti trbê.“ — „Materi? — velí král, — a' gde szo tvoja mati, szíroce? — „Eti rávno vu toj prvoj kucsi“ — odgovorí deklícska.

Král je notrisô 'z-nyôv vu kucso. Edna beté'zna sztaríca je le'zála tam na pűsztoj szlami, i nesztanoma je gécsala od velike bolezni. „Jáko te milűjem, dobra sztaríca“ — velí plemenitoga szrdca král. „Tak je, dober doszpon. milűvanya vrêdna szirôta i beté'zna szem jasz — odgovorí sztaríca — preidti bi mogla, da mi eto dobro dête moje nebi dvorilo : povrni ji dober Bôg nyé vernoszt.“ Szkuze szo sze válale doli po szirôte szűhi, blêdi lícaj pri recsê eti, i szam král sze je zaszkužo. Veszelívi szta grátali obê vu szrecsnom megnenyi etom, kâ nyima je král poredno sumo pênež nihao, i zvôntoga eden grünt darűvao, zednim pa obecsao, kâ sztaríci do nyé szmrti vszáko leto gvűsno pomôcs, nyé cséri pa vu szvojem vrêmeni z á r o c s e k datí má. Potom je recsí szvoje etak dokoncsao : „naj-jaksega mladénca országa mojega szí vrêdna, moja csí, geto mater tvojo nateliko lűbis i postűjes. Jasz szem vas dober král. Bôg z-vami!“

114. Megla, rosza, de'zd'z, zvir.

Vu toplom leti nevídimo nase szape; ali v-mrzlom vrêmeni sze nam nikâ, kak đin, minôta pred ocsmí. Rávno tô vídimo kumesz kropá, gda vu píszkri vrê. Vu obôjem prígodi szpár vodé mrzel

gráta, vgosztí sze, i tak nasztáne — me gla. Me gla tak z-mulicskoga mehéra szpára sztojí. Môrje, vodé i mlake sze nesztanoma párijo, ka mí li v-mrzlom vrêmeni vídimo. Z-etoga vnôgoga szpára de vsze me gla. Dosztakrát navécsar, gdate i zaütra sztojí etaksa me gla kumesz vöd. Zaütra etaksi me hêrje escse veszélo plésejo vu cürécsem potoki; ali da szunce nesztanoma pecsé, naszlêdnye de nyím tészno to málo korito; záto nevidôcs idejo kumesz i vu mlácsnom zráki viszíjo. Medtêm sze szunce nagne, i zrák razhladí; na stero szpári vodé gori-oblecséjo szvojo vecserásno ôpravo : me gla do. Doszta 'z-nyí na trávo i lísztje cvêtja széde, znôvics do kaple, i rosza sze zovéjo. Mále 'zű'evke, cvêtje, i grmícske pa tak mîszlijo : tô je prâ nasa otávna pítvina.

Medtêm véksi tál me gleni szpárov sze po mocsvarni trávníkaj, mlakaj i tekôcsi vodáj dale vlecsé, i kak bêla ponyáva vu dolê doliszéde. Kí po gôsztoj me glê hodi, obráz, oblecsalo, obütel de nyemi mokra i mrzla. Nezracsúnano doszta mulicski me gleni mehércsecov ga okôlivzeme, steri szo tak lehki, da je najménsi hlád zráka dale neszé; ali csi sze ji doszta vküp szprávi, velka dugoványá znájo oprávlati.

Gda nôcs miné, tíhi i hladen ráni veter vküpgznüca me gleni pokrôvec trávníkov i mocsvarov, steri sze szledi, kak viszécse ponyáve, eli törmí dína kumesz vu zrák pozdignejo. Tráhi zhájajôcsega szunca sze na nyi nazâvlomijo, i tak oni zdâ 'ze pod szíovov nébov rázlocsne obláke obrázijo; nikeliko ménsi oblácsecov nasztáne pod nyimi, tak da gdate i szvetlo szunce celô zakríjejo.

Szunce sze prevedno vise i vise pozdigáva, i obláci sze vküp zacsnejo szprávlati, nyí bêla, blêda lícojna sze premení, tak da naszlêdnye csrno-môdri obráz dobíjo. Li kre kraja szo bêli oni, taksi, kak grozne plamine, steri vríhe sznêg pokríva. Zvír i grumlâca sze blí'za. Orács prôti dômi obrné napre'zene gyünce szvoje z-plügom; náraszi sze vehne-jôcs nagnejo, fticsi cagajôcs íszcsejo bátrivna mészta, i lasztvice sôsnyajôcs lécsejo pod kmics-nimi oblákmi. Zdâ eden blíszk vderé vö z-grumble oblâka, zmo'zno trêszcsi i vsza troszêcsa grumlâca ropásza po cêloj okroglíni. Trepeta-jôcs glédajo lüdjé vö na obloke: jeli sze je nêvu-'zgála kaksa hramba, ali je nêzlâmao vküp grumsteroga drêva. V-megnenyi sze szprávi vküp edna csrêda megleni mehéro v-kaple, i 'ziroven de'zd'z idti zacsne na 'zédno zemlô. Logôvje, nyíve i sztvaré sze otávijo po tom blagoszlovi nébe. — Gdare sze prevecs hitro prevecs doszta megleni mehéro v szprávi vküp vu csrnóm oblâki, i k-ednomi hípi sze na kaple obrnéjo i z-viszíne kapati zácsajo, i csi med kápányem zrák razhladíjo, k-šzebi vze-mejo i etoga szpáre, i tak převedno rasztécs, kak potoci szpádnejo doli; tô sze 'ze nezové vecs de'zd'z, nego szpádáj oblâka. Ete veliko opüsztšávanye dela; ali na dobro szrecso li rêtkogda príde z-tak lámajôcssov szílov, nego redovno li natíhoma káple na zemlô, kak nyé právi blagoszlov.

115. Kní'zni Kolman.

Dnesz 'ze i dête zná, kâ compernic nega, niti ji je nigdar nêbilô. Naisao sze je toti zdávnya eden i drůgi szlepár, kí sze je zâto dao vő za compernyeka, da bi szlabe pámeti lűdí na szvoj haszek mogao nűcati, i 'z-nyí pêneze, ali kâ drůgo znoriti. Zdávnya szo escse vervali etaksim zapelávcom : pred szodszki sztolec szo je posztavili i 'zé'zgali. Escse je nê sztô lét, kâ szo i v-nasoj domovini 'zgáli compernice.

Viste, pa je Vogrszki ország 'ze pred oszem-sztô létami meo ednoga môdroga i zevcsenoga kralá, kí je prôti compernicam — geto compernic nega — prepovedao právdo zacséti. Tô je Kolman král bio, kí sze kní'zni Kolman zâto zové, ár je vu zevcsenoszti veliko radoszt meo ; ali on je i nacsí pokázao, kâ je vrêden iména kní'znoga, t. i môdroga mô'za.

On je bio leprâ on vogrszki král, kí je domovini szvojoj môrszki brêg szpravo, geto je Dalmácio podzájao. I tô je veliko dugoványe bilô ; ár kaksté szí je Vogrszki ország bogat i obilen bio, bogátszti szvojemí je práve vrêdnoszti szpraviti brezi tr'ztva lí nêmogao — tr'ztva najvéksa i lehka pôť je pa môrje.

Razmiti sze tak dá, kâ csi je podzajenye brêga Dalmácie velko dugoványe bilô, z-nê ménsov te'zkôcsov je hodilo nyega obarvanye ; ár je i ta zmo'zna Venecia za szvojega dr'zála brêg ete, i za nyega volo sze je z-Vogrszkim országom v-bojno zaplela.

Ednôk, gda bi Kolman prôti Venetom v-bojno

sô, sze je nyegov kocsis zapojo, i gda bi konyi na pamet vzéli, kâ kocsis neláda z-cüglom, vneszli szo ga i naszkakôk szo bé'zati zácsali.

Medtêm eden szaracên (törszke vere arab, kí je teda v-Vogrszkom országi doszta bilô), kak szlű'zbeník kralá, je hitro naprêgezdo, kralá z-kôl dolipopadno, za cügel zgrabó, i tak krepko ga dr'zao, da szo konyi sztánóti mogli.

Tak je podneszao on z-nazôcsibodôsztjov dűhá Kolman kralá gvűsnoj szmrți.

Ali i král nyemi je za tô zahválen bio, ár nyemi je v-Horvacskom országi velika imánya darűvao. Od nyega szo zhájali Vragovicske, kí szo sze nêszpozábili z-példe ocsákov, i verno szo szlű'zili domovini, szledi szo pa i baronsztvo dôbili.

116. Zebranka.

Poszvėti, oh vogrin, dômi
vsze nágibe prsz tvoji!
Hűdo szrdce, vtepen dűh je,
koga domovine szvoje
lűbav nemre zvű'zgati.

117. Piro'zlek.

Piro'zlek. Zakâ sze me bojís, máli prijátel moj! ? Lehko me za hűdoga dr'zís ? pa nikoga ne-obsálim. Poj bli'ze, i glédaj mi szrdcsno v-ocsí !

Pojbícs. Nemáram. Ali povê mi prvle, ka za ôcsaren pláscs más na plécsaj ? lehko ti je mrzlo ?

Pir. Nemorem tajiti, kâ szem zmr'znyen, i zâto cêlo zimô szpim; ali z-etim ôcsrnim plascsom sze neodêvam, nego lécsem. Tô szo moje lederne perôti, stere z-nogami i prsztmi vörazpresztéram, i znam 'z-nyimi létati, kak fticsi z-pérnimi perôtami. V-hodbi i bê'zanyi szem neprílcsen, i na tle szí nemorem jáko zmocsti, zâto sze obesávam za tramé. Doliszpádnoti sze pa nebojim, ár sze z-osztrimi skrambli prêdnyi nôg mocsno zgrábim. Vu tom sztáni vesz dén pocsívam, i pod sztrêhov, v-cérkváj, törmí, vôtlom drevji, rôri i drúgi kmicsni i topli kotê szpim.

Pojb. Ka pa, jeli neogladís, gda vszigdar etak viszécs szpís?

Pir. Ka bi neogládó! medtêm né opôdné, nego navécsar obêdivam. Kak znáglics mrakne, vörazpresztrém lederne porôti moje, plavam vu zráki, skodlíve 'zű'zevke, nocsne metülce, i komáre szí lovim k-vecsérji. 'Zmâh vszigdar dober mam, i z-poroba mojega szí eden faláček i domô neszém vu csobno turbo mojo. Lehko prevídis z-toga, kâ szem jasz hasznovita sztvár, i nisteri neszpametni lüdje me nepravicsno pregányajo i mantrájo.

118. Z e m l a.

Kâ zemla vise mere velka more bidti, tô hitro zapopádnemo, csi prav premíszlimo, kak doszta veszníc i varasôv, kak vnogo orszagôv i dr'zél, i pôleg tê kelko tekôcsi vöd, mlák i veliki môrj sze nahája na nyê. Ali kâ kakso obrázko ona má, tô mí obszebi nikak nebi mogli zgrüntati. Kâ kaksa

je stera sztvár ali nárasz, hramba ali edna velka gora, tô gvüsno známo povedati, ár vsza tá vídimo. Toti; ali zemlé nemoremo vuvszem viditi; esi bi taki na vríh te najvékse goré plezili, i li teda bi szamo eden máli tál nyé previdili. — Medtém szo zevcseni mô'zje za mocsni zrokov volo poszvedocsili, kâ zemla nevtajeno okrôgla more bidti, i kâ je tak ona eden grozno veliki gombnik. Eto stímanye zevcseni mô'zov i mí gvüsno oszvojiti moremo, tecsasz, dokecs mo szí je szamí razklászti szpodobni.

Razmiti sze dá, kâ je líce zemlé nê celô gladko; vém vídimo, kak viszike goré, i pôleg tê kak globoki dolôvje jeszo na nyê. Privszemtôm szo ete viszike goré, k-velikoszti zemlé primêrno, dônok li taksi drobís, kak edna mulicska 'zű'zevka na ednoj grozno velikoj grcskoj dinyi.

Geto na zemli vszáke dôbi lűdjé sztojíjo, i zvöntoga szo nyô potűvajôcsi mô'zje ze-vsze sztráni prebrodili; tak dnesz 'ze vecs, menyé známo, kaksá je nyé lícojna. Rázumni mô'zjé szo i nyé obrázko zgotovili, stera je k-nyê popolno priglíhna, szamo kâ je jáko mulicska k-nyê primêrno, kaksté velka szí je : eta obrázka zemlé sze globnik zemlé zové. Drűgi szo pa dolizválali lícojno zemlé na papír, ali plátno : eti rovatke zemlé sze pa télce zemlé zovéjo, i nyé kęp ká'zejo. Na etaksi télcaj, kakti globniki, gdete na píszano zmálane krpe vídimo, drűge vékse krpe szo pa ali celô bèle, ali na szvetlo-môdre zmálane. Te píszane krpe szűho zemlô, te môdre szűho zemlô opasűvajôcse vodé, ali môrje obrázijo.

Szűha zemla sze na pét tálov delí, steri sze

táli zemlé, gdate i táli szvêta zovéjo. Vszáki tál szvêta má szvoje lasztivno imé. On tál, steri je na zhodnoj sztráni globnika te najménsi, je Europa, vu steroj je i nasa domovina. Na etoj sztráni zemlé le'zíjo escse trijé táli szvêta, kakti : A'zia, Afrika i Ausztralia, ali prav erkôcs : Oceánia. Na drúgoj sztráni globnika vídimo Ameriko, ali pravê erkôcs : Colum bio. Na szúho zemlô zmálani csrni (gdate môdri) i szloko-bászti tégi tekôcse vodé ká'zejo.

Zvôn szúhi tálov szvêta, stere na vsze kraje voda vzeme okôli, jeszo i drúgi ménsi : tô szo tak zváni zátonje vu môrji.

Medtêm na globniki zemlé zaman íszcsemo varasé i vesznice, hrame i logé dolizmálane; naj-vise iména orszagôv i varasôv naidemo na nyem. Vêm bi taksi globnik, na sterom bi poszební orszagôvje i vesznice dolizmálane bilé, zgotoviti celô nemogôcse bilô; ár bi eden taksi globnik szkoro tak veliki mogao bidti, kak velika je száma zemla.

Li z-ednoga prôsztoga pogléda globnika zemlé na pamet vzememo, kâ szúha zemla ze-vszêmi vék-simi i ménsimi zátonmi navküpe komaj vcsiní eden strttál cêle zemlé, te drúgi tál voda pokríva, tak da na zemli uprav niti nega tekôcs szúhe zemlé, li grozno veliki zátonje i p ô z á t o n j e. Na szúhoj zemli bodôcse goré z-najtrdsega granit-kamna sztojécse pecsíne vcsiníjo, stere sze i ko-rene goré zovéjo. Vu tê sze cin, 'zelezo, i lêpi kri-stálje nahájajo. Nevszüsene vretine plemeniti medin szo ilojcsne goré. Z-têmi sze vápné goré premenyávajo, vu steri zvôn vápnoga kamna i mramor jeszte. Na zréberji ete bre'zine szo obszele

one medszede, stere z-redôv na endrûgom le-
'zécsega pêszeecnoga splajütnoga kamna,
gipsza i krájde, takáj í zmo'zni bajc kamna i
szoli sztojjo. Ete medszede delavni bajcarje za volo
vu nyi bodôcsega vnôgoga meda, belojne, na-
imre pa kamenoga vôgelja i szoli na vsze
sztráni szemta prelüknyajo; na nyi szo i velke
vrêdnoshti vretine szoli i vrácsni kôpelnic
(toplic).

Goré nam i od toga dájo zuamênnye, kakse
sztvoré szo 'zivele na zemli vu zdávnyi vrêmenaj;
geto vu 'zalôci gôr nahájamo one sztvaré, ali nyí
csonte, z-tála v-kamênnye zaprête, z-tála na kamé-
nye obrnyene. Eto prekamnênnye tam le'zí na
dne môrja liki i vu utrobi gôr, naimre pa vu bre-
'zni lüknyaj, stere, kak mrtvecsne kripte (grobi),
szkrbno varjejo csüdavrêdne obrázke zdávnyi
sztvári. Véksi tál prekamnênnya z-csíg, ali tak zváni
kôritni sztvári, pôleg nyí rázlocsnoga szpôla, sztojí.
stere gdete kuszte gûbé, indri pa cêle bregé i
sztrmce obrázijo, med sterimi doszta taksi sztvári
prihája naprê kaksi zdâ ni te najneobtrüdnêsi
zbrodjávec nenaide 'zivôcsi. Tam jeszo csonte
grozno velikoga mammuta, ali najzdavnyêsega
elefánta, i zdâ neszpoznaní szpôlov medveda. I ka
je najvéksega csüda vrêdno, etakse csonte rávno
vu oni táli zemlé nahájajo, gde zdâ one sztvaré ni-
kak nebi moglé 'ziveti. Sztvaré topli dr'zél szo na
mrzli szeverni krajínaj naisle szvoje grobe.

Z-bre'zin sze pozdigávajo ogen vömeta-
jôcse goré (vulkánje), stere ogen i din, kak oblá-
ke lücsajo vö z-szébe, i 'z-nyí vötekôcsa 'zarjáva
troszka (láva) gdete cêle dr'zéle v-pogûbel po-

sztávi. Vu Europi szta dvê etaksivi gorê, kakti Vezuv ino Etna, obê v-talianszkom országi.

Vodé ino ognya csüdno grô'zanye je vu goráj velke globlíne (bre'zne lűknye) prineszlo naprê, stere szo z-csüdavrêdnimi globmi szvojimi gdete na mile zemlé vövtégnyene. Vu bre'zni lűknyaj 'z-nyí globi nakraplűvajôcsa voda gdete csüda-vrêdne obrázke prinása naprê — vsze kamene, stere navékse tak viszíjo doli z-globi, kak ledeni cűcki z-sztrehe hrámôv. Jáko prav sze zovéjo eti cűcki nakraplűvajôcse kaménye, geto z-taksi káplic nasztánejo, stere z-pecsín nakraplűjejo, i na kamen sze obrácsajo.

Na zemli najvecs visziki gôr v-Ázii i pôdnésnyoj Ameriki jeszte, z-vnôgimi, z-vekivecsnim sznegom oklajenimi vríhmi. Medtêm je li ta najvísisa plamina zemlé Himalaja vu pôdnésnyoj Ázii. Ete od edne mile zemlé dobro vísisiva vríha Iverest i Davalagvi, szta grozniva poglédi csloveka. Med gorami Europe, je ta najvísisa Montblank zvána plamina, na krajíni Szavoye i Talianszkoga országa. Vísisi gôr domovine nase iména 'ze dobro more znati vszáki, kí je ete krátki szpísz pazko precsteo.

119. Szkítajôcsi Béla.

Szkítam sze po vszê dr'zélaj,
lé'zem, sztánem v-britki szkuzaj,
neznam, gde bi szí pocsíno,
nepozna me, nelűbi me
niscse, kâ bi me obíno.

Nemrem szí zgúcsati nika,
nerazmijo mi jezika;
i csi me nedo razmili,
kakda bi mi vu nevôli
pomôcs prikázati mogli! —

Zemla domovine moje
kak dalecs je lice tvoje!
dalecs szem jasz, dalecs bom sô,
ali szrdce moje veke
z-tebom, i veke tvoje bô.

Csi gda zaprém moje ocsí,
pri tebi szem, tak sze mi zdí,
pri tebi szem vudné, v-kmici,
na bre'zíni, vu dolíni,
na lêpoj tvojoj ravnici.

120. Sztanci zemlé.

Jeli szí 'ze pítao szunce, kama ide vszáki ve-
csér, gda sze za goré szkríje? Jasz tak dr'zím, kâ
i za gorami sztojíjo lüdjé, i k-nyim híti ono, i szíja
i tam na trávnike, polá, cvětje, varasé i vesznice.
Ali jeli szí li ednokrát pítao pótok, steri eti pri
nasz dolícürí: kama be'zís moj prijátel? — Ete
nigdar nema pocsinka; dolibe'zí vu vékse vodé, i
vjedínavsi sze 'z-nyimi, pôleg lêpi varasôv táide
celô do môrja. Ali jeli szí 'ze vzéo na pamet, kak
lécsejo na jészen szemta, kumesz törmov lasztvice,
i vu môdrom zráki etak cvikecsejo: „pojdmó!
pojdmó na pôť!“ Vecs sztô míl zemlé je dúga nyí
pôt, prék po dalésnyi orszagê i viziki bre'zínaj
prôti toplêsim dr'zélam.

Da bi sto eto pôť szkoncsávati mogao vu

tiváristvi szunca po goráj i dolê, ali potoka do môrja, ali lasztvic vu toplêse dr'zéle : kelko vsze bi vido ino csüo ! Ár je okroglína zemlé puna vszega premenyávanya. Vnogo jezér lüdi sztojí na zemli, i nyí trúp i lícojna je rázlocsna. Béle kô'ze i erdêcsuga obráza lüdjé, kak szmo mí, sztojíjo v-Europi i nad zhod vu velkom táli Á'zie, i escse i vu onom táli Afrike, steri k-nam najbli'ze szpádne, doszta sze ji je pa v-Ameriko zoszeliło prêk, kakti i nisteri v-Ausztrálio. Vu véksem táli Afrike dla-naszte gláve, razplúsztšenoga nôsza, kondraszti, vunati vlászi négerje (csrnkavci) sztojíjo, v-Ameriki kuferni indianje, v-Á'zii gôshti csrni vlászi, 'zúti mongolje, kí ocsí szó jáko medlôvnoga pogléda, i v-Ausztrálii csonkaszti i divji malojge prebívajo.

Vu vrêlom opászi zemlé li na najvísisi plaminaj szne'zí; tam je drevje vszigdar zeléno i liszt-náto, i vu logê nesztanoma csevkecsejo i hrabucsijo od píszanêsi písani papagájí, i rázlocs-noga szpôla opice; zemla je 'zirovna, tak da rázlocsen szád rodí, brez' toga, kâ bi cslovek doszta mogao v-nyô szêjati, ali szaditi. Ali vu logê i csemerne kacse sűtajo za cslovekom, oroslánje, i tigriske i drúge zgrablívê sztvaré escse i nad lüdí vdérjajo. — Vu mrzлом opászi zemlé prôttomi je zrák escse i borovjê pogübelen, zemla nerodna i pűszta, tak da vecs míl zemlé ide pôtnik, brez' toga, kâ bi csloveka naisao. Ali tam Bôg vu logê vszáke dôbi koszmáte sztvaré hráni, z-steri kô'zami sze lüdjé prôti trdomi mrázi kak z-bundami i jopami ali menténmi bránijo. I csi je taki mráz veliki, dônok sztançarje radi prebívajo tam,

ár vszáka dr'zéla má toti szvoje te'zkôcse, ali i szvoje radoszti. Bôg je tô môdro nasztavo tak, da ni eden tál zemlé nebi brezi sztancov osztao.

121. Gdare je zorja lêpa.

Nebeszki otec! oh, kak lêpo je szunce, gda erdécsa zorja od lêpoga, z-zlátom nasitoga povisza vösztôpi, i vu díke ôpravo oblecseno, na zemlô míli pogléd vr'ze! Vsze sze po nyega tráhi znôvics otávi, i na csrsztvi 'zítek zbúdi.

Ah, kak lêpa je eta zemla, gdare sze vu szvetle tráhe szunca précimbno oblecsé i z-tak odíesenim lícem pred pogléd vandrarov sztôpi! Gémánt sze nelescsi tak vu drágom prsztanki, kak edna kapla roszé na lísztí cvêta, i te najbogatêsi král sze neoblácsa tak szvetlo, kak eden zmed cvêtjem polá.

Telko lepote, taksi blagoszlov vidivse, z-hvá-lodányem poklekne doli pred tebom dête tvoje, i nenaivse rêcsi, z-sterov bi obsütênýe szrdca szvojega vö moglo povedati, vu tíhoj csészti vlejí vö pred tebom áldov szvoj. "

Goszpodne! sto bi znao tebé z-vrêdnim tálom moliti? sto bi znao kâ tak velikoga miszlití, ali govoriti, ka bi li eden máli trák tvoje dobrôte i díke vu szebi zdr'závalo?

Dönok mi je potrêbno vöpovedati, ka obsütím, kâ sze nemre szprávlati vu szrdci mojem, ka ono obsütí. Ftics szpêva, lôg sümí, goré, kak ednôk te-liko oltárov, sze kadíjo tebi na díko! I jasz te mo-lim, i molécs obsütím, kâ szi blúzi k-meni. Amen.

112. Zvisávajmo Goszpodna.

Sto bi znao pregovoriti,
 Bôg, tvojo lepoto?
 na nébi i zemli zaman
 íszcsem tvoj kêp, i díko!
 rosze kapla?
 de'zd'za krapla?
 lêpa zorja? csíszti járek?
 polá kincs i drêva líszték?
 oh! — i szunca zláti trák
 je eti li kmicsen mrák. —
 Doliszpádnem, Bôg, pred tehom, doli;
 díko tvojo dűh moj klecsécs moli.

Sto bi znao pregovoriti
 tvojo zmo'znoszt, oh Bôg?
 hívoszt vnogo jezér szvêtov
 je delo tvoji rôk:
 na tvojo rêcs
 vno'zino szvêcs
 nzsztáne, gorécs vu zráki
 v-nôcsi temno-kmicsnom mráki,
 zanêmi oblákov zvír
 i môrja grozen vihér.
 Doliszpádnem, Bôg, pred tehom doli,
 díko tvojo dűh moj klecsécs moli.

Sto bi znao pregovoriti,
 Bôg, tvojo dobrôto? —
 blodécsemi szam podelís
 k-povrnênyi rôko;
 tí napojís
 i o'zivís
 a-de'zd'za kaplami zemlô,
 i rájo, rodno vesinís nyô,
 z-cvêtjem szná'zis nyé líce,
 i razveszelís szrdce.
 Doliszpádnem, Bôg, pred tehom, doli,
 díko tvojo dűh moj klecsécs moli.

123. Vorcanje varvanya zdrávja.

Nemas vékse dobrôte na zemli,
 kak veszéli dûh vu zdravom teli;
 rano pazi tak na tô obôje,
 da sze ognoti más készne tuge.
 Vrêlo tecsé escse krv v-deteti,
 záto nevê za zdrávje szkrbeti,
 vnêmar, ali neznano je kvarí,
 i zlêhka je naveke po'zarí.
 Csi tak drági kincs té 'zelês obarvati,
 naimre eto môdroszt más naszledüvati :

1. Vu jeli, pili.

Zdravoga rázuma glász vu vszem naszledűj,
 i réda rodníce vu nikom nezbantűj,
 túbí mertücslívoszt, jêj i pí li telko,
 kelko 'zívot dr'zí, i nê gút zavelko,
 ár csi vise mere 'zalôdec nakladés,
 ali plücsa z-vrôcsöv pítvinov obe'zgés,
 rano potoris v-nyé szemén vsze rônosztí,
 i rano pretrgnes nit 'zítka bívosztí;
 za mladoszt je naimre hienata pítvina
 právi csemér — dûse i têla sztrtina —
 kak v-steró cepiko sze hűdi csrv szprávi,
 blêdo, szlabo vcsíní — celô jo zaprávi;
 skôdi nezrêli szád, parovnyákov jelo,
 kí nemro csakati, kê bi prav ovrêlo;
 doszta je csemérni gôb, tak li takse jêj,
 stere dobro poznas, i z-tê li edno, dvê;
 prevecs maszno hráno, méki i topel krűh,
 pa vnôgo zácsimbo, kak skodlívo, mirűj;
 medtêm vu jêsztvini prebérati neszsmês,
 jêj vsze, gda szi lacsén, li z-mertükom, ka jês,
 naimre csi sze ti dá, ka uprav najrâ jês,
 nigdar szi 'zalôdca z-têm napati neszsmês;
 veri mi, nê je tak, kê bi ti prá vsze tô,
 ka ti 'zmâhno szpádne, vszigdar zdravo bilô,

ár csi sze z-kêmkoli parôvno o'zmetís,
ze-vszêm têm szí zdrávje i 'zítek pogübís.
Vretin, i sztüdéncsna csízta hladna voda
vtisa 'zěj, otávi medlôvnoszt 'zívota ;
záto ti je ona i ta najzdravêsa,
obsinszka pítvina, ino najtonyêsa :
medtêm prevecs mrzla nema ona bidti,
naimre kak zahican nema ni té piti.
Vrásztvo za sztarece je, i krepka pítvina
trêzna mera csízsto szprávlenoga vína
razveszelí szrdce, 'zalôdec szegrêje,
jákoszt büdí, csi sze nenüca na grêhe ;
ali grívi csemér je deci 'zganica,
ár nyé tak vrêlo krv escse bole hica,
po'zarí zdrávja cvêt, i szkopa ráni grob :
ah, kelko ji szpádne nyê na placsen porob !...
Medtêm gdate, csi je voda nê prav zdrava,
sze szlobodno deci kâtô vína dáva,
csi sze zmêsa med nyé nikeliko vodé ;
etakse neskôdi, ár krvi ne'zvu'zgé.

2. Vu szne.

Potrêben je szen na môcsi ponávlanye :
nücaj nocsne vöre li na nyé vdáblanye,
i rêtkogda trosi nyé z-verosztüvanyem ;
pa ni te nigda nê z-blôdnim nrôrüvanyem ;
vnôgi norcsek csesztô ni ôcsi nezapré,
cêlo nôcs hrabucsi, szkácse, zêva i 'zré,
níki pa pri knigaj i novinaj szedí,
ali na trdi szto nagnovsi glavô, szpí :
vszi etaksi, kak cvêt, v-líci preblêdijo,
ino, kak szküsnyáve, po zemli plêzijo.
Sészt, ali szedem vör je zadoszta szpati
zdravomi csloveki ; edno má pridati
sztarec, dête, pôtnik, rôní i bete'zen,
ár sze têm csesztôkrát prêtrgne nocsni szen ;
ali kí sze du'ze vtegüje v-poszteli,
mányi gingavec de vu düsi i têli.

Na méhki blazinaj neszpi, ni pod pérjom,
nego li pod kusztim i hladnim pokrôvcom,
steri te zadoszta bráni prôti mrazi,
na té vorcan v-zími ino v-leti pazi;
vudnésnyi szen je pa za beté'zne, sztáre,
cecátjo decsico, vaktare, klacsáre.

3. Vu zráki.

Vu hi'zo szi vszákdén csrsztvi zrák napüsztí,
ár je te zdávnyi 'ze pokvarjen, necsiszti;
veri, kaksté szi je lagov te vônêsnyi,
bôgsi je on vszigdar, kak pa te znotrêsnyi :
v-zími szi obloke notrizadelati,
je telko, kak hotécs szi beteg szprávlati.
V-hi'zi dr'zánoga vôgelja oszter szpár
je 'ze vnôgim pôsztao betega, szmrí 'zár;
káhle v-kaksté mrazi naj nedo 'zarjáve,
ár sze môti v-glávi, i pogübí zdrávje.

4. Vu oblecsali, gíbanyi,

Nogé vszigdar tople, glavô pa hladno mê,
pokrite nêdr'zi nyé v-hi'zi, ni vônê,
naimre podmetano i krzleno hôbo
tak prestímaj na nyê kak velko hüdôbo;
oblácsaj sze pôleg násztajov vrêmena
i nê pôleg segé mányega plemena;
v-mrázi topel, v-hici pa hladen gvant noszi,
ár je razmrázenye 'zalôdca sztrtina,
i velki betegôv najprva vretina;
medtêm sze ni eti necekni tak nigdar,
kâ bi szi gvant na gvant oblácsao li vnêmar;
i z-têm bi sze gvüsno szam rad jáko kvario;
csi bi sze pred vszákim hládom na toplo szkrio,
k-vszákomi zráki sze rano más privesiti,
ali tô szpametno, nê vnêmar, csiniti :
hodi vszákdén kâtô, ár kí zmirom szedí,
on szi krv zasztávi i 'zivot o'zmetí...
Zobôv szi necsiszti z-iglôv, rasoskami,

li v-'zebki dr'zánov szlámov, i pérami,
 ár csi szí zobé li malokâ pokvarís,
 nezrecseno mantro i bolezen sztrpís;
 na tô gledôcs nepíj na toplo mrzloga,
 niti prôtitomi na mrzlo toploga.
 Jáko skodlívo je, vrêlo hráno jeszti,
 escse skodlivêse, na nyô precí pítí...
 Kí szûhe lesnyeke z-zobmí vnêmar tere,
 kak doszta ednôk za tô trpeti more!...
 Nekvári szí pri poszvêti szvêcse ôcsi,
 ni pri szunca osztrom tráhi i szvetlôcsi,
 ár znás, kê szo ocsí na sztezi 'zítka tvoj
 najdragsi kincs ino eden jedíni voj;
 ka eti za radoszt má te témni bôhar?
 mrtev, mrtev je on, kak 'zivôcsi rômar...
 Nêdi náglo na hlád, gda szí escse vrôcsi,
 nepíj precí, niti sze dolinesztlêcsi;
 tak, csi brezi dûske na bre'zino be'zís,
 zmu'zd'zís plûcsa ino szûhi beteg dobís;
 hotêcs sze pokvarí, kí vnêmar zdigáva
 i od nedûhe szí komaj odûháva:
 z-mraza precí k-vrôcsim káhlam nigdar neidi,
 li szemta po hi'zi hodi, ali szêdi,
 nacsí ti zlehka mraz pod nojéte zaide,
 náseszt, kasel dobís, i beteg te naide.

5. Vu náklonosztaj.

Zlehka pokvaríjo zdrávje náklonoszti,
 zátó nyí besznôcsi cûgla nepopûszti,
 ár csi ti v-nyí szíli prevecs zevré gda krv,
 popári ti 'zítka cvêtek, kak hûdi csrv;
 vari sze csemérov i velke bojazni;
 ár csi ti nefunda té bin vsze vûpazni,
 pokvarí sze po nyem dûse, têla sztáva,
 i rômar otvârja pod nyim, kak szküsnyáva.
 ali ni drûgoga neszágaj, da niti
 on nema bojazni placsén porob bidti;
 szrd i nevoscscenoszt ti v-szrdci naj nearé,

da te ete hűdi satan kak nepo'zré,
 vise postűj zdrávje i dűse veszeljé,
 vise mír i pokoj, kak vsze kincse zemlé,
 i csi ti té vtají i vzeme sors i szvêt,
 nevcagaj, — nê szo ti oni dűse poszvêt;
 vűpaj sze su Bôgi, on ti je povrné,
 i, csi szí jí vrêden, tam bôgse dá za nyé;
 takáj, csi te beteg vu posztelo vr'ze,
 szloni sze na nyega, on te nepovr'ze,
 ali oni skéri nigdar ne zaműdi,
 z-sterimi bôgsati scsé on sztan tvoj hűdi :
 blôdi, kí sze vnêmar na nyega zanihá,
 ali vűvcom, babam, neznanim v-rôke dá,
 i neíszcse vrácsa vu vszem prilicsnoga,
 i nê po'zelávca dobícska gnűsznoga;
 vêm mí i vu 'zítka ménsem dugoványi
 íszcsemo zevcsene vu szvojem pozványi,
 i nê neobhodne, kí vecs zaprávijo
 na koj sze podájo, kak pa poprávijo;
 kak bi mogli 'zítek taksim v-rôke dati,
 kí, ka bi csiníli, szamí nemro znati?
 Naszlêdnye posteni i pobo'zen 'zítek
 je eti za vsze nász veliki dobícsek,
 veliki on pokoj, dűsne vêsztí on mír,
 steroga nemôti níksega zla vichér ...
 Tô szo one mocsne sztojécse podpore,
 na stere szloniti kí sze zná i more,
 sztátí má v-tekájí dúgi i lêpű lét,
 sztátí v-csrrvztvoj môcsi, kak zdrav i níden cvêt.

Nádavek.

124. Vagonítna pítanya.

1. Po pôti, kre pôti goszpodínje szkácsejo.
Ka je tô ?

2. Gde koszíjo szenô ?

3. Kama ide dête, deszét lét sztaro ?

4. Csi sze gorivzeme, brecsi, pa csi sze doli-
dene, tüdi brecsi. Ka je tô ?

5. Sto zná vu vszákomp jeziki gúcsati ?

6. Zakâ sze neberé od píszanoga konya
váma ?

7. Csi eden kebel psenice treszeti grosôv
kosta, ka de valao eden cípot za trí grose ?

8. Zakâ kopajo gorice ?

9. V-lôgi raszté, po vodi hodi, vu palacsaj
dúse noszi ?

10. Pod ednim klobúkom ji i jezero sztojí ?

11. V-zími, v-leti sze kűri, i niscse sze nesze-
grêva pri nyê ?

12. Gde szmo, csi szmo nê niti notri, niti
vönê ?

13. Dűhoven szpodi, dűhoven zgora, med
nyima pa nedűhoven ?

14. Be'zí, be'zí csoka, i napuni csrêva ?

15. Tesztôvi, punici, trém popom, sészt ko-
pűnom kelko nojétov je dáno ?

125. Zavadke, vgonítke.

1.

Gde z-podmoja, gde z-palacse
na oblocsec vökukúcese.

2.

Csi nevídím, gorivzemem,
csi pa vídím, dolidenem,

3.

Na obcsinszka mészta sze csesztô vösétam,
ali moje hi'ze nindri tam neniham.

4.

Ide, be'zí, nesztáne,
znág le'zí, gorinesztáne,
krô'zi, dönok tak osztáne.

5.

Eden mrtev ftics sze kôple v-csrnoj vodi,
csrne sztopnye nihá na bêlom, gde hodi.

6.

Jezero metülcov brez' perôt priletí,
eden mô'z pa med nyé brezi nôg pribe'zí,
i brezi lamp je vsze pojê i pogübí.

7.

Na krvi ide, krv neszé,
szamô pa dönok nema nyé.

8.

Ide posta, neposzlani,
táneszé liszt, nepíszani
vu nôvi grád nezídani.

9.

Preci te vjê, kak nasztáne,
kak vjê, z-nicseszom posztáne.

10.

Najprvle zeléni gvant na szébe vzeme,
potom bêloga, pá toga dolidene
ino meszto nyega oblecsé 'zútoga,
naszlêdnye premení toga na môdrôga;
li v-etom je zdrava, ali vu vszê ovi
naimre málo deco zlehka v-grob szprevodi.

11.

Nema nôg, dönok more idti,
ni sztopnye neszmê müditi,
vszáki hípek v-racsun vzeme,
k-nyemi nikâ nepridene,
ni vkrâvzêti nikâ nemre,
csi nescse zgübiti mere;
nôcs i dén vküpeszklene,
i na tále razdene.

12.

Dvanájszet konyév vlecsé
nyegva zláta kôla,
konye ete szam 'zené
od dôla do dôla;
stirideszét oszem nôg
májo konyi nyegvi
trísztô sésztideszét sészt cvekôv
pa konyév potkôvi:
kocsis, pojbar tirata
vszeszkôsz endrügoga,
gde hica, gde mraz mantrá
toga i ovoga.

Zdr'žeték.

Poleg príglihe dugovány.

Versuske szo z-* oznamênnyeni.

I. Szpíszi, málanya.

	Sztrana
Píszmo	6
Strk	9
Vérsztvo mále Juliske, <i>Gáspár i Kovácsi</i> kn. est. . .	13
'Zeleso i olôv, <i>Szeltzsam Károl</i>	17
Rak, <i>Gáspár i Kovácsi</i>	20
Hí'zne sztvaré, <i>Gáspár i Kovácsi</i>	23
Hörcsek	28
Szô	34
Tulipán, <i>Gáspár i Kovácsi</i>	35
Okô, <i>Prve kn. flisz. vu jéz i est.</i>	36
Kakda delí szun. leto na stiri tále, <i>Gáspár i Kovácsi</i> .	44
Zíma (líszt)	46
*V-zimi (sztrtká), <i>Arany János</i>	48
Zimszki 'zítek fticsov	51
*Püszttína, v-zími, <i>Petőfi Sándor</i>	53
Vúk (líszt)	59
'Zítek nárasza	62
Haszek nárasza, <i>Solszk. kni'z.</i>	64
*Szadoveno drevje, <i>Vajda Péter</i>	66
Lôg, <i>Gáspár i Kovácsi</i>	67
Striglâca, <i>Szente Jó'sef</i>	71
Sesuka	76
Hôd vrêmena, <i>Gáspár i Kovácsi</i>	77

	Sztrana
Grūska, <i>Drüge kn. flisz. vu jeziki i cst.</i>	81
Cslovek i sztvare, <i>Gáspár i Kovácsi</i>	87
Trávník v-szprotolétje, <i>Wagner Henrik</i>	91
Vcséla, <i>Gáspár i Kovácsi</i>	93
Pávuk, <i>Gáspár i Kovácsi</i>	100
Ro'zec	103
Néba, <i>Gáspár i Kovácsi</i>	105
*Mészec kak ovesár, <i>Hoffmann</i>	109
Gliszta (esrv), <i>Gáspár i Kovácsi</i>	112
'Zaba	115
Kukorica, <i>Gáspár i Kovácsi</i>	118
Gnêzdenye ftícsov	123
Pót v-goré	127
1. 'zgánye vápna, <i>Gáspár i Kovácsi</i>	127
2. 'zgánye vögelja, 	129
Gobe, <i>Gáspár i Kovácsi</i>	131
Vretine mlêka, <i>Wagner Henrik</i>	134
Potôcsnica (riba), <i>Gáspár i Kovácsi</i>	136
Vogrszki ország, <i>Gáspár i Kovácsi</i>	137
Püsztína (dolína)	152
Cigánye	158
*Máli béres (sztrtká) <i>Petőfi Sándor</i>	162
Müha	166
*Püszti sztüdenec, <i>Vörösmarty Mihál</i>	168
Megla, rosza, de'zd'z itv. <i>Gáspár i Kovácsi</i>	169
Piro'zlek, <i>Gáspár i Kovácsi</i>	176
Zemla, <i>Gáspár i Kovácsi</i>	174
Sztanci zemlé, <i>Drüge kn. flisz. itv.</i>	170

II. Frlike i prípoveszti.

Lüknyasztí lesnyek, <i>Szendrey Julia</i>	54
*Fr. od máloga drêva, <i>Rückert</i>	83
Csedna deklícska	89
*Szrsén, <i>Kis János</i>	103
*Zvêzde, <i>Arndt (Gyulay Pál)</i>	110
*Vcséla i golôb, <i>Kis János</i>	135
*Segavo 'zrbé, <i>Diénes Lajos</i>	155

III. Prípoveszti, naprêdánya.

	Sztrana
Szirotna deklieska, <i>Rechov</i>	5
Lübeznívi prijátelje decé, <i>Boros Mihál</i>	8
Szküsávanye	11
Scsápní jáhanec, <i>Peti József</i>	19
Stiri kokôsi, <i>Dühoven kincs</i>	30
Zahválni otroci, <i>Boros M.</i>	39
Branittel protivníka	43
Kôdiski pojúbics, <i>Péterfy Sándor</i>	49
Lübézen blíznyega, <i>Dühoven kincs</i>	72
Z-krajcara de rhânski, <i>Elekes Kálmán</i>	99
Paszterics	111
Bogato sztáne, szirmasko lé'ze	113
*Repiscica i nyé mláde, <i>Rückert (Fekete M.)</i>	125
*Máli huszár, <i>Dienes Lajos</i>	133
Janesi, popadni doli krscsák, <i>Zschocke Henrik (Gáspár i Kovácsi)</i>	156

IV. Prígodna.

Franklin Benjamin	25
Polodelsztvo, <i>Gáspár i Kovácsi</i>	40
Prígoda ro'zjá, <i>Zeyk Miklós</i>	80
Plemenita szrdesnoszt, <i>Szilágyi S.</i>	104
Náprave (skéri) itd.	121
*Sto je bio Árpád? <i>Petőfi S.</i>	142
Lübézen domovine	145
1. Kemény Simon	145
2. Dugovics Títusz. <i>Prve kn. flisz.</i> itd.	146
Matyas král, <i>Szilágyi S.</i>	148
Matyas král v Gömöri, <i>Boros M.</i>	149
Posteni páver, <i>Nedelne novine</i>	151
Eden král Svecie	168
Kní'zni Kolman, <i>Szilágyi S.</i>	172

V. Vucesécsa.

*Vesenyé, <i>Czuczor Gergely</i>	7
*Golób, <i>Gáspár i Kovácsi</i>	16

	Sztrana
*Vrêmen odíde, <i>Kis János</i>	80
Navolim sze, <i>Oeser</i>	86
*Trí pítanya, <i>Lőrincz Endre</i>	89
*Ka vcsí vcséla, <i>Fekete M.</i>	89
*V-leti, <i>Tompa Mihál</i>	130
Lűbmo domovino! <i>Mócsi Antal</i>	143
Vola i nágib, <i>Zeyk Miklós</i>	163
Kríva szrame'zlivoszt, <i>Oeser</i>	164
*Voresnje obarv. zdrávja, <i>Fáy András</i>	183

VI. Príglihe, príliesne recsí.

Vu stíraj szkleni, szedemdeszét	31, 87, 122, 166
---	------------------

VII. Hvalêke, peszmi.

*V-jeszeni, <i>Petőfi S.</i>	11
*Jeszenszka hvalêka, <i>Erdélyi János</i>	22
*Peszem máloga sporara, <i>Lukács Pál</i>	27
*Máli ftícsek, <i>Kunoss Endre</i>	34
*Szrecsen orács, <i>Fekete M.</i>	42
*Peszem Palia, <i>Rozgonyi János</i>	58
*Peszem vukôv, <i>Petőfi S.</i>	62
*Lô'zna peszem, <i>Gyulai Pál</i>	70
*Szvétek szprot, <i>Fekete M.</i>	92
*Dobro ütö, <i>Dieffenbach (Szász Károl)</i>	140
*Hvalêka 'znyecôv, <i>Tompa M.</i>	120
*Nábüd, <i>Bacsányi</i>	147
*Vogrszki pörgar, <i>Czuczor Gergely</i>	150
*Zebranka, <i>Bajza J.</i>	173
*Szkítajôcsi Béla, <i>Tompa M.</i>	178

VIII. Detecsi szvét.

*Hohár sztvári, <i>Rozgonyi János</i>	25
*Vcsélica, <i>Dienes Lajos</i>	98
*Pokloniti sze je dosztójno	158

IX. Pobo'zni glászi zdühávje.

	Sztrana
*Szvéta oblüba, <i>Gáspár i Kovácsi</i>	5
*Zdüháv, <i>Dobos János</i>	145
Gdare je ütra Lêpa, <i>Dobos János</i>	181
*Zvisávajmo Goszpodna! <i>Prve kn. flisz. itd.</i>	182

X. Vognítke.

*Dvá oblocseca, <i>Prve kn. flisz. itd.</i>	38
*Máli zidár, <i>Fekete M.</i>	75
Vgonítka, <i>Gáspár i Kovácsi</i>	90

Nádavek.

Vgonítna pítanya 1—15	187
---------------------------------	-----

Nyí rázklad : 1. 'Zaba. 2. Nindri — li trávo. 3. Vu edemnájseto. 4. Lanc. 5. Náglasz. 6. Ár vért plácsa. 7. Trí grose. 8. Ár ji nemrejo orati. 9. Ládja. 10. Mak. 11. Pipa. 12. Na pragi. 13. Szedlo. 14. Spula. 15. Sztó stirideszét oszem.

Zavadke, vgonítke, 1—12	188
-----------------------------------	-----

Nyí rázklad : 1. Ori. 2. Lüknyasztí lesnyek. 3. Pú'z. 4. Tekôcsa voda. 5. Pero. 6. Mészec i dén. 7. Szedlo. 8. Voda, lísztje, záton. 9. Iszkra. 10. Szlive. 11. Vöra. 12. Kocsis i konyár, szunce i mészec.

